reşat nuri güntekin

balıkesir muhasebecisi

tanrı dağı ziyafeti

tiyatro dizisi

MEB YAYINLARI

TİYATRO ESERLERİ

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI YAYINLARI : 2137
BİLİM ve KÜLTÜR ESERLERİ DİZİSİ : 448
Tiyatro Eserleri : 59

Kitabın adı
BALIKESİR
MUHASEBECİSİ
TANRI ZİYAFETİ
Yayın Kodu
92.34.Y.0002.1004
ISBN 975.11.0458-0
Baskı yılı
1992
Baskı adedi
20.000
Dizgi, baskı, cilt
MİLLÎ EĞİTİM BASIMEVİ

Yayımlar Dairesi Başkanlığı'nın
13.7.1990 tarih ve 5711 sayılı yazıları ile
ikinci defa 20.000 adet basılmıştır

Tiyatro Eserleri

BALIKESİR MUHASEBECİSİ
TANRI DAĞI ZİYAFETİ

Reşat Nuri Güntekin

İstanbul 1992

BALIKESİR MUHASEBECİSİ

BALIKESİR MUHASEBECİSİ

3 Perde 4 Tablo

Ş A H I S L A R

TAHİR	:	63 yaşında, İş adamı.
HAYRİYE	:	55 yaşında, Karısı.
ŞERİF ALİ DAYI	:	50 yaşında, Kayın Biraderi.
NECDET	:	28 yaşında, Oğlu.
LEYLÂ	:	23 yaşında, Kızı.
CEMİL	:	30 yaşında, Damadı.
BEDRİ	:	60 yaşında, Cemil'in Babası.
RAMİZ	:	50 yaşında, Tahir'in ortağı.
İDRİS	:	45 yaşında, Uşak.
NAMIK	:	40 yaşında, Felsefe Hocası.
KOMİSER	:	40 yaşında.
TOTOŞ	:	Suvare kıyafetinde. İki genç kız.
MİMİ	:	
		Bir Genç Erkek.

Vak'a zamanımızda İstanbul'da bir yeni zengin ev veya apartımanında geçer.

BİRİNCİ PERDENİN DEKORU

Büyücek bir hol... dipte bu holü arkadaki salondan ayıran boydan boya bir Camekânlı bölme... Bölmenin sağında salon kapısı Birinci plânda kapı, geriden, bir iki koltuk ve sandalya... Solda bir paravana ve palmiyenin meydana getirdiği bir küçük köşede bir masa ve bir iki koltuk...

BİRİNCİ PERDE

SAHNE I

HURİYE, ŞERİF ALİ DAYI.

(Sahne yarı karanlıktır. Arka salonda kahkahalar, haykırışmalar, alkış ve düdük gürültüleri ile dansedilmekte, çiftlerin gölgeleri kuvvetle aydınlanmış buzlu camlar üzerinden geçmektedir. Şerif Ali Dayı İskarpinlerinden birini çıkararak sağdaki koltuklardan birine tünemiş bu gölgeleri seyretmektedir. Başında melon biçimi bir fötr şapka vardır. Koltuğun yanında bir bavul, bir sepet, bir de şemsiye duruyor. Huriye soldaki kapıdan girer. Yaşına uymayan bir gece elbisesi ve baş tuvaleti.....)

HURİYE, birkaç adım yürüdükten sonra. — Kuzum neden karanlık burası? *(Elektriği açar.)* Kim o? Sen misin Şerif Ali? Nereden çıktın ayol?

DAYI, telaşla yerinden kalkarak iskarpinini giyer. — Ben im abla? *(Yürümek ister, sendeler.)* Vay vay vay... Ayağım da amma uyuşmuş ha...

HURİYE. — Ne zaman geldin?

DAYI. — Eh var bir yirmi dakika, yarım saat...

HURİYE. — Neye burada oturuyorsun? Niçin haber vermediler bana?

DAYI, elini sallayarak ve gülerek. — Ho Ho Ho... Tuzdan dumandan ferman okunuyor mu bu gece? Davetiniz varmış... Az kaldı bavulumla, şemsiyemle salona dalıyordum. Bereket İdris gördü de arkalardan buraya kaçırıverdi, Allah razı olsun...

HURİYE. — Neden karanlıkta oturuyorsun?

DAYI. — Ben mahsus kapadım elektriği... *(Camdaki gölgeleri göstererek.)* Bedava sinema seyrediyorum... Dans oynayanlar ayna gibi çıkıyorlar... Hele demin zeybek de oynadılar... Halim olsa ben de burada bir iki kıvırıverecektim... Bilirsin Zeybeğe hiç yüzüm yoktur. Yaşıyorsun Allah versin. Abla...

HURİYE, somurtgan. — Nedemezsin. *(Sen doğrudan doğruya Balıkesirden mi geliyorsun?)*

DAYI. — Ha ya... Şubenin birkaç işi vardı... Enişte beye de bir görünelim dedik. Bir emri vardır belki... E sizleri de göreceğim geldi... bir iki üç aydır...

HURİYE. — Eksik olma... Bandırma vapuru şimdi böyle geç mi geliyor?

DAYI. — Bandırma vapurunun yarın sabaha kalmadığına geldiğine şükret. Bir lodos fırtınası var Marmara'da Allah inandırsın... Vapurun Lokantasında bir güzel ziyafet çektimdi kendime... *(Gülerek.)* Yarım saata varmadan paralar yandı. Bizim Allah belasını versin...

HURİYE. — Çoluk çocuk ne alemde?

DAYI. — İyiler çok şükür.. Ellerinizden öpüyorlar...

HURİYE. — Şerif Ali: Bir gelişte şu Yaşar yengeyi de getir birkaç gün... Göreceğimiz geldi ne zamandır...

DAYI, gülerek. — Bize de dans oynatacaksın Yaşar yenge ile galiba... *(Sesini değiştirerek.)* Otursun oturduğu yerde... Yaşar yengenin ne işi var böyle lüks sosyetelerde.

HURİYE, hoşnutsuz bir çehre ile. — Benim canım yok mu? O da alışır..

DAYI.— Sen başka canım... Bugüne bugün milyoner karısısın sen, Allah versin... Sen kim Yaşar yenge kim?

HURİYE, içini çekerek. — Ben de başka değilim Şerif Ali... Ben de hâlâ Balıkesirdeki fukara muhasebe Müdürünün karısıyım ama ne yaparsın... Başa gelen çekilecek.

DAYI, alay ederek. — Afedersin ama yan cebime koyuver kabilinden bir lâkırdı bu abla... Başa gelen çekilirmiş: böyle belâ dostlar başına...

HURİYE. — E inanmıyorsun? Vallahi mumla arıyorum o günleri...

DAYI, dehşetlenerek. — "Tövbe" de "Tövbe" de... Allah işidiverir adamı? *(Eliyle para işareti yaparak.)* Paradan şikâyet edilir mi yahu?

HURİYE. — Edilir abey edilir... Her şeyin fazlası fazla oluyor... Nerede o eski günlerim...

DAYI, zalim bir alayla gülerek. — Korkma bir yere kaçmadı... Balıkesirdeki evin aşağı taşlığında durup duruyor... Yaşar yenge ile donunuzu üstünüze çekip kuskusu çevirdiğin, erişte kestiğin günleri özledin galiba... Sıkı ise yine teşrif et...

HURİYE. — Kendi başıma olsam canıma minnet... Amma Tahirin zoru. Çoluk çocuğun hatırı...

DAYI,içini çekerek. — Doğrudur doğru... Balıkesirdeki evin lüküsü, Konforu durup dururken *(eliyle avizeleri göstererek)* böyle gece konduda oturulur mu hiç?

HURİYE. — Alay etme Şerif Ali. *(Cazbandı işaret ederek.)* Uzaktan davulun sesi hoş gelir ve Balıkesirdeki evimi bırak sahici fukara gecekonduları bile bundan bin kere hayırlıdır... Şu halime bak... *(Kıyafetini göstererek.)* Yakışır mı bana bu yaşdan sonra böyle lüküsler? Ama ne yaparsın bir kere düştük içine... Manükürcüden ellerini kurtarırsın pedikürcü ayaklarından yakalar. Ondan kurtulursun berber başına o koca elektrikli tası geçirir, saatlerce... Sonra efendim o yüze vücuda kaç türlü ilâç kaç türlü kıremler, boyalar...

DAYI. — Sen de şöyle daha zayıf bir şeylerle geçiştiriver canım...

HURİYE. — Olu mu Şerif Ali? Buraya kimlerin girip çıktığını bilir misin sen? Adamı tefe koyarlar... *(Utanıp gülerek.)* Ayıptır söylemesi bana bu yaştan sonra oturup kalkma, el sıkma, sofrada yemek yeme dersi veriyorlar... Yüksek hayatta âdet ne ise öyle yapılacak... Sen şapkanı başına oturtup uzaktan sinema gibi seyrediyorsun da Allah versin...

DAYI, alınarak sözünü keser. — Ne demek istiyorsun abla? Yani modern hayat edep ve erkanını bilmediğimden mi şapkayla oturuyorum sanıyorsun? *(Şapkayı çıkararak.)* Nezlem var da... On-

dan senin dedigin yerlere göre biz de girip çıkıyoruz...

HURİYE. — Şu halime bak... Bu gece yine bir yeni elbise giydirdiler. Cendere içinde gibiyim... Nerde o dört peşli basma entarimle, şep şep terliklerimle sofalarda serin serin dolaştığım günler...

DAYI. — Canım bu her gece böyle değil ya...

HURİYE. — Böyle değil amma buna yakın Allah inandırsın... Ev evlikten çıktı; bar gibi bir şey oldu... Giren çıkan belli değil... Kumarlar, içkiler, danslar, türlü rezaletler...

DAYI, filozof. — Eh doğrusunu ararsan dünya saltanatı da aşağı yukarı budur... Bu zamanda Çorçiller, Trumanlar bile ziyafetlerde bir yandan içip bir yandan dans oynayıp bir yandan dünya işlerini çevirmiyorlar mı? Balıkesirde konu komşunun sana ne kadar hased ettiklerini bilsen...

HURİYE. — Dışı onları yakar, içi beni Şerif Ali... Daha doğrusu şikâyetim zenginlikten de değil de Tahirden eniştenden... Balıkesir Muhabebeci iken peygamber gibi adamdı... Eteğinde namaz kıl, başına vur ağzından lokmasını al... Zengin olunca ne azış azdı yarabbi ne firavun kesildi... Besbelli sütünde varmış bir bozukluk...

DAYI. — Yo yo yo... Sen de pek dibinden buduyorsun adamı... Tahir efendi iyi adamdı... Fakir fukarayı düşünür... Herkese az çok iyilik eder.

HURİYE. — Benim kendi halinde melek kocamı bu hale getirenlere ne diyeyim bilmem ki...

DAYI. — Fena bir şey deme... "Allah razı olsun" de... Bak onun sayesinde ben bile adama döndüm... Beni Balıkesirdeki satış şubesine müdür yap-

tı. Vergi tahsildarlığındaki halımi bir gözünün önüne getiriver... Ayağımda delik pabuç, sırtımda yamalı sako ile karda yağmurda taban tepmekten anam ağladı... Benim de dağ mahallesindeki camı çerçevesi kırık kulübe neydi?... Ot yok ocak yok, yiyecek yok, giyecek yok... Çocuklar erip yetişmişler... Yokluktan Yaşar yenge bana çatar, ben Yaşar yengeye... Allah bir daha göstermesin o günleri... Şimdi sizin İstasyon caddesindeki eve yerleştik sayenizde *(gülerek)* halimize göre biz bile ara sıra sosyete yapıveriyoruz aramızda.

HURİYE. — Sahi mi?

DAYI. — Eh... Ele güne karşı öyle icap ediyor... Eyi kötü müdürlük var serde... *(Eliyle salonu işaret ederek.)* Bizimkisi böyle değil tabiî... Üç beş konu komşu ile nezih aile toplantıları... Biraz radyo, gramofon çalıveriyorlar, gençler edep dahilinde birbiriyle dans oynuyorlar... Ara sırada salon oyunları. Cezalıları horoz gibi falan öttürüveriyoruz... Vakit geçiyor... Eniştemin sayesinde sıraya girdik. Kazancım, satış yüzdeleriyle valininkine yaklaşıyor. Allah bereket versin...

HURİYE. — Akşam toplantılarında sen kumar oynuyor musun Şerif Ali?

DAYI. — Yooo... Ne münasebet.

HURİYE. — Tahir oynuyor... Hem nasıl?

DAYI. — Onun kesesine elverir...

HURİYE. — Sen sarhoş olup kadınlara, kızlara saldırıyor musun?

DAYI, öfkelenerek. — O nasıl lâkırdı öyle... Yakışır mı bana öyle şeyler? *(Kelimelerini araya-*

rak.) Sen benim nefsi emare cihetinden ne kadar sağlam olduğumu bilmez misin abla...?

HURİYE. — O yapıyor amma...

DAYI. — Yapmaz o da yapmaz... Benim bildiğim Tahir efendi o cihetten adam akıllı sağlamdır...

HURİYE, büyük bir teessürle. — Herkesin gözü önünde ayol... Benim gözümün önünde...

DAYI, ağız kalabalığı ile. — Yok canım efendim...O öyle çoluk çocuğa lâtife kabilinden takılıveriyordur... Yahu onun ciddisini insan aklına koydu mu çoluk çocuk içinde davul zurna ile mi yapar? Tövbe olsun senin ruhun bile duymaz anladın mı efendim? Ben de Yaşar yengenin yanında bazı komşu kızlara takılıveririm... Yenge de senin gibi ciddi sanarak meraklanır... *(Gülerek)* onlardan bir tanesine karşı az buçuk niyeti bozsan vallahı insan içinde gözümün kuyruğu ile bakmam... Şakaya gelir mi o İş? Hadi hadi vesveseyi def et yüreğinden... Keyfine bak... *(Ablasını omuzlarından tutup sarsarak bir kahkaha atar.)* Yahu Tahir efendide de bende de hayır kaldı mı Allah aşkına... Biz yaşa gelince insanın kuvveti çenesine vurur anladın mı efendim...

HURİYE, Şerif Ali'nin sarsmasından bir yeri incinmiş gibi. — Aman ne yaptın Şerif Ali:

DAYI, korkarak. — Ne yaptım?

HURİYE, elleriyle vücudunu yoklayarak. Eyvahlar olsun... Bir şey koptu içimde...

DAYI, dehşetle bağırır. — Aman...

HURİYE. — Korsanın askısı galiba...

DAYI, ferahlayarak. — Hay allah ödümü patlattın be abla...

HURİYE, derin bir nefes alarak. — Ziyanı yok... Tambura gibi gerilmişti zaten... *(Sesini değiştirerek)* hadi o çapkınlık meselesi de senin dediğin gibi olsun bakalım.

DAYI, memnun. — Öyledir canım... Kalıbımı basarım...

HURİYE. — Şimdi sana daha ciddî bir şey soracağım... Eskiden ne derlerdi Eniştene Balıkesirde?

DAYI. — Evliya gibi adam derlerdı. "Az buçuk aksidir amma sapına kadar namuslu adam derlerdi."

HURİYE. — Pekey bugün ne diyorlar?

DAYI, şaşalıyarak. — Ne mi diyorlar? Ne diyecekler? Kendini bilenler gine öyle derler anladın mı efendim...

HURİYE. — Pekey kendini bilmeyenler...?

DAYI. — Kendini bilmeyenlerin lâkırdısına da kulak asılır mı a efendim... İşin mi yok Allah aşkına.. Öyle de derler böyle de derler...

HURİYE, sıkıştırarak. — Yani ne derler Şerif Ali?.

DAYI. — Canım hangi zengin için iyi söylerler? Beni bile çekemiyorlar da arkamdan ileri geri lâkırdı ediyorlar... Kimini duymamazlıkdan geliyorum... Yüzümüze karşı ileri giden olursa münasip bir iki lâkırdı ağzına tıkayıveriyorum...

HURİYE. — Dinin, imanın hakkı için doğru konuş Şerif Ali... Eniştene vurguncu diyorlar değil mi?

DAYI, mukavemeti kırılmış. — E gayri oraları pek o kadar karıştırma... Elin ağzı torba de-

ğil ki büzesin... Sanki kendi ellerine fırsat geçse vurmayacaklarmış gibi...

HURİYE. — Görüyorsun ki bunca yıllık namusumuz iki paralık olmuş...

DAYI. — Yok efendim... Yok efendim... Allaha emanet...

HURİYE. — Ben kendim neyse... Fakat çocuklar kan ağlıyorlar... Oğlum Necdet, bilirsin... Ne namuslu, ne mert çocukdur... Gerçi hiç bir eksiği yok... Otomobili var, kotrası var, canı istediği zaman tayyareye atlıyor. Avrupayı Amerikayı dolaşıyor... Ama gel gelelim yüreği yaralı yavrucağın... Balıkesir Muhasebecisinin oğlu olduğu, yamalı potinle gezdiği günleri mumla arıyor... Babasından utanmak ne zor şey... Kıza gelince onu Bedri bey diye bir tüccarın oğluna nişanladığımızı biliyorsun. Fakat Bedir bey enişten gibi değil... Gayet ağır başlı, haysiyet sahibi bir adam... Geçen gün Leylâyı ağlarken yakaladım. Şeytan aklıma türlü vesveseler getirdi... Acaba nişanlısından mı hoşlanmıyor gibilerde... Şirketle muameleyi kesecekmiş amma oğlunun hatırı için sesini çıkarmıyormuş...

DAYI, sitemle. — Yani ne kötülüğünü görmüş Tahir efendinin? Herifin sayesinde para kazanmakdan başka... Sen böyle lâkırdılara kulak asma abla. Gayretullaha dokunur... Allah verdiği gibi almasını da bilir... Bir varmış bir yokmuş olur bir saatde...

(Necdet arkasında uşakla sağ kapıdan girer.)

SAHNE II

Evvelkiler, NECDET, UŞAK sonra NAMIK

NECDET, elindeki karta bakarak. — Misafiri buraya al İdris... Daha rahat konuşuruz *(Annesini görerek.)* Ne o sen ortalarda görünmedin? *(Manalı)* git de şu salonun haline bir göz at...

HURİYE. — Ancak giyinebildim Necdet...

NECDET, uzaktan bir el işaretiyle. Hoş geldin Şerif Ali Dayı...

DAYI. — Hoş bulduk oğul... Sizleri göreceğim geldi de... Velâkin Marmarada bir fırtına var Allah inandırsın, bir dalga...

NECDET, sözünü keserek ve salonu işaret ederek. — Sen dalgayı içerde gör . *(Tekrar Huriye'ye dönerek.)* Bu ne ziyafet anne?

HURİYE, şikâyetle. — Bana ne söylüyorsun Necdet. Ben de utanıyorum kanto kızları gibi ama baban böyle münasip görüyor...

NECDET, içini çekerek. — Sana sözüm yok zavallı saf anacığım benim... Benim davam seni bu hale sokanlarla...

HURİYE. Keyfimden mi giriyorum bu cendereye... Üstelik de bir yerleri koptu... Bakıver Allah aşkına...

NECDET. — Dur bakayım dur... İyiki farkına vardım... Gel şu tarafa da düzelteyim... *(Anasını paravananın öte tarafına götürür... O esnada uşak Namık'ı sağ kapıdan sokar ve eliyle sol köşeyi gösterir...)*

NECDET. — Rahat dur kımıldama...

HURİYE, şikâyet sesleri çıkararak. — Yavaş... Sıkma o kadar... Sıkmasana etlerimi parçalıyorsun. *(Paravanaya doğru yürüyen Namık birden bire şaşırarak olduğu yerde durur... Bu esnada paravana devrilir, Huriye göğüs bağrı açık, Necdetin kollarında görülür.)*

NAMIK, ellerini yüzüne kapayıp kaçmaya davranarak. — Aman af edersiniz...

(Ayakla dayının sepetine çarpar, şemsiyesini düşürür.)

DAYI, bağırarak. — Aman birader...

NAMIK. — Affedersiniz...

NECDET, gülerek. — Nereye kaçıyorsunuz hocam?.

NAMIK, kendini toparlayarak. — Affınızı rica ederim... Uşak sizi yalnız diye beni...

HURİYE, gülerek ve kollarını saklayarak. — Buyurun beyefendi... Aklınıza geldiği gibi değil... Ben Necdetin anasıyım... Elbisemin askısı koptu da onu takıyor oğlum...

NECDET, paravanayı düzelterek. — Bir dakika sabredin... Şu annemin işini bitireyim...

DAYI, Namık'a. — Buyur birader efendi buyur... *(Namık'ı elinden tutarak yanındaki sandalyeye oturtur. (Camekânın bir köşesinde cilveleşen bir kadın ile erkek gölgesini göstererek ve gülerek.)* Sinema oynuyor ses etme... *(Gölgeler birbirleri ile kucaklaşacak gibi yaparlarken kadın gölgesi birdenbire erkeğe iki tokat atar ve kaybolurlar.)*

DAYI, kahkaha ile gülerek. — Karı amma vurdu ha. Eh bu da olur... Kızılbaşların mum söndü gecesi gibi töbe olsun... *(Namık'a benim zatı alini-*

zi az buçuk gözüm ısırıveriyor gibi... Amma nereden? Balıkesirde bulundunuz mu?

NAMIK. — Altı yedi sene evvel.

DAYI, düşünerek. — Dur yahu dur... Siz lise mektebinde hoca değil miydiniz? Akşamları parkda oturmaz mıydınız? Hatta arada bir konferanslar da verirdiniz halkevinde...

NAMIK. — Evet İyı aklınızda kalmış...

DAYI. — Kalmaz olur mu ne istifade ederdik hepimiz... Zatıâliniz mebus musunuz şimdi?

NAMIK. — Yoo... Ne münasebet.

DAYI. — Pekey neden öyle ise konferans verirdiniz?

NAMIK, gülerek. — Bazan öyle olur... Siz de bana pek yabancı görünmüyorsunuz. Pek iyi çıkaramıyorum. Amma...

DAYI. — Haklısınız... Arada bir gözüm aynaya gidince ben de kendimi birden bire çıkaramıyorum... Kılık kıyafet böyle değildi. O zaman biraz sakal da vardı... Sakal denmez ya... yedi sekiz on günlük bir traş gibi... Vergi tahsildarıydım ben Balıkesirde... Hatta bir defa lise mektebine de gelmiştim. Zatialinize ricaya...

NAMIK. — Evet evet... Şimdi buldum... Necdet beyin dayısı...

DAYI. — Necdet için değil amma... O aklı evveldi maşallah... Ricayı, iltiması ne yapacak? Benim oğlan için... Sınıf döndürmüştünüz. Biraz yalvardık amma olmadı *(gülerek)* hiç unutmam "birader salt benim dersden olsa bir yolunu bulalım amma jimnastikden başka hepsinden dönmüş oğlan. O

adam olmaz... Sen onu okutma nafile. Bir işe ver" dediniz...

NAMIK, mahcup. — Öyle mi söyledim? Aman estafurullah...

DAYI. — O vakit biraz hatırım kırıldı idi ya... Velâkin çok isabet etmişsiniz ... Okuldan aldım... *(gülerek)* serbest iş hayatına atıldı. Lise müdürünün ikisi üçü kadar para kazanıyor himmetinizle...

HURİYE, paravanadan çıkıp Namık'a doğru yürüyerek Beyefendi evimize hoş geldiniz... Balıkesirde biz sosyete hayatına girmezdik amma sizı gayet iyi tanırız... Fizikçi diye evimizde her gün lâkırdınız geçerdi...)

NECDET. — Fizikçi değil anne felsefeci...

HURİYE, Necdete. — O ne o ne canım? *(Namık'a)* Necdet sizin hayranınızdı... Tapardı size âdeta... Fizikçi söylüyor dedimi akan sular dururdu... Kelâmullah gibi haşa sümme haşa...

NAMIK. — Ben de kendisini çok takdir ederdim, Hanımefendi... Necdet bey en fevkalâde talebemdi benim...

NECDET, hüzünle. — Belki... Fakat ne yazık ki sonu gelmedi... İflâs ettirdim. Hocamın ilmini de, felsefesini de...

HURİYE. — O ne demek

NECDET. — Anlatması uzun anne... Hadi sen misafirlerin yanına git... Ben hocamla bir parça konuşacağım...

HURİYE. — Böyle olmaz... Yemeğe de davet et muallim beyi... *(Birdenbire durarak.)* Ay gene kop-

tu Allah cezasını versin... Sen bir kerre daha zahmet et Necdet...

NECDET. — Yok yok o benim kıvıracağım iş değil anne... En iyisi sen yukarı çıkar, arkana şöyle daha derli toplu bir elbise geçirirsin...

HURİYE. — Öyle yapmalı bari...

"Huriye soldan çıkar"

SAHNE III

(Evvelkiler, HURİYE eksik, arasıra UŞAK)

NECDET, Namık'ı soldaki köşeye çekerek. — Buyurun hocam... Şöyle oturalım...

NAMIK. —Oturmayalım Necdet beyefendi... Sizi çok uygunsuz bir saatte rahatsız etmeye cesaret ettim... Misafirleriniz var... Beni kabul ettiğinize çok müteşekkirim... Derdimi ayak üstünde söyleyip gideyim...

NECDET, hayret ve sitemle. — Neler işitiyorum ağzınızdan hocam? Necdet beyefendi sizi rahatsız etmeye cesaret ettim... Kabul ettiğinize müteşekkirim... Sevgili hocama bu kadar yabancı mı oldum?

NAMIK, telaşlı ve sinirli. — Estafurullah çocuğum estafurullah ... Uzun zamandan beri peşinizdeyim fakat bir türlü yakalayamıyorum... İlk arayışımda *(Amerika)* dediler... İkincisinde İsveçde spor maçlarına gittiğinizi öğrendim... Dün de kotranızla bir Akdeniz seyahatına çıkacağınızı gazetede okuyunca...

NECDET, hüzünle Namık'ın elerini tutarak. — Bütün bunlar yapacak ciddi bir işim olmamasından hocam... İflâs etmiş adamın mahzun avarelikleri...

NAMIK. — İkinci defadır ki iflâsdan bahsediyorsunuz...

NECDET. — Hem büyük iflâs hocam... Bütün gençlik hayallerimin iflâsı, *(Kelimenin üzerine basarak.)* İdeallerimin iflâsı...

NAMIK, acı bir ses ve gülümseme ile. — Evet fakat galiba yine de en zararsızı iflâsların... Dört motorlu tayyarelerle gök yüzünde, hususi bir kotra ile Akdenizde mahsun avarelikler pek fena şeyler olmayacaktır... Mesutsunuz her halde Necdet bey?

NECDET. — Ayağınızı öpeyim şu beyi def edin...

NAMIK. — Mesutsun değil mi Necdet.

NECDET. — Hayır hocam... Yaralıyım... Yardımınıza muhtacım...

NAMIK, acı bir gülüşle. — Benim yadımıma mı?

DAYI, uzakdan kulak kabartarak. — Neler söyler bu oğlan...

NECDET. — Kapıda duran uşağı parmağı ile çağırarak bana sen söyle İdris... Bize iki viski... Amma büfedekinden değil... Ohanes'e söyle ... O bilir *(dayıya)* sen de viski ister misin Şerif Ali Dayı?

DAYI. — Biz daha konyakdan yukarıya terfi edemedik oğlum... *(Uşağa)* bana domuzsuz tarafından bir iki sandeviç... Bir de konyak... Belki bastırır... Karnımın içi hâlâ karmankarışık dalgadan...

NAMIK. — Şimdi ben söyleyeyim Necdet... Bak benim derdim ideal iflâsına benziyor mu?

NECDET, bir el hareketi ile. — Daha sonra hocam... Vaktimiz var... *(Pro uzatarak)* yakmaz mısınız bir tane Çörçilin içtiklerinden...

NAMIK. — Ben cıgarayı bile bırakdım son zamanlarda...

NECDET, kendininkini yakarak. — Kaç yıl oldu bir birimizi kaybedeli hocam...?

NAMIK. — Galiba yedi...

NEDET. — Hayır... Sekizincinin içindeyiz... Sizi Balıkesirden Diyarbakır lisesine kaldırdıkları zaman ben onbirde idim... Sizi trene bindirdiğimiz günü hatırlıyorum... Balıkesir istasyonu öteden beri Vekil vükelâ uğrağıdır... Fakat bu kadar candan bir uğurlama töreni görmemişdir. Daha... Vallahi siz idealist tahsil gençliğinin gerçek şefi idiniz hocam...

NAMIK. — Aman estafurullah çocuğum...

NECDET. — Öyledir öyle...

SAHNE IV

(Evvelkiler, TOTOŞ, MİMİ, bir genç erkek)

(Sağ kapıdan suvare kıyafetinde iki genç kızla bir erkek girerler.)

TOTOŞ, bağırarak. — Yakaladık burada...

(Sol köşeye giderler)

MİMİ. — Yarım saatdir peşinizdeyiz Nejo?

NECDET, öfke ile. — Ben mi Nejo?... Bak son defa ihtar ediyorum... Bir daha böyle maskaralıklar istemem... Yoksa bozuşacağız.

TOTOŞ. — Pardon Nejo... *(İki eliyle ağzını kapayarak.)* Ay yine ağzımdan kaçtı nasılsa... Tövbe...

NECDET, ukalâ bir ciddiyetle. — Madem ki bir dünya tarihinin en şeni bir zamanını yaşıyoruz siz aranızda birbirinizi Mimi, Totoş bilmem ne diye çağırabilirsiniz... Fakat beni karıştırmayacaksınız...

TOTOŞ. — Emredersiniz Necdet beyefendi...

NECDET, bağırarak. — Beyefendi falan diye elkap da istemiyorum... Sadece Necdet...

MİMİ. — Peki Necdet... Sana fena bir haber getiriyoruz. *(Totoşu göstererek.)* Totoş senin iki yüz lirayı beş dakika içinde yakdı çayır çayır...

DAYI, kulak kabartarak ve endişelenerek. — Aman allahım...

NECDET. — Bu benim için bir sürpriz değil... Biliyordum öyle olacağını.

TOTOŞ, gülerek. — Şaka Necdet şaka... Benim elim yangına karşı sigortalıdır... *(Arkasına sakladığı paraları çıkararak.)* Şu iki yüz senden aldığım... Şu yüz elli de yumurtası yavrusu... *(Paraları Necdet'in cebine tıkarak.)* Kısa günün kârı...

DAYI, köşesinde kendi kendine. — Hay allah... Yüreğim hop diye ağzıma geldi... Biri para kaybetti mi, düşmanım olsa, kendim kaybetmiş gibi olurum...

NECDET, Namık'a. — Ben oyun oynamam hocam... Hatta doğru dürüst bilmem bile... fakat ara sıra ortak olalım diye sık boğaz ediyorlar... *(Manalı bir şikâyetle.)* Öyle bir zamanda yaşıyoruz ki...

MİMİ, Necdet'e. — Biz sizi kaçırmaya geldik... Gece çok güzelleşti... Dışarda kıyamet gibi mehtap var... Bizi Büyükdereye götüreceksin... Gazinoda biraz dans edip kurtlarımızı dökeriz...

NECDET. — Ne dökülüp bitmez kurtlarınız varmış... Beni geçin çocuklar... Misafirim var...

TOTOŞ. — Biz misafiriniz değil miyiz?

NECDET.— Sizler evin misafirlerisiniz, babamın misafirlerisiniz... Benim kendi has misafirimdir... Hülâsa bizi rahat bırakmak lâzım... Araba kapıda, Büyükdere gazinosuda yerinde duruyor olmalı... Şöför mutbakda sızmışsa başına biraz su dökersiniz... Hadi bakalım yallah...

(Uşak viskileri masaya koymaktadır.)

NECDET, gençlerin durduklarını görünce. — Ne bekliyorsunuz?...

TOTOŞ. — Vaz geçtik... Gitmiyeceğiz. Verin bari paraları da yine oynayalım... Belki sizin kapitali biraz daha yumurtlatırız...

NECDET, sert bir bakışla paraları atarak. — Hadi çocuklar... Fazla konuştuk...

(Gençler çıkarken kapının dışında tekrar dururlar, aralarında konuşurlar.)

NAMIK, sinirli. — Söyledim bizi yalnız bırakmazlar diye...

NECDET. — Gelirlerse yine sepetleriz hocam... Korkma... *(Viski vererek.)* Buyurun hocam... Bu viskiyi. *(İçeriki salonu işaret ederek.)* İstanbulda bizim bardan başka yerde bulamazsınız... Başka

yerde içeceklериniz hep sahtedir... Bir az soda koyayım? *(Namık'ın bardağına soda koyar, içerler.)*

NAMIK, gülerek. — Pro Çörçilin, bu viski de her halde İngiliz kralının olacak...

NECDET. — Doğrudur... Halis İskoç... Tadına bakınca anlıyacaksınız...

NAMIK, içini çekerek. — Kralın içtiği viskiyi ben neresinden tanırım? Şimdi müsade edin ben kendi iflâsımı anlatayım... Sizi o kadar güç yakaladım ki birden bire kanatlanıp uçacaksınız sanıyorum... *(Birinci kızın geldiğini görerek.)* Aman... işde.

NECDET, gülerek. — Korkmayın...

(Totoş tekrar yaklaşmışdır. Ötekiler alarga durmaktadırlar.)

TOTOŞ. — Necdet sizi babanız acele arıyor...

NECDET. — Çocuklar atıyorsunuz... Ne yapacak babam beni yahu? *(Namık'ı göstererek.)* İyi bakın... Beyefendi içersini dolduran maskaralardan değil... Benim eski felsefe hocam Namık, bey... Memleketin devede kulak birinci sınıf adamlarından... *(Namık'a)* hocam. Öyle bir zamanda yaşıyoruz ki biraz parası yahut nufuzu olanların derhal dilenciler, dolandırıcılar sarar... Sizi de besbelli onlardan sandılar... Baban çağırıyor diye güya beni elinizden kaçıracaklar...

KIZLAR, çığlık çığlığa. — A Vallahi onun için değil... Estafurullah... Mahcubiyetiniz bizi...

(Kaçışırlar.)

NECDET. — Hadi bakalım şimdi marş marş...

SAHNE V

NECDET, NAMIK, DAYI sonra LEYLÂ

NAMIK, yine o acı ve mahcup gülüşle. — Çocuklar tahminlerinde yanılmadılar Necdet bey... Ziyaretimin pek hasbi olmadığını itiraf zorundayım.. Henüz dolandırıcılığa düşmüş değiliz çok şükür.. Şimdilik üstü örtülü dilencilik stajındayım... Eski hocanız sizden bir hizmet, daha doğrusu bir tavsiye rica etmeye geldi...

NECDET. — Aman hocam ayağını öpeyim... Haddime mi düşmüş? Fakat elimden bir şey gelirse canla, başla...

NAMIK. — Gelir çocuğum... İki lâkırdı ile beni de, çoluk çocuğumu da kurtarabilirsiniz... Çok fena durumdayım...

NECDET, elini kaldırarak. — Söz hocam... Fakat şunları içelim evvelâ... *(Viskiyi havaya kaldırıp bakarak.)* Hocam hatırlar mısınız Balıkesir parkında bana ısmarladığınız gazozları...?

NAMIK, gülümseyerek. — Yani beni fukaralığımdan utandırmak mı istiyorsunuz?

NECDET, bir acı kahkaha ile. — İkimizden birinin utanması lâzımsa benim utanmam lâzım hocam... Mantar gibi hiç yoktan çıkmış zenginliğimden, daha doğrusu babamın zenginliğinden... Bana kalsa hepsini yakarım vallahi. *(Ses ve jestleriyle edebiyat yaparak.)* Sırtımda bir gömlekle yalınayak yoksul ve mübarek Anadolunun yollarına düşerim. O zavallı iptidaî gazozu içerken gözlerimin önünde parıldattığınız ideal yollarına... Hangi şampanya ve-

ya viskiyi değişirim sanırsınız o zavallı gazoza; *(Gözler havada.)* Neler neler vadetmiştiniz bize? Bir avuç arkadaş elimizde idealin meşaleleriyle karanlığa dağılırdık...

NAMIK, acı bir alayla. — Bereket ki tutamadın o vakitleri çocuğum... Tutaydın şarkda bir kaymakam olacakdın şimdi... Haydi bilemedin bir felsefe hocası... Benim gibi...

NECDET, elile sözünü keserek. — Yok hocam yok... Bu beni ateş gibi yakan namert lüksler içinde, bu kuşbeyinli namert insanlar arasında daha mı mes'ut sanıyorsunuz beni... Gösterdiğiniz istikbal rüyasını...

NAMIK, acı bir gülüşle. — Boş düşünceler. Ebcet gibi ne ölüye ne diriye yaramıyan boş lâkırdılar...

(Dayı bu konuşmayı uzaktan heyecanla dinlemiştir.)

DAYI, dayanamayarak. — Öyledir de arada bir ne diye sokarsınız ders diye böyle şeyleri çocuklarımızın kafalarına? Belliyenlerin boş düşünceleri diye sonradan mahtaba alırsınız. Anladın mı efendim... Bellemiyenleri benim oğlan gibi sınıf döndürür sokağa atarsınız.

NECDET, yandan bir aksi bakışla. — Bunlar senin anlıyacağın şeyler değil Şerif Ali Dayı...

DAYI, yerine dönerek. — Ben de onu diyordum ya... *(Eliyle kafasını işaret ederek.)* Kavsaran *(havsalam)* almıyor doğrusu... Ayıp değil a...

NECDET. — Hasılıl ben o zaman fakir fakat mes'ut bir çocuk idim, o vakit ki, babamı hatırlarsınız... Kanunları, mevzuatı çok iyi bilen biraz aksi

fakat son derece namuslu bir adam... İkinci Cihan Harbi ile beraber, her yer gibi Balıkesire de bir anaforcu akınıdır başlıyor... Bunlardan biri babamı ötedenberi tanıyan bir aferist de bir gece bizim eve düşüyor... Görünüşte gayet enteresan bir teklif... Zengin olmak için şu külüstür muhasebeciliği defetmekten başka bir fedakârlık istemiyor... Meselâ şu... Dünya orduları için milletlerarası bir yağ formülü tesbit edilmiş... % 50 nebati yağ, % 25 süt yağı, 25 mumu çıkarılmış iç yağı... Bizim ordu içinde bir münakasa açılmak üzeredir... İstanbulun üç büyük firması bir araya gelip bütün hazırlıkları yapmış... Mumu ayıracak makınalara kadar her şey tamam... Yeni şirketin bütün eksiği bir dördüncü ortaktan ibaret... Onun için de babamdan daha iyisi tasavvur edilebilir mi? Harbin ilk yılı... Pahalılık başlamış... Her yer gibi bizim evde de sıkıntıdan birbirimizi yiyiyoruz buna rağmen babam teklifi alayla karşılıyor... Yahu namusundan başka sermayesi olmayan bir memurun nesine tamah ediyorsunuz? diye soruyor. "O namusdan daha iyi sermaye olur mu?" diyorlar... Babam "yani hesapça bizim namusumu işleteceğiz? Karagöz göstermeliği gibi birşey mi oluyoruz?" diyor... Karşısındaki gülüyor. Hele şu saf Tahir beyin aklına gelen şeye bakın? Bu üç firmadan en yenisi en yenisi tam 85 senelik... Şimdiye kadar bir defa bile mahkeme ile vaz geçtikleri olmamış... Bu memlekette kanun ve vicdan dairesinde yapılacak bu kadar iş varken anafor ve vurgun yollarına sapıp kendini tehlikeye atmak ne için? Onu ancak acemiler ve serseriler yapar?... Bütün istenilen şey yeni şirkette bir de müslüman

âza bulunmasından ve bu müslüman âzanın mevzuata vukufundan ve doğruluğundan kimsenin şüphe edemeyeceği Balıkesir Muhasebecisi Tahir bey olmasından ibaretmiş miş...

NAMIK. — Yani yanlış da değil...

NECDET. — Yanlış, doğru... Mesele orada değil uzatmayım hocam babamın alt çenesinden girip üst çenesinden çıkıyorlar... Sonra yağ ile başlayan iş git gide dal budak sarıyor *(gülerek)* en akla gelmez yerlerden yeni yeni kaynaklar fışkırıyor... Meselâ İstiklâl muharebesinden şurada burada yığılıp kalmış hurda demirler, kırık ray ve vagon parçaları, pulluk, sapan demiri ve daha bilmem ne şekillerini alıyor...

NAMIK. — Pekiyi amma fenalık bunun neresinde...?

NECDET. — Yanlış anlamayın hocam... Babamın şirketinde vurgunculuk yapılıyor demiyorum... Fakat iş denen bu tarzda işler benim mizacıma, meşrebime uymuyor... O kadar uymuyor ki babamın şirketinde asla iş kabul etmek istemedim.

NAMIK. — Siz etmemiş olabilirsiniz Necdet bey... İsterseniz bunun için de tebrik edeyim sizi... Fakat eski hocanız bu gece bunun için gelmiştir. Çocuklarım büyüdü, karım hasta bıçak kemiğe dayandı artık... "İstanbul olmazsa bile beni yakın bir yere nakledin" diye yalvarıyorum dinlemiyorlar... Babanıza rica edin... Beni himayesine alsın... Şirkette bir iş versin... Nihayet bir parça da biz yaşayalım...

NECDET, heyecan içinde. — Ne söylüyorsunuz hocam... Sizin için yapmayacağım fedakârlık yoktur...

NAMIK, sevinçle. — Teşekkür ederim çocuğum.

NECDET. — Fakat bu olamaz kimi kimin himayesi altına sokuyorum? Siz zavallı Anadolu için bir ideal çeşmesisiniz... *(Bağırarak.)* Nasıl istersiniz ki bu çeşmeyi elimle kurutayım?

NAMIK, bağırarak. — Aman oğlum o kurumazsa benim soyum silsilem kuruyacak...

(İçeri salonda biraz evvel başlamış bir zeybek oyunu gitgide artan kahkahalar haykırışmalar ve el şakırtıları ile devam etmektedir.)

NAMIK, soluk soluğa. — Necdet... Çocuğum... Emin ol... Durum çok ciddidir, vahimdir hatta...

NECDET, isyanlar içinde elini salon tarafına çevirerek. — Yaşamak istersiniz öyle mi hocam? Bu hayat mı? Değer mı? Ben sizi felsefe kürsüsünden indireceğim, elimle bu rezaletin ortasına atacağım öyle mi? İmkânı yok hocam... Prensip meselesi...

(Leylâ büyük bir telâş ve heyecan ile sağdaki kapıdan girer, Necdet koşar Leylâ ellerine sarılır.)

Ağabey?

NECDET. — Ne var Leylâ ne oluyoruz?

Leylâ *(Bayılacak gibi.)* Allahaşkına bir parça gel ağabey...

NECDET, Namık'a. — Müsaade eder misiniz hocam?

(Leylâ ve Necdet telaşla salon kapısından çıkarlar.)

NAMIK, uzun uzun Necdet'in arkasından baktıktan sonra. — Vay namert vay.

(Namık şapkasını alarak sağdaki kapıdan çıkar.)

DAYI, Namık'ın arkasından hakîmane bir tavırla. — Ne darılıyorsun? İnsan ektiğini biçer...

SAHNE VI

(DAYI, HURİYE, NECDET, LEYLÂ)

(Huriye sağdan girer.)

HURİYE. — Vah Şerif Ali vah... Sen yorgunsun... Yatmak istersin ama bu gürültü dağılmadan sana nasıl yer bulayım...?

DAYI. — Yok canım... Sen sıkılma... nasıl olsa olur...

HURİYE. — Ben biraz dolaşayım içerisini...

(Kapıya yürürken Necdet ile Leylâ içeri girerler. İkisi de büyük bir heyecan içindedirler.)

NECDET, öfkeden tıkanarak ve parmaklarıyle düğmelerini kopararak. — Anne ben bu gece kuduracağım... Ya bir rezalet çıkarıp ortalığı alt üst edeceğim... Ya kendimi öldüreceğim bilmiş ol...

HURİYE, telâş içinde. — Ne oldu yine Necdet? Görüyor musun hali Şerif Ali?

DAYI. — Aman evlâdım... Delikanlılar atak olur. Sağı solu düşünmezler... Benden bir nasihat istersen...

NECDET. — Bırak Şerif Ali Dayı... Nasihat filân istediğim yok kimseden...

HURİYE. — Sen dur Şerif Ali... Anlayalım bakalım... Ne oluyor Necdet... Sen mosmor olmuşsun...

NECDET. — Git te salonun halini gör... Babam

zil zurna sarhoş... Yapmadığı rezalet kalmıyor... Simokini sırtından atmış... Gelsin zeybek... Etraftan gülüşüyorlar... Alay ediyorlar...

HURİYE. — Nedir bu başımıza gelen yarabbi?

DAYI. — Yahu bu Tahir efendi Balıkesirde rakının damlasını ağzına koymazdı...

LEYLÂ. — Viski içiyor Şerif Ali Dayı... Alışık olmadığı için zihnine vuruyor... Ne yaptığını bilmiyor...

HURİYE. — Vah vah vah ne yapacağız şimdi?

NECDET. — Beni göndermeyin artık... Tahammülün kalmadı... Birşey söyliyeceğim... Oda birşeyler söyleyecek... Derken etrafındaki pespaye, dalkavuk alayı da birşey söyliyecek... *(Korkunç bir hareket.)* İşte o zaman salonun avizeleri inecek başlarına...

HURİYE. — Yarabbi sen bizi koru...

LEYLÂ. — Üstelik daktilosunu da dâvet etmiş bu gece...

HURİYE, bağırarak. — O çıyan suratlı kaltağı mı?

LEYLÂ. — Sen yakala kızı... İlle karşılıklı zeybek oynıyacağız diye... Kız kaçar o kovalar... Nişanlımın önünde babasının önünde yerlere geçtim *(Ağlar.)*

HURİYE, saçlarını yolacak gibi. — Bu yaşdan sonra bir de bunu mu gösterecekti Allah bana...

NECDET. — Yanlış anlama anne babamın daktilosu ile bir ahlâksızlık yapacak derecede düşmüş olacağını zannetmem... Zevzekliğinden, sırf zevzekliğinden...

HURİYE. — Et oğlum et... Değil mi ki bir ker-

re yoldan çıktı... O papazın artık yapmayacağı yoktur...

NECDET, öfkeden ağlıyarak. — Anne bırak beni bu evden çıkıp gideyim... Bir daha dönmemek, bir daha yüzünüzü görmemek üzere... Kalırsam elimden bir kaza çıkacak... Belki hatta baba katili olacağım...

HURİYE, ağlayarak. — Ağzından yel alsın.

DAYI, telaş içinde ağız kalabalığı ile. — Aman evlâdım... Delikanlısın kanın kaynar... Sonu çok fenadır böyle işlerin... Baba katili. Vebaliazimi vardır... Atasını öldürmek öfke ile başka birini öldürmeye benzemez... Adamı kara gömlek giydirip fırıl fırıl çevirerek asarlar dar ağacına vallahi...

NECDET. — Daha iyisi kendimi öldürüp çıkacağım bu işin içinden...

DAYI, yine bağırarak. — Aman oğlum onun da vebaliazimi vardır. Kazabullaha dokunur... İmansız gider insan. Mezarlar kabul etmez adamı dışarı atar...

HURİYE, ağlayarak. — Öyle bir niyetin varsa beni öldür evvelâ çocuğum... Kurtulayım bu hayattan...

LEYLÂ, telaşla. — Aman aman... Dikkat... Bu tarafa geliyor...

NECDET. — İsabet oldu hesaplaşacağım onunla...

HURİYE, heyecanla önüne geçerek kollarına sarılarak. — Aman Necdet... Kendini tut... Bizi değilse masum kız kardeşini düşün... Bu gece bir mesele çıkarırsan analık hakkım haram olsun sana.

NECDET. — Yok anne... Bu kadarına tahammül edilmez...

SAHNE VII

(Evvelkiler, TAHİR, UŞAK)

(Tahir kapıda görününce hepsi oldukları yerde taş kesilirler, Tahir sarhoşdur, fakat sert ve dimdikdir. Simokinin ceketini çıkarmışdır. Ceket uşağın kolundadır. Uşak geri geri yürümekde, ıslak bir bezle Tahir'in gömleğini silmeğe çalışmaktadır.)

TAHİR, bağırarak. — Bırak ulan yakamı ayı... O öyle taharet bezi gibi şeyle temizlenir mi? Büsbütün sıvaştırdın Allah belânı versın Keratanın biri mi tükürdü üstüme nedir.?

UŞAK. Kimin haddine düşmüş bey... Kimin haddine düşmüş senin üstüne tükürmek.

TAHİR. — Git yukarıdan yeni bir gömlek getir...

(Uşak koşarak çıkar.)

TAHİR, sahnedeki gruba gözlerini dikerek. — Ne o hepiniz buraya toplanmışsınız... Aleyhime kumpas mı kuruldu...?

HURİYE, telaşla. — O nasıl lâkırdı Allahaşkına Tahir...

NECDET, kafa tutmuğa çalışır. — Ne münasebet baba... Ne münasebet...

TAHİR, bir el hareketiyle onu susturarak bagırır. — Hööööööt... Lâf istemem... Ben sizin cigerinizin içini bilirim... Şu suratlarınıza bakın bir kere... Birer karış uzamış... Dudaklar deve dudakları gibi sarkmış. *(Acı bir istihfafla Dayıyı göstererek.)* Bunu da halkaya sokmuşlar...

DAYI. — Aman enişte bey estafurullah... Şimdi az evvel arzı hürmetlere geldim. Balıkesirden...

TAHİR, gülerek. — Sendin demek o salon kapısından bakıp kaçan? *(Kesik kesik yırtıcı kahkahalarla.)* Bakdın başta mevlevî külâhı gibi şapka, elde şemsiye... Sansar gibi biri kaçıyor...

HURİYE. — Tahir... Ayaklarını öpeyim...

TAHİR, bu defa onu alaya alarak. — Cicim bu ne süs, aman ayol sen kırk sene evvel zifaf gecemizde bile bu kadar güzel olmadın... Ne de yakışmış... Ne de yakışmış... Kantocu Peruz hanım halletmiş yanında... Nerelerdeydin bu zamana kadar... Evin yüzünü ağartmak için su gibi para döküyoruz... Ne olur şöyle boyunla posunla salonda bir dolanıverseydin... Senin evinin şerefi bu... Ama var mı Baltacı Mehmet Paşayla kumpas kurup adam çekiştirmek...

HURİYE. — Baltacı Mehmet Paşa da kim...

TAHİR, bu defa Necdet'e çatarak. — Mahmut bey... Kim olacak? Mehmet paşa... Baltaladığı için... Mahmut bey babasını baltalıyor...

NECDET, dişlerini sıkarak. — Yarabbi sen bilirsin?

HURİYE. — Tahir nereden çıkarıyorsun bunları...?

TAHİR, Necdet'i göstererek. — Suratından, kıyafetinden, bakışlarındaki halâvetten... *(Çözük kravatını ve gömleğini göstererek.)* Hadi benimki ne ise? Senin yakanı paçanı kim yırttı böyle.? *(Sert bir emirle.)* Bağla şunu bakayım adamakıllı... İnsan kılığına gir... Bak Şerif Ali bile ayıplıyor seni... *(Bu defa Leylâyı tutarak ve kollarından hırpalaya-*

rak dikkatle.) Böyle mi olacakdın kerime-i iffet vesımemiz...? Sende mi girecektin cemiyeti fesadiyeye...

LEYLÂ. — Baba şimdi ağlıyacağım...

TAHİR, alaycı bir rikkatle. — Ne yapayım a benim yere bakıp yürek yakanım... Sizi güldüreyim diye elimden geleni yapıyorum. Olmuyor olmuyor... Benim size verdiğimi kaç baba verir çoluk çocuğuna... Nankörlük damarlarınıza işlemiş... Makbule geçmiyor işde... Ben suvare veririm, caz getirtirim, su gibi şampanya akıtırım... Siz onu muharrem ayinine çevirirseniz ben ne halt ederim a gözümün nuru... Kimler yok içerde... Cemiyetin kaymağı da süprüntüsü de bir arada... Fakat bu evin kendi insanları nerede? Vakit gece yarısı *(Huriye'yi göstererek.)* Gece güzeli hâlâ doğmamış... Oğlumuz ara sıra merhum Manakyanın Aliksan efendisi gibi kapı aralarından pis pis bakıp kaybolur... Yahu bu kadar fedakârlığa mukabil bir kere yüzünüzün güldüğünü göreyim...

NECDET. — Baba sen neşe mi bırakıyorsun insanda?

TAHİR, kudurarak. — Ne yapıyorum ulan... Ne yapıyorum ulan... Bu kadar para dökdükden sonra bir de ağlıyacak mıyım?. Elbet de güleceğiz de, şarkı da söyleyeceğiz oynayacağız da... Mezaramı götüreceğiz bu kadar parayı... Anlatsana şu suçumuzu?...

NECDET. — Darılma baba... Kararında bırakmıyorsun hiçbir şeyi kararında, bırakmıyorsun.

TAHİR, gözlerini dikip tane tane söyliyerek. — Takım takım faturalarını burnuma dayadıkları zaman, seyyahatlerinde bulup buluşturup ar-

kandan Avrupa, Amerikaya döviz akıttığım zaman sorıyor muyum ben sana neye kararında bırakmıyorsun diye...

NECDET. — İstersen bana hiç bir şey vermeyebilirsin baba... Namerdim ağzımı açarsam... Benim bütün arzum şu kadını mesut görmek... Anamı bu halde gördükçe benim yüzüm gülmez...

TAHİR. — Ne olmuş şu anana bir anlıyalım bakalım... Sabahdan akşama kadar su kabağı gibi yatar, gece yarısına doğru giydirip kuşatıp ortaya salıveriyorlar... Yani kim ne yapmış ananıza da size de... Cevap isterim...

NECDET. — Şimdi müsaade et baba... Yarın konuşuruz...

TAHİR, tekrar öfkelenerek. — O ne demek o? Yarın konuşuruz ne demek? Yani bu gece kabili hitap mı değilim demek istiyorsun?

HURİYE. — Niye varıyorsun çocuğun üstüne Tahir... Ne dedi sana şimdi... Allah var Allah...

TAHİR, gözlerini havaya kaldırarak içini çekerek. — Olsun bakalım... İçini çeke... Herifin dediği gibi biz nereye vuruyoruz, nereden ses çıkıyor... *(Gömleği getirmiş olan uşağa.)* Geldi mi ulan gömlek? Çek şunu bakalım. *(Arkasındaki gömleği çıkarıp atar yenisini giyer ve bir yandan da söylenir.)* Anasının güldüğünü görmek istermiş... Allah suratını öyle ağlar gibi yaratmış onun... Güler mi o? *(Necdet'e sert bir emirle.)* Yanaş bakalım şöyle... Arnavut tüfeği gibi kurulacağına şu kravatımı bağla... Bir işe yara... *(Necdet sinirli hareketlerle Tahir'in kravatını bağlamaya çalışır.)*

TAHİR, söylenmesine devamla. — Yeni evlendiğimiz sıralarda bir ara bayağı evhama kapılmışdım... "Bu kdın neye yüzüme bakıp bakıp ağlıyor... Beni mi beğenmiyor acaba?" derdim... Meğer suratı böyle imiş...

NECDET. — Baba doğru dur. Konuşma ki bağlıyayım şunu...

TAHİR, birdenbire bağırarak. — Yavaş... Ne sıkıyorsun o kadar.?... Cellât Kara Ali Deli İbrahimi boğar gibi... *(Kravat bağlanmıştır)* Hâsılı canını versen nafile. Bir "Allah rızası olsun" duyamazsın ağızlarından...

TAHİR, bir şey söylemek için omuz başında bekleyen uşağa. — Ne bekleyip duruyorsun ulan...? senide mi kaydettiler cemiyeti fesadiyeye?...

UŞAK. — Yok efendim... Etmediler... Hani bir misafiriniz geldi bekliyor da...

TAHİR. — Alsana içeri... Evin içi yol geçen hanı... Gelenden pasaport mu soruyoruz...

UŞAK, sırıtarak. — Kılık kıyafeti böyle kibar yerlere girecek gibi değil... Zatınızla hususi görüşecekmiş...

TAHİR. — Ne demek o? Bu vakit hususi ziyaret olur mu?

HURİYE. — Sen kendin çağırmış olmayasın... Bir iş falan için...

TAHİR. — Yok efendim... Gecenin bu saatinde iş randevusu verilir mi?...

HURİYE. — Ne bileyim sizin işlerinize akıl ermiyor...? Bakarsın sabaha karşı bir telefon yahut telgraf... Evin içi birbirine girer...

TAHİR. — Onlar başka dalgalar sen anlayamazsın *(uşağa)* kim imiş kartını falan vermedi mi?...

UŞAK. — Vermedi beyim...

TAHİR. — Adını sormayı da akıl etmedin mi ulan...

UŞAK, korkarak. — Ettim beyim... Adım "Mehmet Ali" dedi...

TAHİR, bağırarak. — Mehmet Ali ne? Soyadı yok mu bu herifin... Sarı çizmeli Mehmet ağadan da baskın çıkdı kerata... Git defet... Bu saatde sarı çizmeli Mehmet ağa kabul etmem...

HURİYE. — Dur ayol... Belki eski tanıdıklarından falandır...

TAHİR. — Onlar arasında da yok öyle Mehmet Ali... Yahut da vardır. Ben unutmuşum her halde gine onlardan biri olacak... Git sor ne istiyor...? Ziyaretse bu saatde olmaz. Hem büyük iş adamlarından evvelâ kâtiplerine telefon ederek randevu istenir... Sellemehüsselâm kapıları çalınmaz... Burası muhasebe dairesi değil... Ben artık Balıkesir Muhasebe müdürü değilim randevusuz görüşülmez benimle...

HURİYE. — Aman Tahır şımdi bakanların yanına bile randevusuz giriyorlar...

TAHİR, köpürerek. — Vay sen beni bakan mı sandın...? Bakan mecburdur... Bu demokrasi devrinde bakan muhasebe müdüründen mek parmak farklı bir memurdur... Haddine mi düşmüş kabul etmem... Beni hâlâ muhasebe müdürü sanıyor.. Bu Allahlık kadın... Bakanla aramdaki farkı idrak edemiyor...

TAHİR, söylenmekde devam ederek. — Vay izansız vay... Bu saatde randevusuz ziyaret ha... İnsan bunu Balıkesir satış şubesi müdürü Şerif Aliye yapmağa cesaret edemez...

TAHİR, uşağın beklediğini görerek. — Sen daha burada mısın. *(Korkudan kaçmak isteyen uşağa.)* Gel buraya gel. Bana şu kulağını ver çekmek için değil iyi işitmek için... Ulan İdris sen Balıkesir'de benim odacımdın... Tabağımda kalan fasulye piyazı artıklarını yemekden bağırsağın tesbihe dönmüşdü... Seni buraya aldım... Kalemi mahsus müdürleri gibi giydirip kuşattım... Fakat adam edemedim... Hadi şimdi arş bakalım... Yoksa belinin ortasına tekmeyi yedin mi alırsın soluğu yine Balıkesir muhasebesinde... Ama bu sefer beni bulamazsın orada... Hemen sav, sarı çizmeliy....

UŞAK. — Hiç merak etme sen beyim... *(Koşarak çıkarken bir sandalya devirir.)*

TAHİR, arkasından bir el işaretı yaparak. — Arkasına frak giymekle adam, adam olaydı çokdan kurtulduydu bu memleket... *(Etrafındakilere)* kim olabileceğini tahmin ediyorum... Vaktiyle şöyle bir merhabamız olanlardan biri herhalde... Sıkıldı para mara isteyecek... Yahut da iş... Fakat eşek hangi saatde adam rahatsız edileceğini de bilmez...

HURİYE. — Belki de vurguncu falandır...

TAHİR. — Olabilir... İmtiyazını almadık ya bu sanaatın... Fakat onlar daha aklı başında insanlardır. İnsan hangi saatde vuracaklarını iyi hesplarlar... *(Uşağın bozuk bir çehre ile tekrar girdiğini görerek.)* Gine mi sen? Herif hâlâ orada mı? alâ. Çok alâ. Sen askerlik ettin değil mi İdris...

İDRİS, şaşkın. — Ettik beyim ettik... Beş kere mi, altı kere mi.?

TAHİR, dik bir sesle bir asker kumandası vererek. — Hazır ol... *(Uşak toparlanır.)* Sağa dön... İstikâmet sokak kapısı... Marş marş...

UŞAK, bağırarak. — Aman beyim... Sen bilirsin...

TAHİR. — Ben bana hizmet etmesini bilecek adamı bulurum...

UŞAK, yalvararak. — Kızma ayağını öpeyim bey... *(Büyük jestlerle.)* Evelallah sayende öylelerini tuttuğum gibi pencereden atarım... İlle burası kibar yer... Dayre *(daire)* gibi değil... Rezaletlik çıkar... Kızarsın bana... "git efendi yarın gel" dedim gitmedi... Senin büroya girmiş oturuyor...

TAHİR, kudurarak. — Ne dedin ne dedin? Büroya mı girdi? Benim hususi iş odama mı?...

UŞAK. — Emredersen garsonu da alayım... İkimiz evelallah...

NECDET, kabadayılığı tutmuş. — Müsaade et bana... Bana bırak o işi... *(Hızla) kapıya yürür.)*

HURİYE, Necdedin yakasına sarılarak. — Aman çocuğum... Hırsız midir, delı midir, katil midir, evde ne kadar adam varsa toplayın... Polise de haber verelim...

NECDET. — Bırak anne, evde erkek varken polise iş düşmez...

DAYI, bağırarak. — Öyledir. Biz kuvvayi milliye muharebesi yapmış adamlarız evelallah.

TAHİR, mağrur bir el hareketiyle. — Çekilin bakalım hepiniz şu tarafa... Evin efendisi daha sağ... Eli kolu da tutuyor...

HURİYE, bu defa ona sarılarak. — Tahir... Ayaklarını öpeyim... Türlü vakalar oluyor... Belki silâhı falan vardır...

TAHİR. — Ben onun silâhını nereye sokacağımı bilirim... Vay küstah teres vay...

LEYLÂ, Tahiri önleyerek. — Baba... Rica ederim...

TAHİR. — Yok bir şey kızım yok... *(Kapının ağzından geri döner.)* Daha iyisi haydi bakayım hepiniz dışarıya... İdris o herifi al gel... *(İdris çıkar.)* Kimse içeriye girmeyecek... Yalnız isterseniz ihtiyaten kapının dışında beklersiniz...

HURİYE. — Aman çocuklar... Kapıdan ayrılmayın... *(Necdet, Dayı kapıdan çıkarlar. Dayı hemen geri dönerek aranır, köşedeki bavulunun üstünden şemsiyesini alarak iri sapını birkaç kere elinde tartar ve çıkar.)*

HURİYE, Leylânın kolunda onu takip ederek. — Nedir bu başımıza gelenler ya Rabbi... Ne oldu benim karıncayı incitmekden çekinen melek huylu kocama...

(Çıkarlar)...

MECLİS

(Sivil KOMİSER — TAHİR)

(Bir müddet Tahir dolaşır sivil memur kapıdan girer.)

TAHİR. — Efendi kimsiniz? Ne istiyorsunuz evimde ne işiniz var...?

KOMİSER. — Affınızı rica ederim... Beyefendi hazretleri... Rahatsız ettim, zatialinizi...

TAHİR. — Saatden haberiniz var mı...?

KOMİSER. — Aşağı yukarı gece yarısı...

TAHİR. — Gece yarısı herkezin evine gelinir mi? Size "kabul edemem" diye haber gönderdim. Neden dinlemediniz?...

KOMİSER. — Efendim izin verin de arzedeyim...

TAHİR, bağırarak. — Arzı marzı var mı efendi? Hangi cüretle cebren benim büroma girdiniz?

KOMİSER. — Estafurullah beyefendi... Kapısı açıkdı... Koridorda beklememek için...

TAHİR. — Aralık buldukları kapılardan ancak tavuklar, hindiler girer efendi... İnsanlar değil... *(Napolyon kâri bir jestle bağırarak.)* Haydi bakalım hemen arabayı çek...

KOMİSER. — Beyefendi... Yavaş rica ederim...

TAHİR, daha coşkun. — Ay bana nasıl ses çıkaracağımı da ihtar ediyor... Efendi sen kimsin...? bu saatde yakandan tutup sokağa atmamı mı bekliyorsun. *(Komiserin sakin tavrı karşısında ürkerek.)* Adamlarımı çağırıp seni dışarı arttırmamı mı bekliyorsun?

KOMİSER. — Beyefendi bendeniz yabancı değilim... Semtin merkez komiseriyim... *(Avucunun içindeki küçük karneyi Tahire uzatır.)*

TAHİR,yan gözle karneye bakdıkdan sonra ve bir an şaşaladıktan sonra acı bir alayla ellerini birbirine çarpar.) Ne âlâ mantık.. madem ki semtin merkez komiserisiniz o halde yabancı değilsiniz.. ağzı kokulu ahbabımsınız benim, babamın oğlusun... Ge-

ce yarısı sellemüsselâm evime girersiniz, hususi büroma girersiniz. Neden yatak odama girmediğiniz de ayrıca mı sualdir? *(ciddi)* bizim bildiğimize göre insan hiç olmazsa kim olduğunu haber verir evin uşağına...

KOMİSER. — Öyle icabetti beyefendi...

TAHİR, yine eğlenerek. — Ya öyle mi? Anlıyabilir miyiz o icabın esbabı mucibesini? Yoksa çalgı sesi işittiniz de bar filân mı zannettiniz burasını?

KOMİSER. — Estafurullah beyefendi...

TAHİR. — Siz benim kim olduğunu biliyormusunuz...

KOMİSER. — Bilmez olur muyum beyefendi...

TAHİR. — Bilmiyorsun oğlum bilmiyorsun... Bilsen yapmazdın bunu. Gecenin bu saatinde kumarhane basmanın bile bir usul ve erkânı vardır... Hadi şimdi uğurlar olsun... Bir işiniz varsa yarın gelirsiniz... Sizin adınız Mehmet Ali beydi galiba değil mi? Sizi yarın âmirinize şikâyet edeceğim... Olmazsa daha yüksek makamlara... En yüksek makama...

KOMİSER. — Hakkınızdır beyefendi... Hazretleri... Fakat bendeniz vazife ile gönderilmiş bulunuyorum...

TAHİR, sarhoşluğu dağılmaya başlamış. — Olabilir... Anlıyabilır miyiz o vazifenin ne olduğunu?

KOMİSER. — Efendim İstanbul korunma mahkemesi karariyle büronuzda bir arama yapmaya memurum...

TAHİR, birdenbire bır el işaretiyle kapıya bakar. — Yavaş... *(Şaşkın bir tereddütden sonra)* Bu ne iş? Ne oluyor?

KOMİSER. — Ben ne bileyim efendim...?

TAHİR. — Bir yanlışlık falan olmasın.. ?

KOMİSER. — İmkânı var mı...?

TAHİR. — Yahut bir iftira filân...?

KOMİSER. — Takdir buyurursunuz ki o cihetleri bendeniz bilmem...

TAHİR. — "Bürom" dediğiniz... Benim resmi bürom şirkettedir... Burası hususi çalışma odamdır...

KOMİSER. — Karar her ikisi içindir. Efendi hazretleri...

TAHİR. — Yarına kalamaz mıydı... Bu kadar acele mi... Görüyorsunuz ki misafirlerim var.

KOMİSER. — Emir böyledir maalesef beyefendi hazretleri... *(Komiser cebinden çıkardığı bir kâğıdı uzatır, Tahir onu tekrar tekrar okudukdan sonra.)*

TAHİR. — Nasıl yapacağız...

KOMİSER. — Müsaade buyurursanız arkadaşlarını da gelsinler... Sokakda bekliyorlar...

TAHİR. — Arkadaşlarınız da mı var? Vay vay vay vay...

KOMİER, zile basmak isteyerek. — Lütfen uşağınıza emir verirseniz...

TAHİR, onu menederek. — Bir dakika... Adınız Mehmet Ali Bey değil mi? Mehmet Ali bey oğlum anlıyorum ki bir şeyler dönmüş. Benimle uğraşan birileri var... Bir münafıklık, bir iftira...

KOMİSER. — Olabilir beyefendi...

TAHİR, sesi tıkanarak. — Yani elbette birşeyler bilirsiniz... Yahut tahmin edersiniz... Beni bir parça tenvir buyurun reca ederim...

KOMİSER, müphem bir jestle. — Bendeniz çok küçük bir memurum beyefendi...

TAHİR. — Memuriyetin küçük büyük her kademesinden geçmiş bir insanım... Küçük memurlar daha iyi bilirler Mehmet Ali efendi oğlum...

KOMİSER. — Bazen bilmedikleri de olur efendim... Bazen de bilirler fakat vazifeten söylememek durumunda bulunurlar efendim... *(Tekrar zili çalmak ister.)*

TAHİR, gine elini tutarak. — Bir dakika daha çocuğum... *(Tamamile ayılmış ve süngüsü düşmüş.)* Ben millete memlekete çok hizmetler etmiş temiz bir insanım... Sizin de zeki vicdanlı bir çocuk olduğunuz görülüyor...

KOMİSER. — Teveccühünüz efendim...

TAHİR. — Fakat maiyetimde, hizmetimde alayla insan var... Kavun değil ki koklıyasın birer birer... Yani bu insanlardan biri yahut birkaçı bir yanlışlık yahut hatta yolsuzluk yapmış olabilirler.. Bunun neticesinde de ben yanabilirim... Anlatabiliyor muyum bilmem?... Demek isterim ki, böyle birşey varsa, biliyorsunuz bu belâdan bir yardımınız dokunabilir mi... Siz de her halde çoluk çocuk sahibi olmalısınız ziyadesiyle mükâfatınızı görürsünüz...

KOMİSER, bir adım geri çekilerek manalı bir bakışla. — İyi anlayamıyorum... Ne demek istiyorsunuz?...

TAHİR, ürkek ve gözlerini ellerini havaya kaldırarak. — Yani demek istiyorum ki Allah daima iyilerin mükâfatını ihsan eder... Hem öteki dünyada

hem de bu dünyada... Temiz vicdanınıza sığınıyorum...

KOMİSER. — Benim için yapılabilecek birşey yok beyefendi... Bununla beraber fazla telâş buyuruyorsunuz... O kadar merak edilecek birşey görmüyorum ben...

TAHİR, ağlayacak gibi sesini incelterek. — Telâş değil fakat ne de olsa... Ben böyle şeylere alışık adam değilim...

KOMİSER. — Müsterih olun beyefendi... İyi olur inşallah... İyi olur inşallah... Arkadaşlarım gelince büronuzda ve *(Kasayı göstererek.)* Kasanızda bir arama yapacağız... Bir tutanak düzenleyeceğiz...

TAHİR. — Sonra...

KOMİSER. — Sonra da daireye kadar zahmet buyurmanızı reca edeyim...

TAHİR. — Daireye kadar mı? Bu saatte mi?

KOMİSER. — Bizim işler için o kadar geç bir saat değil beyefendi...

TAHİR. — Yarına kalamaz mı? Yığınla misafirim var... Görüyorsunuz...

KOMİSER. — Bu gece iyi olacak beyefendi... Emir öyledir maalesef...

TAHİR. — Dairede gecikme ihtimali var mı? Bari onu söylesenize...

KOMİSER. — Bendeniz bilemem ki...

TAHİR. — Yani geceyi geçirmek ihtimali...

KOMİSER. — Geçirmezsiniz inşaallah... Fakat bendenize sorarsanız ihtiyaten küçük çantaya pijamalarınızı, traş takımlarınızı koydurmak fena olmaz... Hatta bir de hafif battaniye ile yatak çarşafı...

TAHİR, sesini kalınlaştırarak. — OOOO... Hayır kalmadı bu işten desenize...

KOMİSER. — Beyefendi... Arzettim... Ben bilemem... Sız sordunuz... Mamafih isterseniz almayın...

TAHİR, kendini bırakmış. — Anlaşıldı çocuğum anlaşıldı... Çağırın arkadaşlarınızı bakalım... Allahın istediği olur... *(Zili çalar... Uşak, arkasından Necdet ve dayı girerler.)*

SAHNE II

Evvelkiler, NECDET, DAYI, UŞAK

TAHİR, uşağa komiseri göstererek. — Bak memur bey emrediyor?

KOMİSER. — Estafurullah... Devlethanenizdesiniz efendim...

TAHİR. — Devlethanesi, mevlethanesi kaldı mı birader?... Bizim devlethane başka yerde şimdi... Buyurun rica ederim...

KOMİSER. — Yok yok... Siz buyurun...

TAHİR, kesik kesik. — Mutlaka benim buyurmam lâzım geliyorsa... *(Dik bir sesle.)* Buyurun cenaze namazına...

BİRDEN PERDE KAPANIR

İKİNCİ PERDE

(Birinci perde dekoru... 4 ay sonra... Sahne aydınlık, arka salonun camları karanlıktır).

SAHNE I

ŞERİF ALİ DAYI, HURİYE, NECDET, LEYLÂ

(Şerif Ali Dayı yine Balıkesirden gelmiştir. Bavul, şemsiye ve pardüsü masanın üstünde. Hepsinin suratı asık... Yalnız Dayı neşeli).

DAYI. — Çocuklar size hediye falan getiremedim amma kusura bakmayın... Telâşeye geldi...

NECDET, çapkın bir çehre ile. — İşin mi yok Şerif Ali Dayı?

HURİYE, içini çekerek. — Hediye düşünülecek zaman mı?...

DAYI. — Yo Yo... Misafir kısmı eli boş gelmez. Ayıp... Ben sizlere hediye getirecek adam mıyım? Ve lâkin serde dayılık var... Çam sakızı, çoban armağanı... *(sesini değiştirerek)* hayırlı haberi alınca felferek kaçmış gibi oldum... Bavulu kaptığın gibi atlarsın trene... Yengeyi bile görmedim, töbe olsun... Hamama gitmişlerdi... Bir de deniz vardı, içim dışıma çıktı Allah inandırsın...

HURİYE, Dudak ucuyla. Ne zahmet Şerif Ali ne zahmet...

DAYI. — Yok abla yok... Bu mesut gecede aranızda bulunmamak olur mu? sade Tahir efendıye değil hepinize hepinize geçmiş olsun çocuklar Allah bir daha da göstermesin...

HURİYE, gevşek. — Amin... Eksik olma...

DAYI. — Peki ama siz hepiniz neye öyle somurtup durursunuz ya? Dört aylık hasretten sonra babanıza kavuşuyorsunuz da neden sevinmezsiniz?

LEYLÂ, üzgün bir sırıtma ile. — O nasıl söz Dayı... Sevinmez olur muyuz...

NECDET, acı bir alayla. Sevinmek de ne demek? Uçuyoruz sevincimizden...

DAYI. — Ne bileyim oğlum... Suratlarınız cenazeden döner gibi kararıp uzamış...

HURİYE, hırçın. — Kuzum Şerif Ali budala gibi konuşma... Tahir Hicazdan dönmüyor hapishaneden dönüyor... Yeşiller giyinip hacı tehniyesi yapacak değiliz ya... *(Birden bire ağlar.)*

DAYI. — Hoppala... Şimdi de ağlıyor.. Kız sen aklını mı çıldırdın?

HURİYE, hıçkırarak, burnunu silerek. — Saçlı sakallı adam... Sen bari halden anla... Bunca yıllık namusumuz iki paralık oldu... İnsan içine çıkacak suratımız kalmadı...

DAYI, teselliye çalışarak. — Allah başka keder göstermesin canım... İnsanlıktır bu... Her şey başa gelir dört ay kuş misali uçup gitti. Dört yıl, on dört yıl yatanlar da var... Gine ucuz kurtuldu Tahir efendi...

HURİYE, ağlamakta devam ederek. — Keşke o da öfke ile birini öldürüp on dört yıl yataydı... Vallahi bu kadar arlanmazdım... Sen ellisine kadar namusunla yaşa... Ondan sonra vurguncu; dolar kaçakcısı, bilmem ne diye tıksınlar seni hapse...

DAYI. — Ben de onun için ucuz kurtuldu dedim ya.

NECDET, bağırarak. — Neresi kurtuldu Şerif Ali Dayı, neresi kurtuldu. Alnında nal gibi damga ile o kendini de, suçsuz günahsız çoluk çocuğunu da kendi eliyle ipe çekti; demin cenaze dönüşü diye bir lâkırdı ettin... Çok yerinde o sözün... Babam yaşayan ölüdür artık... Yaşayan ölü... Anladın mı?

LEYLÂ, ağlamaklı bir sesle. — Bu kadar zalim olma ağabey ne olsa babamızdır.

NECDET, vahşi. — Ben de ona yanıyorum ya utanacak bir babası olmak ne hazin şey ya Rabbi ne hazin şey.. Babam abdesinde namazında fukara bir memurken ben onunla ne kadar iftihar ederdim... Halbuki şimdi?... *(Ağlamağa başlar.)*

LEYLÂ. — Yapma ağabey... Beni de ağlatacaksın...

HURİYE. — Evladım yüreğimi parça parça ediyorsun.

NECDET, Leylâya. — Beni anlamıyorsun Leylâ... Anlayamazsın.. Ne olsa kadınsın... Biliyorsun ki ben idealist bir insanım... Parada pulda gözüm yok... İdealim uğruna dağ başında çobanlık etmeyi cana minnet bilirim...

DAYI. — Amma ettin ha... Amma ettin ha...

NECDET. — Böyle yetişmemde onun da büyük rolü olmuştur. O benim eski namuslu melek

babamın... Bana her zaman "insan namusuyla ölmeli" derdi. *(Kuru kuru hıçkırarak.)* Hani ya... Hani ya... Şimdi sözüm ona zenginiz... Lüks otomobilim var... Kotram var... İkide bir tayyareye atlayıp Avrupaya, Amerikaya gidiyorum, fakat bu lüks beni yakıyor... Eski fakir arkadaşlarım bana "hırsızın oğlu diyorlar" sanıyorum.

(Hıçkırıklar içinde yüzünü kapar).

DAYI, coşarak. — Haltetmişler veledizinalar... Ne bakıyorsun öyle dediklerine. Kıskanmalarından vallahi billâhi, kıskançlıklarından... Babalarının donunu satarlar metelik için o hergele tohumları... Anladın mı efendim...

LEYLÂ, heyecanlı, titremeler içinde. — Abi "anlamazsın" dedin. Ben o kadar duygusuz bir kız mıyım? Nasıl anlamam... İçimin nasıl yandığını bilsen... Cemekânda gördüğüm bir çift iskarpine hasret çektiğim günleri mumla arıyorum... Sonra benim daha başka bir derdim de var. *(Kaşkalarını gözlerini havaya kaldırarak.)* Nişanlım Cemil ve onun namuslu babası... Babam onların yanında benim yüzümü yere düşürdü... Terbiyeli insanlar, kibar insanlar... Bir şey söylemiyorlar... Fakat bana artık eskisi gibi hareket etmiyorlar... *(Bir çocuk şikâyetiyle ağlayarak.)* Babam bir suç işlediyse benim ne kabahatim var canım?...

DAYI, bağırarak, ellerini kollarını sallayarak. — Yapmayın yahu yapmayın... Evin içini Kerbelâya çevirdiniz ülen... Hay ayağım kırılaydı da gelemez olaydım be.

HURİYE. — Yıllarca tahta sildım, çamaşır yıkadım; bulaşık tencerelerinin dibinde tırnaklarımı

kırdım... Yine de göynüm hoştu... Apartmanlar, otomobiller, inciler, elmaslar benim neyime idi? *(O da tekrar ağlamağa başlar.)*

NECDET, anasını kollarına alarak. — Ah benim tok gözlü melek anacığım...

LEYLÂ. — Anne yüreğimi parçalıyorsun... Keşke bu saatte yırtık iskarpinlerle sokakta dilenen bir kız olaydım...

HURİYE, derin soluklarla. — Affedin beni çocuklarım, affedin beni; ben gine de bağrıma taş basarım. Fakat sizin halinizi gördükçe yüreğim kan ağlıyor. *(Dayıya.)* Hangi ana yüreği dayanır. Bu hale Şerif Ali? Necdet ikide bir "ben artık yaşayamam bu yüz karası ile, diye canına kıymağa kalkıyor. Leylâ'nın söylediklerini de kulaklarınla işittin..." Nişanlımın kaynanamın yüzüne bakamıyorum diyor evlâdım; şöyle bir öksürecek olsa acaba derdinden verem mi oluyor diye tirtir titriyorum...

DAYI, teselliye çalışarak. — O gayri eski nazariyattır... Kulak verme... Şimdiki hekimler insan üzüntüden değil açlıktan verem olur diyorlar... Allaha emanet... Aslandır benim kız bir şeycik olmaz...

HURİYE. — Bak o kurtuldu eve döndü diye birazdan bir sürü misafir gelecek... Ne suratla çıkacağız onu ailenin içine aile reisimiz diye?...

NECDET. — Çıldıracağım ben... Çıldıracağım ben...

DAYI. — Allaha emanet oğlum... Allaha emanet... Sen de aslansın... Bir şey olmazsın evelallah sayesinde... Kendinizi bırakın da bir parça da Tahir efendiyi düşünün, onun kendisi için de güç...

HURİYE, dayının kulağına bağırarak. — Şerif Ali davul mu çalalım... Enişten eski Tahir efendi değil... Onda artık ar pir kalmadı... Eve gelir gelmez "kanaryayı neye kediye yedirdiniz" diye bağırmağa başladı... Gine hiç bir şey olmamış gibi ortaya çıkar; başlar maskaralığa... Kör olasıca papaz...

LEYLÂ, ağlayarak. — Bir şey değil, nişanlım ve babası da gelecekler ben onları ne yüzle karşılayacağım ya Rabbi?.

NECDET, tekrar ağlayarak. — Ah ne kadar kolay olurdu. Ne kadar kolay... *(Parmağıyla şakağına işaret ederek.)* Şuradaki azap cehennemine bir kurşun... Fakat anama acıyorum...

HURİYE, kalın kalın bağırarak. — Allah... Can olsun da dayansın... Haydi ben neyse, papaz sizin ikinizi de hazreti İbrahim gibi kurban etti.

DAYI. — Töbe de töbe de.. Allah hazreti İbrahim'e koyun gönderiverdi gökten canım... *(Bir müddet ne yapacağını bilmeyerek ağlaşmaları seyrettikten sonra.)* Yahu abla sen de akpak olmuş saçlarınla bu cahil çocuklara mı uyuyorsun; manikürcü senin saçlarını sarıya boyuyormuş amma altında ne olduğunu biliriz canım. *(Yüksek sesle çıkışarak.)* Ne oluyoruz yahu ne oluyoruz?... Biraz büyük sözü dinleyiniz... Herif birkaç ay hapse giriverdiyse kıyamet kopmaz ya... Mebusluk, vekil vükelâlık etmiş adamları bile yakalayıp deliğe tıkıveriyorlar; yerine göre zaten o lâkırdıların çoğu da kara ağızlıların iftirasıdır... Sanki ellerine fırsat geçecek de kendileri lüpçülük etmeyecekler, sen benim külâhıma anlat bu lâkırdıları... Bunca yıl vergi tahsildarlığı ettim. Ben bilirim nicelerinin iç yüzünü, if-

tiradır çogu billâhi... O isnad edilen suçların hepsi sabit olsaydı Tahir efendi zor kurtarırdı yakayı dört ay ile...

NECDET, öfke ile. — Sen elinin hamuruyle bu işlere karışma Dayı... Bunlar senin anlayacağın şeyler değil.

DAYI. — O nasıl lâkırdı o yahu... Allahallah...

HURİYE. — Necdetın hakkı var anlamıyorsun... Karışma ellerinin hamuruyla böyle işlere...

DAYI. Ne hamuru yahu ne hamuru... Ben karı mıyım? Hamuru kimin yoğurduğunu unutmuşsunuz galiba sen de Allah versin *(Ellerini başına götürerek.)* Kavsaram *(Havsalam.)* sana emanet ya Rabbi...

LEYLÂ. — Hatırın kalmasın Dayı... Anlamıyorsun bu ince işleri sen...

DAYI. — Yahu Tahir efendiyi bırakıp bana mı çullanıyorsunuz hep birden... Ne diyem ben?

NECDET, acı bir sırıtışla. — Bir şey demedik Şerif Ali Dayı bir şey demedik... Ne kadar perişan olduğumuzu anlayamıyorsun bari bizi kendi halimize bırak...

LEYLÂ. — Yaramıza tuz biber ekme...

DAYI. — Ne tuz biber yahu Allah var Allah... Ayıptır... Yani galiba siz bana hakarete kadar vardırıyorsunuz işi... *(Gözlerinden birini kırparak parmağını şakağına götürerek.)* Yani namusun ne demek olduğunu anlayamam mı demek istiyorsunuz? Hey gidi gariplerim hey... Ben öyle konuştumsa sizi az buçuk yatıştırayım diye yedin o haltı, naneyi... Yoksa benim yüreğim sizden fazla yanıyor, Enişte

bey beni Balıkesirdeki evinde oturtuyor, satış şubesine müdür yaptı o çoluk çocuğumun karnı doydu diye utanıp sıkılmayı peynir ekmekle mi yedin sanırsınız. *(Sahte bir ateşle.)* Allah bilir karnımın içinde nasıl yandığını, dağ mahallesindeki kapısız babasız evimi delik deşik kunduralarımla yağmurda çamurda taban teptiğim günleri mumla arıyorum mumla... Sizin hatırınız olmasa bu nimetleri çoktan ayağımla teperdim töbe olsun... *(Ağlamaklı bir sesle.)* Durun bakalım siz daha dün öğrendiniz olup bitenleri... O geceye kadar kimse yüzünüze bir şey dememişti... Ya ben: konu komşunun vurguncunun eniştesi diye bana söylediklerini köpeğe atsan yemez tövbe olsun bir de üstelik hakaret ha!... *(Bağırarak.)* Ah! Namus, istikamet, fazilet: onlar gibi nimet olur mu bu yalan dünyada ben anlamamışım ha.. kimin adını sorarsınız be çocuklar?... *(O da kalın kalın hıçkırmağa başlar ve hep bir arada bir ağlaşmadır gider.)*

HURİYE. — Ah benim namuslu kardeşim... Bilmez miyim seni?

NECDET. — Affet Şerif Ali Dayı kalbini kırdım... *(Hep bir ağızdan)* Namus... Ah namus... Lânet olsun paraya... Namus...

LEYLÂ, birdenbire heyecanla. — Babam... Babam geliyor... Yandaki odada imiş.

HURİYE, telaşla. — Aman gözlerinizi silin... Bir şey belli etmeyin...

DAYI, gözleri yerinden uğramış telaşla zıplayarak saçını başını yolarak. — İşitti mi ki dersiniz işitti mi ki, ah ben ne halt ettim, ben...

SAHNE II

Evvelkiler, TAHİR

(Tahir salon kapısından sakin bir çehre ile girer ağır ağır ilerler... Biraz daha çökmüş, babayanileşmiş fakat mütehakkim ve alaycı edasını bırakmamıştır).

HURİYE, şaşkın şaşkın. — Sen misin Tahir? Sen odanda değil miydin?... Dinleneceğim dememiş miydin bana?

TAHİR. — Yoo... Dinleneceğim dedim ama odamda demedim... *(Alay eder gibi.)* Dört aydır hep aynı odada oturup yatmaktan usandım; rahmi mader gibi bir zaman ayrı ayrı odalarda dinleneceğim... *(Eliyle girdiği kapıyı göstererek ciddi.)* Şurada palmiyenin yanında koltuğa oturdum... Kavanozdaki balıkları seyrediyordum uyuyup kalmışım. *(Hepsinde telâş, korku.)*

HAYRİYE. — Yani âdeta uyudun mu?

TAHİR. — Zannederim... Çünkü rüya da gördüm...

DAYI, kendi kendine elleriyle göğsünü sıvazlıyarak. — Oh çok şükür... Çok şükür... İşitmemiş demek.

TAHİR. — Acayip de bir rüya... Gûya hapishanede imişim... *(Hepsinde bir hareket.)*

HURİYE. — Daha evvel de yalvardım sana, bir daha o kelimeyi ağzına almayacaksın diye .

TAHİR. — Doğrudur... Öz türkçesi durup dururken... Yani ceza evinde imişim...

HURİYE. — Tahir... Ayaklarını öpeyim...

TAHİR. — Anlaşıldı anlaşıldı. Gayret ederim adını söylememeğe... *(Parmağıyle Huriyenin çenesinin altını okşayıp alay ederek.)* Yalnız güzelim o yine yerinde duruyor yanı ben çıktım diye onu yıkmış değillerdir... Gedikli müşterilerini daima kabule hazır bir oteldir o... Komple diye kapıdan adam çevirmek yoktur orada anlaşıldı mı efendim...

HURİYE. — Tahir yetmedi mi çektiğin?

TAHİR, elini göğsüne vurarak. — Pekalâ... Söz... İlk geceden kavgaya başlayacak değiliz... Bununla beraber o pek de hor görülecek bir yer değildir... Hatta kibar sosyetelerde... Meselâ biraz sonra salonumuzu şenlendirip şereflendirecek kibar dostlara onun yerinde durduğunu arada bir hatırlatmak hiç de fena olmaz benim kanaatimce... *(Yine hepsinde bir hareket.)*

TAHİR, devamla. — Şerif Ali hoş geldin... Sen de burada mısın?

DAYI, şaşkın ve bozuk bir çehre ile. — Hoş bulduk enişte bey... Kambersiz düğün olur mu ki,?

TAHİR. — Arz ve hanım yenge iyi mi?

DAYI. — Ömrüne dua edip ellerini öpüyor.

TAHİR, ağır bir sesle. — Hadi bakalım... Hadi bakalım...

DAYI. — Hepimiz de öyle ya...

TAHİR. — Eksik olmayın... Ne anlatıyordum... Uyumuştum. Rüya görüyordum... Kulağıma acip acaip sesler geldi; evvelâ kumrular ötüşüyorlar sandım sonra baktım ahlı vahlı feryatlar, ağlaşmalar kendi kendime "Allah Allah... Sakın yakınlardan birine birden bire Allah emri mi oldu?" diye şüphelendim...

NECDET, birdenbire sert ve küstah. - Evet baba... Yanılmadın... En yakınlarımızdan biri öldü ona ağlıyorduk...

HURİYE, şiddetle bağırarak. — Necdet.

TAHİR, sukûnetle Huriye'ye. — Yavaş yahu... Ne bağırıyorsun? *(Necdet'e.)* Ne yapalım oğlum. Ölüm Allahın emri ölenle ölünmez... Allah taksiratını afetsin... Yakındakilere uzun ömürler versin.

NECDET, aynı sertlikle. — Ölümün öyle çeşitleri vardır ki yakındakilerinde de hayır bırakmaz...

TAHİR. — Bırakır oğlum bırakır... Hele merhum tedarikli davranıp az çok bir dünyalık da bırakabilmiş olursa... Bir yandan mezarına söverler; bir yanda da bıraktığı parayı yerler; olur gider...

UŞAK, kapıdan. — Ramiz bey geliyor.

TAHİR. — Ramiz bey mi? Buyursun... *(Kapıya doğru yürürüp bağırarak.)* Buyursunlar efendiiim? *(Kapıdan çıkar.)*

HURİYE, bayılacak gibi. — Yine mi o herif? Kocamı baştan çıkaran, ocağımıza incir diken o yüzsüz herif mi?

NECDET, gözleri dönmüş. — Anne izin ver şu adamı yakasından tutup sokağa atayım.

HURİYE. — Aman gayret oğlum... Dişini sık... Zaten diz boyu rezalet içinde yüzüyoruz.

LEYLÂ, Necdet'in ellerine sarılarak. — Bana acı ağabey... Cemil ile babası da nerde ise gelecekler.

DAYI. — Yahu ne suratla ayak basar bu eve o teresoğlu teres... Utanmayı peynir ekmekle mi yerler bu namussuzlar.

SAHNE III

Evvelkiler, RAMİZ

(Ramiz 50 yaşlarında çok kibar giyinmiş canlı, hareketli, küstah, yüzsüz bir iş adamı).

TAHİR. — Ben de seni umuyordum bu gece.

RAMİZ, çatlak ve cüretkâr bir sesle. — Hürmetler ederim hanımefendi... Bonsuvar çocuklar... Efendim cümlenize geçmiş olsun babaya kavuştuğunuza kim bilir ne kadar memnunsunuz... Allah bir daha göstermesin...

NECDET, mütecanis bir sesle bağırarak. — Size de geçmiş olsun beyefendi hapishaneden çıktığınız zaman tebrikinize gelememiştik...

RAMİZ, anlamamazlıktan gelerek. — Teşekkür ederim çocuğum teşekkür ederim, namuslu adamların başlarından böyle belâlar eksik olmaz bu zamanlarda bir parça bir para kazandın mı kâinat düşman kesilir size... Hasbetenlillah kuyunuzu kazarlar... Dilenci gözlü namussuzların tezvirleri iftiraları, daha akla gelmedik ne dolaplar suikasıtlar... Bereket versin Alah daıma namuslu kulların yardımcısıdır.

NECDET, kahkaha atarak. — Ne demessiniz ne demezsiniz?.

RAMİZ. — Öyledir çocuğum öyledir. Zekâsı teşebbüsüs ve yüksek iş adamı dehası ile Mısırı ihya etmiş olan bir Yusuf peygamberi bile kaç sene zindanda çürüttüklerini kitaplar da okumadınız mı?

TAHİR. — Hesapça Yusuf peygamber bizim pirimiz mi oluyor?

RAMİZ, Tahir'in omuzuna vurarak ve gülerek. — Ne sandın? *(Ötekilere.)* Zavallı Tahir benden daha talihsiz çıktı ben neyse iki ayda atlattım belâyı... Fakat o bile bana ve çoluk çocuğa iki sene on iki sene gibi göründü. *(Kollarıyla işaretler yaparak.)* Eve döndüğüm gece görmeliydiniz ne sevinç ne şenlik.. insanın o zevki tatmak için ara sıra hapise girmeyi temenni edeceği geliyor fakat muhakak ki bu sondur...

TAHİR. — Bilinmez amma kendim için de öyle umarım inşallah.

RAMİZ, ciddi. — Efendim kabahat yine bizde oldu ne olduğu belirsiz birtakım serserileri aramıza aldık bağrımıza bastık... İşinden şüphesi olmayan bütün temiz vicdanlı insanlar gibi sallapati hareket ettik. Hayasızca bizi mandepsiye bastırdılar... Sonra sağ olsun mahkemeler de işlerin iç yüzünü pek iyi incelemiyorlar. Hâsılı başkalarının suçlarını yıktılar bizim gibi en temiz ve namuslu iki insanın üstüne...

TAHİR, yine alayla. — Ne demezsin? Ne demezsin?

RAMİZ. — Tevekkeli dememişler adaletin gözö kördür diye...

NECDET, parlayarak. — Bundan doğru söz olmaz... Satırla iple cezalandırılacak işleri üç ayla, beş ayla geçiştirip mübarek...

HURİYE. — O nasıl söz Necdet?.

RAMİZ. — Bırakın hanımefendi... Doğru söylüyor çocuk... Asılacak herifleri sokaklarda gezdirirler sonra bizim gibi iki dürüst insanı... *Sesini değiştirerek.)* Fakat dediğim gibi Allah âdildir... Haki-

katin bir gün bütün parlaklığıyle meydana çıkacağından ümit kesmeyelim...

TAHİR, sahte ve alaycı bir heyecanla. — Aman aman yeniden deliğe tıkıldığımızın resmidir alimallah...

RAMİZ, duymamazlığa gelerek nutuk verir gibi.) İşte epeyce kırılıp döküldük... Fakat zararlarımızı pek yakında telâfi edeceğiz hatta, hatta. *(Kısa bir sukûttan sonra nutka başlar gibi.)* Hanımefendi sevgili çocuklar... Size büyük müjde ile geliyorum bu gece bütün acılarınızı unutturacak bir müjde. *(Masanın üstüne attığı serveti göstererek.)* Tafsilât şu küçük servetin içinde... Babanıza üç aya kalmadan bütün zararlarını çıkaracak... Su içinde iki buçuk, üç milyon...

HURİYE, şiddetle. — Lânet olsun öyle servete...

NECDET, tıkanır gibi. — Boğulacak insan...

RAMİZ, hazır bulunanların protestolarını bir kahkaha ile boğarak.) Tahir seninkilerin gözleri ne kadar yılmış... Vah süt kuzuları vah.. kuru gürültüye pabuç bırakılır mı canım? Hanımefendi Balıkesirdeki evinize ilk geldiğim o günü hatırlar mısınız... Ne demiştim o gün size "Tahir bey şu külüstür muhasebe müdürlüğünü bıraksın... Bizimle çalışmaya başlasın. İki seneye kalmadan memleketin belli başlı zenginleri arasına gireceksiniz" dediğim çıkmadı mı? Yalan mı söylemişim?. *(Bir hatip tavrıyla.)* Şimdi de yine aynı ciddiyetle, aynı iman sesiyle size aynı teminatı tekrar ediyorum... Şu servetin içinde iki Alman firmasının teklifleri var... Birazdan babanıza onu izah edeceğim... Yeni-

den milyonlar kazanacağız namuzsuz iftiracıları hasetlerinden çatlatacağız.

UŞAK. — Misafirler geldiler...

TAHİR, davranarak. — Buyursnlar, buyursunlar salona... Geliyoruz... *(Uşak çıkar arkadaki salonun lâmbaları birdenbire yanar.)*

TAHİR, elleriyle saçlarını tarayarak, kravatını düzelterek. — Yahu ben pek külüstür mü giyindim bu gece...

HURİYE. Yok yok... Ne olacak... Pekâlâ işte...

TAHİR. — Öyle öyle... Parasız seyyahatten dönüyorum ya.

NECDET, azimli bir hareketle yolunu keserek.) Baba...

TAHİR. — Ne var?

NECDET, herkeste bir hareket. — Sen yorgunsun...

TAHİR. — Yok canım... Gayet iyiyim bilâkis...

NECDET, manalı. — Sen yorgunsun baba... Bu gece dinlenmelisin...

TAHİR. — Yahu amma tuhaf konuşuyorsun... Nereden çıkardın bu yorgunluğu... Ben besiden çıkıyorum... Dört ay yedim çtim yattım... Anan her gün gönderdiği tepsi tepsi yemeklerle beni kaz semirtir gibi besledi Allah razı olsun, ömrümde nasip olmamıştı bana bu kadar uzun istirahat...

NECDET, aralarına girmek isteyen annesini yana iterek. — Yorgunsun diyorum yorgunsun baba... Sen bu hal ile misafirlere çıkamazsın...

TAHİR. — Doğrusu ben de pek öyle iştahlı değilim suratlarını görmeğe... Oradaki ahbablarım

daha babacan adamlardı dogrusu... İnsan sıkılmadan dertleşebiliyordu... *(Eliyle salonu işaret ederek.)* Fakat herifler hatırımı saymışlar bana geçmiş olsuna geliyorlar... Hiç olmazsa bir "hoş geldiniz, Allah razı olsun" demeliyim... Öğle değil mi Huriye.

HURİYE, tereddütler içinde. — Necdet galiba doğru söylüyor Tahir. Sen yorgunsun... Bu gece odana çekilmelisin.

LEYLÂ. — Öyle yap baba... Daha iyi olur

TAHİR, bir tereddütten sonra Ramiz'e göz kırparak. — Ne söylüyorlar bunlar Ramiz?

NECDET, aynı kabadayı tavrıyla ve müstehzi. — Ramiz beyefendi de seninle beraber yukarıya çıkarlar... Bak sana yeni projeler de getirmişler iki ahbap başbaşa konuşursunuz.

TAHİR. Vallahi bilmem ki? Ben dünden razıyım amma... Sanki ayıp olur diye. Ne dersin Ramiz?

RAMİZ, aynı vurdum duymazlıkla. — Ben de onların fikrindeyim. Boş salon lâklâkiyatı yerine işimizi sıcağı sıcağına konuşuruz. *(Serveti masanın üstünden alıp Tahir'i kolundan çekerek.)* Oruvar çocuklar *(Huriye'ye reverans yaparak.)* Hanımefendi... *(Çıkarken parmak işaretiyle ve göz kırparak.)* İki milyon...

(Tahir ile Ramiz çıkarlar).

SAHNE IV

HURİYE, NECDET, DAYI, LEYLÂ

HURİYE. — Ne yaptın Necdet?

NECDET. — Bırak Anne...

HURİYE. — Bu adam ne olsa baban senin... Ailemizin büyüğü...

NECDET, acı ve sert bir gülüşle. — O hakları çoktan kaybetti o düşün anne misafirler geliyorlar... Aralarında da Leylâ'nın nişanlısı ile kayın babası... Bu iki hapishane kaçkını ahbap çavuşları önümüze katıyoruz sırıta sırıta karşılarına çıkıyoruz...

HURİYE. Peki amma onu bu sefer de evde mi hapsedeceğiz?

NECDET. - Hiç olmazsa bir geceyi atlatalım... Sonra kiminle isterse ayrı ayrı görüşür hem bu gece toplantılarını da paydos etmeliyiz artık...

LEYLÂ, inleyerek. — Hazin, çok hazin amma haklısın ağabey... *(Huriye'ye.)* Bir zaman başımızı alıp uzak bir yerlere kaçsak İsviçreye, İtalyaya.

DAYI. — Balıkesire geliverin bari beş on gün...

(Üçü de acı acı gülüşürler).

NECDET. — Tam buldun kaçacak yeri Şerif Ali Dayı... Sevsinler aklını...

DAYI. — Yahu akıl fikir bırakıyor musunuz insanda biz de vaktiyle bir dayak meselesinden beş on gün hapse girdik amma.

HURİYE. — Haydi çocuklar... Bekletmeyelim misafirleri... *(Hep birden kapıya doğru yürürlerken perde iner.*

ÜÇÜNCÜ PERDE

(Aynı dekor... Perde açıldıktan biraz sonra camekânın ışıkları girer).

SAHNE I

BEDRİ, CEMİL, NECDET, HURİYE, LEYLÂ, ŞERİF ALİ DAYI

(Bedri. Güzel giyinmiş vakarlı, pozör bir tüccar)

HURİYE, Şerif Ali'yi Bedriye takdim ederek – Kardeşim... Ağabeyim Şerif Ali... Balıkesirden geldi...

ŞERİF ALİ, Bedrı beye temanna ederek. — Şerif Ali... Balıkesir satış şubesi müdürü... Nişan gecesi teşerrüf etmiştik ya... Belki unutmuşsunuzdur... Hani aradan epeyce zaman geçti...

BEDRİ, nazik bir istihza ile. — Yok efendim, simayı alinizi unutmak ne mümkün?...

DAYI. — Eksik olmayın... Sağ olun... var olun... Allah razı olsun... Damadımız da maşallah daha büyüyüp güzelleşmiş... Gayrı düğüne de geliriz inşallah... Hani kızımız da, kızımız diye söylemiyorum ailenin pırlantasıdır...

NECDET, eliyle onu susturarak sert ve enerjik bir sesle. — Yabancılar gitti... Şimdi artık biz

bızeyiz bir aile meclisi halindeyiz... Açık konuşabiliriz. Hatta bu zaruridir. *(Nutuk verir gibi.)* Muhterem Bedri beyefendi... Cemil kardeşim biraz önce size misafirlere babam için "yorgundur, yattı" dedik bu doğru değildir. *(Bağırarak.)* Biz yalan söyledık...

HURİYE. — Necdet ne yapıyorsun çıldırdın mı

NECDET, daha sert. — Bırak anne söyleyeceklerim sana küstahlık gıbi görünür. Fakat değildir. Babamın yokluğunda ailenin reisi onun büyük ogludur.

BEDRİ, tecahül ile. — Babanın yokluğu mu? anlıyamadım.

NECDET. — Başımızdan geçen felâketten sonra babam artık bır manevî ölüdür beyefendi... Para ve saire işlerinde o yine ailenin reisi olarak ne isterse yapar. *(Sesini çatlatarak ve yüzünü ekşiterek.)* Fakat ben ki para denen şeyden oldum olası tiksinmiş bir adamım ailenin şerefi meselesinde söz artık benimdir.

DAYI, kenardan kendi kendine. — Aşkolsun sana... Para onun söz senin.

NECDET. — Babamı yuzünün karasıyla ve hele o Ramiz serserisiyle beraber namuslu insanlar karşısına çıkarmamakta mazurduk...

BEDRİ, enerjik bir müdahale ile. — Müsaade edin çocuğum müsaade edin... Teessürle ağır kelimeler kullanıyorsunuz.

CEMİL, babasının tarafını tutarak. — Necdet kardeşim çocuk olma.

NECDET, ateşler içinde. — Siz bana müsaade edin beyefendiler... Durum ciddidir... Hatta vahimdir, açık konuşmağa mecburum bu benim namus borcumdur. *(Acı acı gülerek.)* Eğer babam bıraktıysa öyle bir şey Evet o artık kara damgalı bir adamdır onun elini sıkmak belki size zül gelecektir. Bu lekeyi bizim hepimize hatta suçsuz günahsız kardeşim Leylâ'ya sıçramış görebilirsiniz bu takdirde onun nişan yüzüğünü geri istemekte serbestsiniz bu sizin hakkınızdır *(Hepsinde hayret.)*

HURİYE. — Sen çıldırdın mı çocuk?

DAYI, kendi kendine elini kolunu sallayarak. — Olur mu böyle rezalet yahu?...

LEYLÂ, aktris edasiyle hem vakur, hem müessir. — Bırak anne ağabeyim benim de istediğim ve düşündüğüm gibi konuşuyor... Yani lekeli bir adamın kızını gelinleri gibi kabul etmek ağır gelirse bence temamiyle hürdürler haklıdırlar...

CEMİL, telaşla. — Nasıl Leylâ? Benden ayrılmaya razı olacaksın?

LEYLÂ, gözlerindeki yaşlarla uğraşarak. — Bilirsin ki bu bana acı çok acı gelecek... Fakat nişanlandığımız zaman ben namuslu bir adamın kızıydım... *(Birden bire ağlayıp hıçkırarak.)* Şimdi artık öyle miyim ya...

BEDRİ, onu kollarına alarak ve rikkatle gülerek. — Yo yoo... Yooo... Ona gelemem... Sil bakayım gözlerinin yaşını güzel kızım... Ben de Necdet gibi lâkırdının ağızda gevelenmesinden hoşlan-

mayan bir adamım.*(Biraz sükûttan sonra.)* Tahir beyefendinin hareketini ben de pek beyenmedim bunu saklayacak değilim, fakat bundan bir facia çıkarmaya hiç niyetim yok... Eski melodram babaları gibi oğlumu çok sevdiği nişanlısından ayırmak asla aklımdan geçmez... Hem efendim babaların suçlarını çocuklara yüklemek neden? Biz büyükler bu gun varsak yarın yokuz. *(Asil bir jestle.)* Oğlumdan başka bir de kızım olsaydı bu dakikada Necdet'e vermekte bir dakika tereddüt etmezdim bu temiz ruhlu, sert, idealist çocuga...

HURİYE, ellerini açarak. — Ah ne büyüklük, ne vicdan.

DAYI, büyük bir şey söyleyecek gibi. — Beyefendı hazretleri.. Bendeniz öyle yüksek kelâmlar kıvırmasını beceremem velâkin aşkolsun zatıalinize...

BEDRİ, vakur. — Teşekkür ederim... Hasılı şahsî telâkkilerim ne olursa olsun hadiseleri olduğu gibi kabul etmek kararındayım. Onun için Tahir beyefendi ile karşılaştığım zaman hiç bir şey olmamış gibi ellerini sıkacağım, üstelik kendisiyle olan iş ve ticaret münasebetlerini de aynı hulûs ile devam ettireceğim...

NECDET. — Yıne açık konuşayım Bedri Beyefendi... Babamın yerinde olsam ben bu cömertliği kabul etmezdim... Fakat dediğim gibi o bir manevî ölüdür... Bu gibi incelikleri duyup anlayamacak kadar düşmüştür biçare...

BEDRİ. — O kadar zalim olmayın çocuğum.

HURİYE, kapının açıldığını görerek. — Geliyor...

SAHNE II

Evvelkiler, TAHİR, RAMİZ

(Tahır başına bir bere, arkasına bir robdöşambr giymiştir).

TAHİR. — Çocuklar misafirler gittiler değil mi?

HURİYE. — Yalnız dünürlerimız kaldı...

TAHİR. — Öyle mi isabet isabet... Göreceğim geldiydi kendilerini... Yalnız ben kimse yok diye soyunmuştum... Alâturka kıyafetimi affederler...

BEDRİ. Estağfurullah efendim estağfurullah...

TAHİR. — Hiç olmazsa bereyi çıkarayım... Efendim orada havalar serın. Kafam üşümesin diye bunu adet etmiştim. *(Bereyi çıkarır.)*

BEDRİ. — Rica ederim rahatsız olmayın..

TAHİR. — Yok yok çoluk çocuğun nasıl baktıklarını görmüyor musunuz...

CEMİL. — Öpeyim elinizi Beyefendı...

BEDRİ. — Efendim büyük geçmişler olsun... Zatıalinizi ziyarete gelemedim.. İşlerin çokluğu... Sonra da bir ufak seyahat... Ondan başka bir rahatsızlık ..

TAHİR. — Malûm malûm beyefendi... Allah afiyet versin...

RAMİZ, kapıdan girerek aynı yüzsüzlükle. — Ooo Bedri beyefendi de burada... Aman ne hoş tesadüf...

BEDRİ, ağır bir ses ve karanlık bir çehre ile. Teşekkür ederim... Efendim zatıalinize de geçmiş olsun...

RAMİZ. — Bizimki iki ay evvel geçtı... Yarı yarıya...

NECDET, dişlerini sıkarak kendi kendine. — Yüzsüz maskara...

RAMİZ. — Sıcağı sıcağına hepinizi bir arada buluşum çok isabet oldu... Hele Bedi bey gibi artık aile erkânından olan akıllı uslu bir zatın aramızda bulunması güzel tesadüf, büyük nimet.. *(Huriye'ye.)* Hanımefendi... İmdadıma yetişin... Ağır bir tehlike geçiriyoruz...

DAYI, kendini tutamayıp bağırarak. — Amanın yine polis mi geldi? *(Hepsi bozulurlar.)*

RAMİZ, gülerek. — Yok canım ne işi var polisin... O bir fırtına idi... Esti savurdu, geçti gitti *(Huriye'ye dönerek.)* Evet ağır bir tehlike geçiriyoruz. Bu delikanlıya lâkırdı anlatamıyorum...

HURİYE. — Delikanlı kim?

RAMİZ. — Tahir canım... Kim olacak? Balıkesirde beni ne kadar terlettiğini hatırlarsınız... Muhasebecilikten istifaya razı edinceye kadar göbeğim çatlamıştı... Bereket siz bağırıp çağırmıştınız da yola gelmişti.

HURİYE, utanarak. — Ben mi?

RAMİZ. — Öyle ya... Siz "bence biri yoksulluk? Beni düşünmüyorsan fidan gibi yavrularını düşün.. Bak kılık kıyafetleri dilenci çocuklarına döndü ayağımıza gelen nimeti geri çevirirsen başımı alır kaçarım?" diye gemi azıya almasaydınız dünyada bırakmazdı o ahtapot gibi yapıştığı muhasebeciliği...

HURİYE, renkten renge girerek. — A. A a ben öyle mi söyledim... Hiç aklımda değil... Geçmiş zaman.. Söyledimse bile söylemez olaydım dilim kuruyaydı...

RAMİZ. Allaha emanet... Siz aklı başında bir aile anasısınız... Bu gece yine aynı duruma düşmüş bulunuyoruz, medet sizden.

HURİYE. — Yoo yoo yoo.. Tövbeler tövbesi... Ben o münasebetsizliği bir kere yaptım... Allah cezasını da gani gani çektirdi bana...

RAMİZ. — Milyonlar içinde çekilir hanım efendi çekilir... Bakın çocuklarımız var... Onların hatırı için...

HURİYE. — Çocuklarım artık fail muhtar insanlar... Hem beni dinleyen kim? Pazarda Fatmacığın adı anılır mı?

RAMİZ. — Lâkırdıdır o hanımefendi... Hakikatte erkeklerin ipi o Fatmacıkların elindedir... Ciddi söylüyorum... Durum gayet tehlikeli... Ayağına getirdiğim, çöpsüz üzüm iki milyonu reddediyor...

TAHİR, bağırarak. — Çöplü çöpsüz... İstemiyorum yahu... Keyfimin kel kâhyası yok ya...

HURİYE. — Hatırınız kalmasın benden de alın o kadar...

RAMİZ, elini başına götürerek. — Çıldırmak işten değil... Hanımefendi işin edebiyata tahammülü yok... En az iki milyon diyorum.. Ben hayal adamı değilim... Gelecek dedimmi gelmiş demektir.

TAHİR, öfke ile. — Bitti o mesele yahu... Neye boş yere yorarsın çeneni?.

RAMİZ. — Galiba yine Balıkesir muhasebeciliğini canın çekiyor senin Tahir bey...

TAHİR, elini sallayarak. — Nerde o günler amma geçmiş ola... Bana muhasebenin kapısından baktırmazlar gayri yağmamı var?.

RAMİZ. — O halde ne yapacaksın...

TAHİR. — Sana ne yahu... Saçlı sakallı herife vasiliğe mi kalkacaksın? Git işine Allahını seversen...

RAMİZ. — Çocuk olma... Herifler yarın sabah cevap bekliyorlar...

TAHİR. — Beklesinler... Nasıl hepiniz yer içer mahkemede her şeyi benim üstüme yıkar mısınız?

RAMİZ. — İki gözüm o mahkeme futbol oyunu gibi bir şeydir. Sen bana pas verirsin ben ona... Vızlar gider.

TAHİR. — Güzel amma ben o pası beceremiyorum... Sırt üstu yıkılıp kalıyorum...

RAMİZ. — Çoluk çocuğunu kuru hasır üstünde bırakacaksın Tahir...

NECDET, sert bir çıkışla. — Beyefendi komedi kâfi derecede uzadı sanırım...

RAMİZ. — Aman çocuğum annenizden ümidi kesince ben sizden yardım isteyecektim...

NECDET, korkunç bir tehdit ile. — Kim sanıyorsunuz beni?

RAMİZ. — Bu ailede gerçekten bir cinnet havası esiyor bu gece... *(Bedri'ye.)* Beyefendi son ümit sizde... Siz artık aile erkânındansınız... Tahir yalnız bu işi reddetmekle kalmıyor, şirketi de feshe kalkıyor hatta malûm alâkanız dolayısıyle ucu size de dokunacak... Daha hapishanede avukatla beraber herşeyi hazırlamış. Bu kâğıtları görünce yıldırım çarpmışa döndüm siz bari lâkırdı anlatın bunlara... Siz ki bu işleri gayet iyi anlayan nihayet biraz da ortağımız durumunda bulunan mükemmel bir iş adamısınız...

BEDRİ, sert ve soğuk. — İş adamı belki... fa-

kat iş denen şeylerin ancak bir kısmına akıl erdirebilen, bir parça eski fakat bir iş adamı...

NECDET, Ramizi yakasından tutup atmağa hazır vaziyette. — Kolleksiyon galiba tamamlandı beyefendi... *(Masa üstünden aldığı serveti Ramiz'in suratına çarpacak gibi seri bir hareketten sonra nezaketle eline vererek alaycı bir reveransla kapıyı göstererek.)* Oturum kapanmıştır.

RAMİZ, çantayı alarak. — Öyle olsun... Görüyorum ki bu gece iş yok hiç birinizde...

NECDET, gürleyerek ve elini kaldırıp avucunu açarak. — Yeter... *(Bedri ile Cemil bu boğuşmayı önlemek için aralarına girerler.)*

RAMİZ, bir iki adım geriledikten sonra. — Bunlar güzel jestler çocuğum... Gençlikte kan kaynar... Biz de öyleydik vaktiyle dünyanın Hanyasını, Konyasını anlamadan... Babanız da her halde iftihar eder sizinle... Yalnız faziletinizden onu da umarım ki sayın babanızın size bir yeni kostümle hemşirenize bir iskarpin almayı koyu koyu düşündüğü bir günde, size getirdiğim bu serveti benim yüzüme attığınızı inkâr etmezsiniz.

NECDET, Bedri ile Cemil'in kollarından bağırarak. — Lânet olsun, lânet olsun o servete... Yakıyor beni cehennem ateşi gibi o servet.. ne Şamın şekeri ne arabın yüzü...

RAMİZ, çıkarken döner ve gülerek. — Arabın yüzü biz mi? Ne yapalım öyle olsun... Ama. Siz yine de düşünün... Atalarımızın dediği gibi büyük söz söylemeyin. *(Kapıdan bağırarak.)* Tahir sen bu gece bir uyu... Yarın sabah da yatağında şöyle bir güzelce düşün... Ben sana tekrar telefon ederim

(Manalı bir işaretle.) Bedri bey zatıaliniz de. *(Çıkar.)*

TAHİR, filozof bir tavırla arkasından. — Olur olur... Yarın olsun da edersin... *(Arkasından bir el işareti yaparak.)* Tekkede dervişi bulursan...

SAHNE III

RAMİZ eksik, evvelkiler

NECDET, ellerini yüzüne kapıyarak. — Ne iğrenç bir dünyada yaşıyoruz ya Rabbi...

BEDRİ, Ramizin arkasından. — Cife... Tam manasıyle cife...

TAHİR, Necdet'e. — Aferin ulan Necdet... Çok iyi yaptın herife... Amma yapışkan kerata ha... *(Hepsine birden.)* Yarın telefonda hanginiz karşısına çıkarsanız benim için "öldü, sizlere ömür" dersiniz, vurursunuz telefonu keratanın suratına... Hizmetçilere de tenbih edin... Onların öldü "demeleri muvafık değil sadece" tebdil havaya gitti desinler... Gelirse de kapıdan kovsunlar teresi... Bana müsaade çocuklar... *Çıkmağa hazırlanır.)*

BEDRİ. — Biraz müsaade beyefendi... Bu adam bir söz daha sarfetti... İyi anlayamadım siz şirketten de ayrılıyor musunuz?

TAHİR, gülerek. — Fesih... Şirketin vaziyetini yahut daha doğrusu benim şirketteki vazifemi biliyorsunuz... Binaenaleyh ben ayrıldım mı şirket de 'inna lillahi ve inna ileyhi racium" asıl ona içerliyor ya *(gülerek)* o şimdi neft yağı sürülmüş gibi karanlıkta tırıs tırıs gidiyordur herifçi oğlu gidi..

NECDET, hâlâ yerinde duramayarak ellerini

açıp kapayarak. — Bırakmalıydınız şu herife iki tokat atmalıydım...

DAYI — Vazgeç oğlum... Neyine gerek... Babacığın kurtuldu hamdolsun derken yerine sen mi girecektin deliğe... *(Başını havaya kaldırıp kendi kendine.)* Yahu ben mi anlayamadım ki? Herif pek fena birşey de söyledi galiba...

(Bedriyi derin bir düşünce almıştır. Çenesinin derilerini çekerek dolaşmaktadır).

HURİYE, bir sükûttan sonra. — Yani sen büsbütün işleri bırakıyor musun?

TAHİR. — Davul mu çalıyoruz yahu.

HURİYE. — Hepsini mi?

TAHİR, karısının çenesini okşayarak alay eder. — Sen adamakıllı moruklaştın be Huriye...

BEDRİ. Peki sebep?

TAHİR, saf bir tavırla. — Sebep mi? Hapishane hayatını pek sevmedim... Raratlığına rahat doğrusu arkadaşlar da fena insanlar değil... Balıkesir muhasebesine gelip giden erbabı mesalih gibi kendi halinde insanlar... Yani bayağı eylendim bile, *(Ciddi.)* Fakat romatizmalarıma iyi gelmedi. İş hayatından ayrılacağım. Balıkesirdeki eve çekileceğim... Ucuzlukdur da orası... Arasıra Gönen kaplıcalarına da giderim...

DAYI, telâşla. — Balıkesirdeki ev mi? Yani ben evden çıkacak mıyım?

TAHİR. — Eh öyle olacak çaresiz... Sen çoluk çocuğu alır dağ mahallesindeki eve çekilirsin yine...

DAYI, fena halde bozulmuş. — Aman Enişte bey çoktan yıkıldı orası...

TAHİR. — Yine yaptırırsın...

DAYI, ağlar gibi — Neyle? Ne kadar para ister o bu zamanda...

TAHİR. — Ağız yapma Şerif Ali... Sen satış şubesi müdürlüğünde epeyce dünyalık yaptın.

DAYI. — Vücuduma yapışsın bir zerre haram karıştı ise yaptığım beş on kuruşa...

TAHİR, gülerek. — Ben de öyle söyledim mahkemede amma yutmadılar... Biriniz bir cigara verin bakalım... Herif kafamı serseme çevirdi... Asıl ceza evi burası be... *(Bedri*'nin *uzattığı cigarayı alır... Cemil bir kibrit yakmağa gelir... Şerif Ali Dayı ceplerinde kibrit kutusunu arar, ortaya mendiller, çakılar, tesbih ve sairler saçılır. Kutuyu bulamayınca Cemilin elindeki kutuyu kapar kutu birden bire tutuşur, yere atar... Bağrışmalar.)*

TAHİR.— Tuuu... Allah cezanı versin... Evimi mi yakmağa kalktın Şerif Ali Dayı...

DAYI, yanmış parmaklarını üfleyerek nükte yapar. — Onu sen kendin ediveriyormuşsun ya Enişte bey...

HURİYE, dayının elini muayene ederek. — Çok yandı mı?

DAYI, parmaklarını üfleyerek. — Bırak canım... Yangını benim yüreğimde yaktı Tahir efendi... *(Tahir'in ağzını arayarak.)* Peki dedik ki dağdaki evin yerine gece kondu gibi bir şey uyduruverdik ya ben oradan satış şubesine nasıl gidip geleceğim...

TAHİR. — Onu hiç merak etme... Yüreğin rahat olsun Şerif Ali.

DAYI. — Nasıl merak etmem Enişte bey.

TAHİR. — Yahu işi bırakıyorum diyorum... Şube kalıyor mu?

DAYI, avuçlarıyle yanaklarına ufak ufak şamar atarak bayılacak gibi. Amanın derim. Amanın derim... Asıl "inna ileyhi raciun" bana oluyor desene... Kabak dönüp dolaşıp benim kuru kafam-a mı patlayacak?

TAHİR. — Sade senin değil... Hepimizin hepimizin... *(Öfkelenerek.)* Hem ayıp değil mi bu kadar telaş kos koca herife... Bak Huriye sesini çıkarıyor mu? *(Huriye'yi okşayarak.)* Karıcığım yine sevgili mutfağına kavuşacak... Entarisinin üstüne bir basma don geçirip oturacak hamur tahtasının başına... Gelsin o güzelim mantılar, su börekleri, hurma tatlıları.

BEDRİ, enerjik bir ses ve tavırla ortalığı yatıştırarak. — Müsaade buyurun Tahir meyefendi... Siz gerçekten iş hayatından çekiliyor musunuz?

TAHİR, ciddi. — Öyle icabediyor beyefendi. Bakın bu gece çoluk çocuğum beni insan içine çıkarmaktan utandılar... *(Parmağıyla kapıyı göstererek.)* Demin de burada bir ahuzar sahnesine tesadüf ettim. Görülecek şeydi... Şu masanın üstü Yahudilerin Kudüsteki meşhur ağlama duvarına dönmüştü... Çoluk çocuğum asuman kuşları gibi hep bir ağızdan ötüşüp ağlaşıyorlardı... *(Birer birer göstererek.)* Başımın tacı kırk yıllık karım ve idialist oğlum Necdet, ince ruhlu kızım Leylâ... Faziletli dayıları Şerif Ali...

DAYI. — Aman beni karıştırma.

TAHİR. — Eh az kaldı ben de kendimi tutamayıp ağlayacaktım. Hakları yok mu? Vaaar.. yerden göğe kadar. Bu ah valar, bu göz yaşları hep benim yüzümden.. baba namus ve istikamet yolun-

dan ayrılır, hapse girer de çoluk çocuğu ağlaşmaz olurlar mı? *(Sesler, protestolar.)*

BEDRİ. — Yok canım... O nasıl söz? Estağfurullah... Allahallah. Aman efendim...

HURİYE, haykırarak. — Tahir nasıl dilin varıyor böyle çirkin şeyleri söylemeğe.

TAHİR, saf saf gözlerini açarak. — Yahu siz kendiniz söylediğiniz zaman oluyor da, ben söylediğim zaman neden olmuyor? Hem canım efendim haksız mı? Yalan mı? Kırdığım koz bini aştı... Yine Allah razı olsun o Ramiz minarenin kılıfını ustalıkla hazırlamış... Yapılan yolsuzlukların hepsi meydana çıkaydı halimiz dumandı. Su içinde sekizer onar yıl yatıyorduk... Üstelik mal ve mülkün müsaaderesi de caba... Bizimle bazı muameleleri olduğu için zavallı Bedri bey bile epeyce bir sallantı geçirecekti.

(Salon birbirine girmiştir, telaş, gürültüler, anlaşılmaz bağırışmalar).

HURİYE. — Çıldırıyor musun Tahir... Yavaş... Hizmetçiler... Rezil olacağız...

TAHİR, bağırarak. — İşitsinler efendim... Benim vicdanımdan ve Allahtan başka kimseden korkum kalmadı... Altı senede bu kadar para Allahın rızasını tahsil ede ede kazanılır mıydı. Ben bal gibi... *(Kartal gibi üstüne atılıp elleriyle ağzını kapayan Huriye'yi iterek.)* Bırak yahu... Boğacak mısın doğruyu söylüyorum diye... *(Kanepenin üstüne sırt üstü yatarak bacaklarını sallayan Şerif Ali'ye.)* Söylesene be kayınbirader... Buna senin bile aklın erer... Çocuklarım... *(Haykırışlara aldırmayarak.)* Babanız vaktiyle epeyce namuslu bir memurdu gerçi

kanun oyunlarından, konbinezonlardan bir parça hoşlanırdı. Fakat tavla oynar gibi. Sırf keyf için ve kendisine bir kuruşluk menfaat teminini aklına getirmeden... Evet sermayemiz bu namustu... Ne çare ki onu kediye yükledik...

(Yine bir heyecan... "aman yapmayın" o nasıl söz... Vallahi değil..." gibi haykırışmalar).

HURİYE. — Sen öylesin zaten... Vur deyince öldürürsün...

TAHİR, başıyla reddederek. — Yooo... Hanım o senin bildiğin gibi değil... Namusun öyle yarım porsiyonu, çeyrek porsiyonu olmaz... O ya vardır ya yoktur...

HURİYE. — Yok yok kabahat sadece senin idaresizliğinde... Ne vardı o kadar kendini kapıp koyuverecek, yakışır mıydı bu yaştan sonra sana o rezaletler, o kumarlar, o boyalı saçlı daktilo karı ile oynaşmalar...

TAHİR. — Aman karıcığım onlar yüksek iş hayatının icaplarıydı... İnsanın parası oldu mu elbette daktilosu olacak... Daktilosu oldu mu elbette bir parça şakalaşılacak.. Vallahi benimki çocukça birkaç el şakasını geçmedi... O kadarını da yapma demek. *(Zıplayarak.)* "Zıpla amma ayağını yere basma" demek gibi bir şey... Fakat müsterih ol hepsi bitti... Balıkesire dönünce eski abama benzeyen bir aba yaptıracağım hatta bir de sakal koyuvereceğim, aman bu sefer de ticani diye yakalanmalarından korkuyorum...

BEDRİ, işi şakaya boğmaya çalışarak ve gülerek. — Neler söylüyorsun beyefendi.

TAHİR. — Hakikatı beyefendi hakikatı... Aba dedim ya... O bile çok bana beyefendi. Hazreti Eyüp gibi sırtımdaki gömleği de atıp çırıl çıplak kuru kerevet üstünde yatsam mehel bana... *(Ellerini açıp bağırarak.)* Namus... Ah namus... *(Necdet'e.)* Yanaş şöyle benim faziletli idialistim... Herkesten ziyade sen memnun olacaksın... Baban artık tövbekâr oluyor... Yalnız herifin bu gece getirdiği iki milyonluk işi reddetmekle kalmıyorum... İş hayatını büsbütün bırakıyorum... Hatta bu kadarla da kalmayacağım... Nemiz var nemiz yoksa hayır cemiyetlerine. Fukaralara dağıtacağım... Umarım ki artık babandan utanmana sebep kalmaz. Sen de otomobilini, kotranı falan yine hayır cemiyetlerine teberru edersin... Anadolunun bir yerinde iyi kötü bir iş yahut memuriyet bulup başını kurtarırsın... Kardeşin Leylâ'yı senin kadar da düşünmem. Faziletli Bedri beyefendinin onu sırtındaki gömleğiyle kabul edeceğine hiç şüphe yok...

DAYI, kendinden geçmiş bağırarak. — Peki Balıkesirdeki şube ne oluyor? Ben ne oluyorum.

TAHİR. — Ne olacaksın? Namuslu bir adamsın kayınbirader... Bundan büyük nimet olur mu? Göğsünü gere gere o kahve senin bu kahve benim gezersin... Kimse artık "vurguncu Tahir'in kayınbiraderi" diye yüzünü yere getirmez. Bundan büyük saadet olur mu?

DAYI, bir köşede kendi kendine dövünerek. — Hey dilim tutulaydı... Hey dilim tutulaydı...

TAHİR, etrafındakilerin dehşetinden donmuş gibi hallerine hayretle bakarak. — Yahu çocuklar size en büyük müjdeyi veriyorum. Neden sevinmiyor-

sunuz? Neden boynuma sarıl mıyorsunuz? Ben bu fedakârlığı sizin için yapıyorum.

NECDET, şaşkın. — Seviniyoruz baba... Elbette seviniyoruz... Fakat şaşırdık birden bire...

TAHİR, ateşle. — Yani dediklerimi yapacağıma inanmıyor musunuz? İsterseniz size en büyük yemini edeyim... *(Elini kaldırarak.)* Eğer sözümde durmazsam, eğer varımı yoğumu fukaralara dağıtmazsam *(Necdet'ten başkaları hep bir ağızdan dehşetle haykırışırlar.)*

DAYI, büyük bir çeviklikle, birdirbir oynar gibi önündeki arkalıksız sandalyanın üstünden atlayarak ve Tahirin ağzını tıkayarak. — Amanın derim... Amanın derim... Ağzından yemin çıkmasın...

BEDRİ, enerjik bir hareketle baş rolü alarak ellerini çarpar ve sukûtu temin eder. — Müsaade edin... Müsaade edin... *(Kravatını düzelterek bir avukat gibi nutkuna başlar.)* Beyefendi sizi asil duygu ve düşüncelerinizden dolayı tebrik ederim.

DAYI, kendi kendine. — Vay namert... O da bu deliye uyuyor...

BEDRİ. — Ancak... Ancak...

TAHİR. — Ancak ne olmuş?

BEDRİ. — Ancak bu kadar ehemmiyetli bir karardan önce durumu bir incelemeden geçirmek lâzımdır... *(Dayı onun arkasına geçerek elini kulağına götürür ve onun bütün sözlerini birtakım jestlerle takip eder.)*

BEDRİ, Huriye'yi göstererek. — Hanımefendinin demin buyurdukları bir mütalâaya ben de iştirak ediyorum. Efendim vur deyince öldürmek mi lâzım?

TAHİR. — Anlayamıyorum biraz evvel beni tebrik ettiniz... Şimdi tersine mi dönüyoruz?

DAYI, bağırarak. — Allah, peygamber aşkı için sabırlı ol Tahir efendi. Beyefendi ne buyuracak bakalım. *(Kulaklarına su kaçmış gibi küçük parmağıyla kurcalar ve Bedrinin arkasına sinerek sözlerini takip eder.)*

BEDRİ. — Beyefendi. Tersini söylemiyorum, yalnız durumu soğuk kanlılıkla inceleyelim diyorum. Ramiz beyin teklif ettiği milyonluk işi reddettiniz... Bunu anlarım.

DAYI, yeis ile ellerini bir birine vurarak. — Herif milyonu bilmiyor.

BEDRİ. — Anlarım diyorum, onu da bir dereceye kadar... İşi etrafiyle incelemeden içinde bir bit yeniği bulunduğuna nasıl hükmediyorsunuz birdenbire... Olabilir ki vicdan ve kanuna uygun gayet dürüst bir ticaret işidir... Hatta öyle olmak için sebepler de var. Ramiz şöyledir böyledir amma cin gibi de heriftir Firmanın geçirdiği sarsıntıdan sonra bir kerre daha çürük tahtaya ayak basacağını hiç zannetmem.

DAYI, kendi kendine. — Oh... Oh... Hay ağzını öpeyim... Erenler, evliyalar hürmetine...

BEDRİ. — Muvafık görürseniz meseleyi ben de bir kere inceleyeyim bilirsiniz dürüst olmayan işlerden ne kadar kaçınan bir adamım; hatta daha emin olmanız için bu işe sizinle beraber ben de girmeyi kabul ederim. Tetkiklerimi tamamladıktan sonra tabiî... *(Büyük bir emniyetle.)* Firmanın bunca yıllık şerefini kolay kolay angaje edecek adam olmadığımı bilirsiniz tabii

DAYI, kendinden geçmiş. — Kalıbımızı basarız hepimiz... İsterseniz bir köşesinden beni bile sokun bu işe adam kıtlığında...

TAHİR, bağırarak. – Sus be Şerif Ali... Budalalığın yetmezmiş gibi bir de çıldırmaya mı kalkıyorsun.

DAYI, eliyle ağzını kapayarak — Peki Peki... El hap... Lâfımı çukura attım.

TAHİR, enerjik. — Şerif Ali gibi hepimiz "elhap" desek iyi olacak sanırım beyefendi... Mesele bitmiştir... Tarihe karışmıştır...

BEDRİ. — Kabul beyefendi meselenin o safhası kapandı yalnız öteki safha hakkında birkaç kelime söylememe izin vereceksiniz...

TAHİR. — Hangi safha o?

BEDRİ. — İşten çekilmek, şirketi tasfiye etmek, hatta varınızı yoğunuzu öteye beriye dağıtmak... Anlayamıyorum ne hakla?

TAHİR. — Bas bayağı kendi hakkımla.

BEDRİ. — Müsaade buyurun asıl hak sizin değildir... *(Büyük bir jestle.)* Allaha, insanlığa ve hatta kanuna karşı çoluk çocuğunuzundur.

TAHİR. — Aman beyefendi ben bu fedakârlığı o çoluk çocuğumu memnun etmek için yapıyorum... Demin şurada. *(Taklitlerini yaparak.)* "Namus... Ah namus... diye nasıl haykırıştıklarını duysaydınız yüreğiniz parçalanırdı...

BEDRİ. — Efendim... Müsaade buyurun... Diyelim ki bir teessür dakikasında... Heyecana kapılarak öyle bir şey yapmış olsunlar onlar nihayet çoluk çocuk efendim.

TAHİR, Huriye ile Dayıyı göstererek. — Bunlarda çoluk çocuğa benzer surat var mı beyefendi.

DAYI, bağırarak. — Ne olduğumuzu bilmez misin Tahir efendi... Bizi de adam sırasına mı katıyorsun...

TAHİR. — Ben de mi çoluk çocuğum?

BEDRİ. — Aman estağfurullah efendim.

TAHİR. — Halbuki ben de tıpatıp onlar gibi düşünüyorum, açıkcası ben onlara haram lokma yedirmeyecegim artık.

HURİYE. Canım bunun hepsi haram değil ya... Bu kadar çalıştın uğraştın...

TAHİR, gülerek karısını okşar. — Haram karışmamış para istersen o benim 322 kâğıt tekaüt aylığımdır. Ötekileri geç. *(Meseleyi bitirmiş gibi ellerini oğuşturarak Bedri'ye.)* İşte böyle beyim...

(Hazır bulunanlar taş kesilmiş gibidirler son bir ümit gibi Bedri'ye bakmaktadırlar).

BEDRİ, yeni bir hücuma hazırlanarak. — Tahir beyefendi durum ciddidir... Müsaadenizle bir kere daha tekrar edeyim... Hiç bir hak bizim değildir... Bütün haklar çocuklarımızındır...

TAHİR. — Ben o kanaatte değilim beyefendi... Neticede kim bahse giriyorsa hak onundur...

BEDRİ, yeni bir hücuma hazırlanarak. — Beyefendi vakaların icbariyle bu gece burada bir aile meclisi kurulmuş bulunuyor hemen hemen kendiliğinden. *(Leylâ ile Cemil'i işaret ederek.)* Kıymetli kızımın ve hürmetkâr oğlunuzun ikinci bir babaları sıfatıyle benim de söz hakkımı kabul buyuracağınızı umarım...

SESLER. — Ona ne şüphe? Elbette... Buyurun...

HURİYE. — Allah ömür versin... Siz de bu ailenin büyüğüsünüz artık...

BEDRİ, nutka devamla. — Bir kere daha tekrar edeyim ki Tahir beyefendinin jestindeki asaleti gayet begenıyorum... Esasta kendileriyle mutabıkım... Ben de kendi hesabıma parada pulda asla gözü olmayan bir adamım fakat çocuklar bu nazik dakikada size itirafa mecburum ki benim işlerim zannedildiği kadar parlak değildir. Bu bır ticaret serisıdir fakat dedıgım gibi durumun ciddiyeti karşısında açık konuşmağa mecburum Leylâ kızımın fakir veya zengin olması bence müsavidir... Demin buyurduğunuz gibi sırtındaki gömlekle evimize gönderseniz onu yine başımıza taç edeceğimize hiç şüphe yok...

TAHİR. — O halde mesele de yok.

BEDRİ. — Ancak onu da saklamayım ki kızımla oğlumu yoksul bir hayata mahkûm görmek beni ciddi surette üzecektir.

TAHİR. — Leylâ için pek korkmayın... Epeyce idmanı vardır; babasının muhasebeciliği zamanında...

BEDRİ. Olabilir fakat kibar bır hayat yaşamağa alıştıktan sonra tekrar yoksulluğa düşmek acıdır...

DAYI, gözlerini kapayıp başını iki yana sallayarak Rabbim kimseyi gördüğünden yad etmesin...)

BEDRİ, ellerini oğuşturarak — Bilmem nasıl anlatayım...

TAHİR. — Zahmet buyurmayın beyefendi anladım... Bu geceki aile meclisinde rey-i âliniz benim işlere devamım merkezinde...

BEDRİ. — Benim fikrim bu...

TAHİR. — Âlâ... *(Huriye'ye döner.)* Peki sen ne diyorsun...

HURİYE, şaşkın, kekeleyerek. — Ben mi? beni hâlâ öğrenemedin mi ayol? Ben dilsiz ağızsız... Başına vur ağzından lokmasını al... Benim için han da bir hamam da... Bir lokma bir hırka... *(Şiir okur gibi hüzünle bir Anadolu tekerlemesini tekrar eder.)* Öyle de olur böyle de olur, un torbasıdır vurdukça tozur "lâkin çocuklarım" beni düşündürecek onlar...

TAHİR. — Büyük millet meclisinde gibi oy topluyoruz hanım.. yani sen de kırmızı oy mu veriyorsun... Yani muhalif...

DAYI. — Kırmızı de Huriye, kırmızı de.

HURİYE — Vallahi ne diyem bilmem ki..

TAHİR. — Anlaşıldı... Seninki de anlaşıldı... Gelelim idealist oğlum Necdet'e... Otomobilinde gezerken, kotrasında denizi ve mehtabı seyrederken benim yolsuzluğumdan en çok şikâyet eden o olmuştur... *(Öfke ile.)* Ben sağken işlerime karışmak kimin haddine düşmüş... Kemiklerini kırarım Alimallah... *(Birden bire tonunu değiştirerek ve sesine derin bir hüzün ve tevekkül ahengi vererek.)* Fakat ne çare ki ben artık yaşamıyorum. Bundan sonra bir "manevi ölü" olduğumu bir az evvel ilân eden kendisi olmuştur... Hatta kendini... "Ekber evlât sıfatıyle aile reisi ilân etmiştir.

SESLER. Estağfurullah... Allahallah...

DAYI, her tarafı tiril tiril titreyerek. — Haddine mi düşmüş... Cahil çocuk o öyle bir şey kaçıvermiş ağzından... Çocukla çocuk mu olacaksın Tahir efendi... Siz bilmez misiniz benim oğlan bir

gün suratıma "şak" diye elini kaldırdı... Reddedecektim keratayı... Lâkin anası ağladı; komşular araya girdiler "etme Şerif Ali efendi"... Çocuğa uymak yakışır mı sana... Büyüklük sende kalsın" diye elimi öptürdüler... Aile içinde olur böyle şeyler... Hepimiz rica ederiz sana... *(Necdeti kolundan tutarak.)* Hadi oğlum tezi tezine babanın elini öp...

NECDET, öfke ile Dayıyı silkerek. — Karışma dayı... Karışma diyoruz sana..

HURİYE. — Karışma ağabey.

TAHİR. — Senin hâlâ sesin çıkıyor mu Şerif Ali..

DAYI. — Hey ya Rabbi hey ya Rabbi... İyilik et belâ bul... Nerede ise hep birlik olup oğlan gibi bunlar da beni dövecekler be... *(Öfke ile.)* Ne başınızın hali varsa görün... *(Hiddetle salon kapısından çıkar.)* *(Huriye onun arkasından giderek kapıyı kapar. Fakat Dayı o saniyede yan kapıdan tekrar içeri girer.)*

TAHİR, etrafa munis ve tatlı bir sesle. — Siz elbette Şerif Ali aptalı gibi Necdet'e hatırım kaldığı için öyle konuşuyorum sanmazsınız... Bilâkis oğlumun faziletiyle, idealine bağlılığı ile iftihar ediyorum... Necdet haklıdır... Ben ona lâyık bir baba olmasını bilmedim. Bütün aile reisi haklarını kendi rızamla ona devrediyorum... Tepe tepe kullansın... Hatta bu aile toplantısındaki oy hakkımı da ona devrediyorum... Allahla ahdım olsun o ne derse kabul... Hadi bakalım Necdet şimdi artık söz senin sen ne dersen o olacak...

NECDET, tereddütler içinde; sıkıntısından soluyarak kekeliyerek. — Baba... Ben de anam gibi... Yani gözümde ne lüks ne servet ne otomobil. *(Sözünün arkasını getiremez.)*

TAHİR. — Mütalâa istemiyorum Necdet... Evet mi, hayır mı?

DAYI, bağırır ve ağzını kapar. — Aman oğlum...

TAHİR, gizli bir zulüm ile. — Bak hep birden bekliyoruz hükmünü.

NECDET, iyice şaşalamış. — Ben mi? Ben mi? Bütün yük bana mı yıkılıyor?

HURİYE, birdenbire kendini kanepeye atarak — Aman bana bir şeyler oluyor... Bayılıyorum...

(Etrafına üşüşürler).

LEYLÂ, haykırarak. — Anne... Anneciğim...

CEMİL, kucağa alıp bileklerini uğuşturarak ve sarsarak. — Hanımefendi... Kendinize gelin rica ederim...

DAYI, bağırarak. — Huriye... Ne yapıyorsun sen? Bak ben bayılıyor muyum? Ne Balıkesir şubesi kalıyor ne ev... Bir kalemde Eyüp Aleyhisselâma dönüyorum... Bayılacağına gözünü aç... İki çift lâkırdı söyle...

BEDRİ. — Su... Biraz su *(Leylânın sürahiden döktüğü su ile Cemil Huriye'nin yüzünü ıslatır. Şakaklarını ovar.)*

HURİYE, gözlerini açar. — Ne oluyor? Ne oldum ben? Bana ne oldu? Öldüm mü ben. *(Kendini Cemil'in kucağında görerek.)* Damadım evlâdım... Kayın anaları mezarlarına damatları yatırırmış zaten...

DAYI, yüzünü buruşturup ağlayarak. — Söze bak... Söze bak... Yürek olsun da dayansın...

TAHİR, zalim bir gülümseme ile Dayıyı dürterek. — Öyledir Şerif Ali... Öyledir... Tiyatro oyu-

nu... *(Huriye'ye yaklaşarak.)* Neler oldu güzelim sana neler oldu?

HURİYE, ağlar gibi. — Daha ne olsun Tahir daha ne olsun... Hali görmüyor musun?

TAHİR. — Af edersin amma anlayamıyorum Para istemeyiz namus isteriz diye ağlaşıyorsunuz... Pekalâ öyle yapalım... diyorum... O vakit de kiminiz bayılmaya kalkıyorsunuz kimini?

HURİYE. — Nasıl bayılmam çocuğumun karşımda mum gibi eridiğini görürüm de...

TAHİR. — Aile reisliği kolay mı hanım? Bizim canımız yok muydu bunca yıl? *(Bedri'ye.)* Ne buyuruyorsunuz beyefendi.

BEDRİ. — Durum cidden nazik beyefendi...

TAHİR, Huriye'ye. — Sen çok şükür kendine geldin ya... O halde devam... Çünkü bu müzakereyi yarım bırakamayız... *(Canavarca bir sırıtma ile.)* Hadi bakalım Necdet... Bu meseleyi kestirip atmak sana düşüyor...

NECDET, büyük bir buhran içinde tıkanarak. Fakat niçin ben... Yalnız bana... Ben kendi hesabıma "Evet" diyebilirim...

DAYI, bağırarak. — Aman bu sefer de ben bayılıyorum galiba...

(Cemil Dayıyı tutar).

NECDET. — Evet kendi hesabıma "evet" diyebilirim...

(Bu sefer birkaç ağızdan).

Amaaan...

NECDET. — Fakat buna hakkım yok... Annemin bayılması birdenbire gözümün önündeki bir perdeyi düşürdü... Başkaları hesabına ne hakla söz

söylerim? Annem masum, kardeşim Leylâ hatta Cemil...

DAYI, inleyerek. Garip Dayıcığını da katıver araya...

TAHİR, sahte bir saffetle. — Peki onlara soralım bir kere daha... *(Huriye'ye bağırarak.)* Yeniden bayılmamak şartıyle ne diyorsun hanım?

HURİYE, bütün cesaretini toplamış bağırarak. — Bayılmam artık. Evlâtlarımı süründüremem.

TAHİR. — Sen Leylâ...

LEYLÂ, titremeler içinde. — Ben ne diyebilirim... Annem, kardeşim *(Cemil'e sokularak.)* Sonra o...

TAHİR, ellerini açarak. Yahu Büyük Millet Meclisini idare edenlerin Allah yardımcısı olsun... Biz üç kişi ile başa çıkamıyoruz... *(Bedri'ye bağırarak.)* Nasıl çıkacağız bu işin içinden beyefendi. Bunlar futbol oynar gibi durmadan birbirlerine pas veriyorlar...

BEDRİ, alnının terlerini silerek enerjik bir sesle. — Beyefendi mesele halledilmiştir. Devam...

TAHİR. — Neye devam.

BEDRİ. — İşe devam...

TAHİR. — Öyle mi çocuklar... Devam mı? Hepiniz bu fikirde misiniz?

(Hepsi başlarını önlerine eğerler ve susarlar).

TAHİR, Dayıya. — Sen ne dersin Şerif Ali?

DAYI, ellerini açarak. — Amanın derim. Ben bir halt ettim sen de etme derim...

TAHİR. — Hiç olmazsa bir halt ettiğini ağzınla söylüyorsun... Bu da bir şeydir... Aferim Şe-

rif Ali... *(Bir sükûttan sonra ağır bir tahakküm edasiyle.)* Yani Ramiz'i yeniden çağırıyoruz yarın... Çark yeniden dönmeğe başlıyor... Kısmette varsa ben yine bir gece polisin önünde tırıs tırıs... Siz bir yandan sefahat, lüks, bir yandan o lükslerin en parlağı olarak ağlayıp inleşmeler, lânetler, beddualar... *(Taklitlerini yaparak.)* Utanıyoruz bu adamdan... Namus ah namus. *Hepsi önlerine bakmaktadırlar; bilhassa Necdet bitkin bir haldedir.)*

TAHİR, bir sükûttan sonra. — Demek işe devam... O halde kabul... Fakat bir şartım var... *(Yine bir sükût.)* Benim şahsım için o kadar mesele yok. *(Acı bir sırıtma ile.)* Allah insanı doğru yoldan çıkarmaya görsün... Bir kere ar damarı çatladı mı tamamdır mesele.. yani ben yine yürürüm... Bir gün yine hapishaneye yolum düşerse ona da Eyvallah... *(Yine bir sükût.)* Şartıma gelince; idealist oğlum Necdet başta olarak sizin hepinizin oy birliğiyle yeniden bu yola girdiğimi unutmayacaksınız... Hepiniz artık müttefiklerim, ortaklarımsınız... *(Birdenbire korkunç ve komik bir öfke ile bağırarak.)* Bir kere daha birinizin ağzından ideal mideal diye bir lâkırdı işitirsem kemiklerinizi kırdığımın resmidir... Hem vurguncu hem evliya öyle yağma yok... Ya o ya bu...

(Hepsi başları önünde, oldukları yerde taş kesilmişlerdir. Yalnız en arkada Dayı kollarını açarak okuyup üflemekte, iki de birde ellerini yüzüne sürmektedir).

PERDE

TANRI DAĞI ZİYAFETİ

ŞAHISLAR

DİKTATÖR	:	60 yaşında, yorgun.
AYEL	:	Diktatörün kızı, genç.
KOMUTAN MOLA	:	Orta yaşlı.
PARTİ REİSİ	:	Orta yaşlı.
BAŞVEKİL	:	Orta yaşlı.
DAHİLİYE NÂZIRI	:	Orta yaşlı.
DOKTOR	:	Orta yaşlı.
LÂHUT	:	Şair mebus - genç.
VALİ	:	Orta yaşlı.
İHTİYAR	:	Mebus.
GENÇ	:	Mebus.
ORTA YAŞLI	:	Mebus.
SENATÖR	:	Orta yaşlı.
YAVER	:	Genç.
PRENSES	:	50 yaşlarında.
ELÇİ	:	Genç - itinalı.
ÜÇ KÖYLÜ KADIN	:	
ÜÇ KÖYLÜ ERKEK	:	
ŞAMAN	:	Buda din adamı.
TELSİZCİ	:	Genç - yakışıklı.

Vaka zamanımızda Ortaasya'da Karkum cumhuriyetinde geçer, renkler umumiyetle esmer, kaş ve gözler hafifçe çekiktir.

DEKOR

Çin hududu yakınlarında Tanrılar dağı bataklığında eski imparatorların otuz seneden beri ilk defa açılan metruk ve kapalı av köşkünün methali... Avrupa ve Asya melezi bir saray yavrusu. Eşyası eskimiş tavan duvarlarında süsler yer yer dökülmüştür...

Sağ birinci planda imparator yatak odasının ağır perdeli kapısı önünde döner koltuğu ile muhteşem bir büro...

Sol birinci planda aşağıdaki kayıkhanelere inen dar demir merdivenin methali...

Arkada sahnenin ortasında iki süslü mermer sütun arasında bir teras üzerine açılan çok geniş cümle kapısı... Cümle kapısının sağında müneccin kulesine çıkan dönemeçli bir demir merdivenin dar kapısı... Solunda imparatorun hususî tapınağının kocaman bir kırmızı mühürle kapalı kapısı; ancak bu kapının aynalarından biri mühürüne zarar gelmeden açılabilmekte ve içeriye geçit vermektedir.

Terasın sonunda balüstred ve bir sancak direği tepesi... En arkada da Tanrılar dağının vahşî kayalıklarından bir görünüş, cümle kapısına yakın bir yerde büyük ve boyalı bir Karkum haritası. Duvarlarda sıra ile eski imparatorlardan altı yedi tanesinin portreleri...

Birinci perde açıldığı zaman ihtiyar köylü kadın ile iki erkek ve iki kadın köylü gaz tenekeleri, leğen, bezler ve süpürgelerle köşkü temizlemektedir... Bir küçük merdivene çıkmış olan telsizci açık olan müneccim kulesi yanında elektrik tesisatı yapmakla meşguldür.

BİRİNCİ PERDE

SAHNE I

(Ayel, komutan Mola, parti reisi, başvekil, dahiliye nazırı, doktor, Lâhut, vali, ihtiyar mebus, genç mebus, orta yaşlı mebus, senatör, yaver, prenses, elçi, üç köylü kadın, üç köylü erkek, Şâmân, telsizci

Diktatörün geldiğini haber veren keskin bir borazan sesiyle perde açılırken telsizci, işçi ve köylüler müstesna, sahnede bulunanların hepsinin dört bir taraftan, itişe kakışa terasa doğru koşuştukları görülür, parti reisi birine çarparak kıç üstü bir leğenin içine oturur, vali ile genç mebus kollarına yapışarak hemen kaldırırlar. Koşanların bir kısmı henüz içerde iken dışarda küçük bir bando millî marşı çalmaya başlar ve bayrak yavaş yavaş çekilirken hepsi oldukları yerde taş kesilerek selâm vaziyeti alırlar. Vali çalışmakta devam eden kadın ve erkek köylüleri de ellerindeki süpürge vesairelerle selâm durmaya zorlar... Terasın sonundan gelmekte olan Ayel de marşın başlamasıyle birdenbire durarak aynı vaziyette marşı dinlemiştir. Sonra yolunun etrafına dizilenleri başıyle selâmlayarak, sert adımlarla birinci plana ilerler. Prenses ile elçi birkaç adım arkasından, aynı selâmlarla onu takip etmişlerdir. Marş başlarken komutan Mola, üniformasının

sağ kolunu giymeye uğraşarak sağdaki kapıdan fırlamış fakat kalabalığı selâm durumunda görünce çıplak kolu ile o da aynı vaziyeti almıştır).

AYEL, içeri girer girmez tavana ve duvarlara başını kaldırarak bir hayret ıslığı çalar. — Dehşet demek imparatorların huzurunda bulunuyoruz, Haşmetlileri selâmlamak lâzım.... *(Komik bir hürmetle imparator resimlerini selâmlarken hâlâ ceketini giymeye uğraşan komutanı görür.)* Ooo... Komutan da burada... *(Elini komutana uzatarak.)* Ne saadet: Komutan.

KOMUTAN, kolunu geçirmeğe uğraşarak. — Pardon Ayel... Selâm resmini ifâ edemedim. Ceketin kolu takıldı. Çıkarmadan olmayacak müsaade eder misin? *(Ceketini çıkarır.)* Telâşla kolun astarını söktük... *(Ceketi tekrar giymek isteyince kol yine astarın içine girer.) (Komik bir ifade ile.)* Yine takıldı. Allah belâsını versin...

AYEL, ceketin kolunu tutarak. — İzin verin size yardım edeyim komutanım.

KOMUTAN, öfkeli. — Çekil Ayel... Bırak... İmkânı yok, görüyorum ki burada mareşali temsil ediyorsun... Sana karşı resmi vazife durumundayım.

AYEL, bir kahkaha atarak ve cekete de daha kuvvetle sarılarak. — Vazgeçin... Hele bir kere şu üniformanın hakkından gelelim de.

KOMUTAN, daha kızgın. — Çekil dıyorum, olmaz öyle münasebetsizlik.

AYEL, gülmesine devamla. — Hadi canım işiniz mi yok Allah aşkına? Ben çocukken siz de az mı

giydirdiniz benim gömleklerimi Kendimi ikide birde sarayın havuzlarına atıp sırılsıklam olduğum zamanlarda.

KOMUTAN, manalı bir gülüşle başını sallayarak. — Yalnız gömleklerini mi? Gömleklerini mi yalnız?

AYEL, Komutanın kolunu sıkarak, gülerek. — yavaş...

KOMUTAN. — Ben sana az mı dadılık ettim, ananın yokluğunda?

(Komutan nihayet Ayel'in yardımı ile üniformayı giymiştir).

AYEL. — Birazdan gönderin onu bana da astarını dikivereyim.

KOMUTAN. — Benim elimden de gelir o iş, fakat ipliği geçiremiyorum. Gözler adam akıllı bozuldu... *(Kendine çeki düzen verdikten sonra selâm vaziyeti alarak.)* Muhafız alayı komutanı şimdi cumhurreisinin kızını hürmetle selâmlayabilir.

AYEL, yanındaki başvekilin elini sıkarak. — Bonjur başvekilim, *(Tekrar komutana.)* Komutanım uykudan yeni kalkmış görünüyorsunuz..

KOMUTAN — Mareşal nerede.

AYEL, mütehakkim. — Komutanım sualimi işitmedi galiba? Uykudan mı kalktınız diyorum...

KOMUTAN, öyle olsun der gibi bir işaret yapar. — Evet Ayel... *(Daha kuvvetle.)* Sana merak olduysa evet... Mareşalin yatacağı odanın temizlenmesine nezaret ediyorum... Yorgunluktan bir parça içim geçmiş...

AYEL, kapıyı açıp bakarak hayranlıkla. — Ooo babam burada mı yatacak? Gerçekten şahane... Hele

kürklerin ihtişamı... inkılâbın ilk günlerindeki yağmadan nasıl kurtulmuş bunlar?

(Komutanın ve parti reisinin manalı öksürükleri)

AYEL, yine komutana takılarak. — Korkarım bu ihtişama dayanamadınız... Son imparatorun yatağında bir uyku çekeyim dediniz.

KOMUTAN, protesto ederek. — Yok efendim... Allah esirgesin... Yılan yuvası o yılan yuvası...

AYEL, gülerek. — Yılan yuvası kürkle mi döşenir?

KOMUTAN. — Onun için söylemiyorum. Güzel olmasına güzel... On iki yüz yıl zavallı milleti soymuş müstebitler elbette başka türlü yerlerde yatacak değillerdir.

AYEL, sahte bir saflıkla. — Biz o işi ancak otuz yıldan beri yapıyoruz... Fakat söz aramızda bizimkiler de ondan pek aşağı değil... *(Yanındaki parti reisinin elini sıkarak.)* Bonjur muhterem Parti Reisim, hasta mısınız?

PARTİ REİSİ. — Yoo...

AYEL. — Öksürüyorsunuz da...

PARTİ REİSİ, gülümseyerek. — Hastalıktan değil Ayel... *(Manalı bir işaretle işçileri gösterir.)*

AYEL, yalandan korkmuş gibi. — Gaf yaptık galiba? *(Estağfurullah sesleri), (Tekrar Komutana)* Yani yatsanız da ne çıkar Komutan? Siz ki imparatorları memleketten kovmak için bunca sıkıntı çektiniz, babamla beraber... Kılıcınızın hakkı.

KUMANDAN, diktatörü kasdederek tantanalı bir eda ile. — Hayır zafer onundur... İnkılâp onun-

dur... Her şey onundur... Benim şerefim ve hakkım ancak onun bir fedaisi olmaktan ibarettir...

HAZIR BULUNANLAR, aşk ve şevk ile bir ağızdan. — Hepimiz öyle.

AYEL, hafif bir istihza ile. — Ona ne şüphe? Gerçi biraz bağ, bahçe, apartman, araba, hanımlara inci boncuk oldu ama... Onun fedaileriyiz diye kuru hasır üstünde de oturacak değildik ya...

(Dinleyenlerde şaşkınlık)

PARTİ REİSİ. — Onlar bile borçla, harçla Ayel... *(Gülerek.)* Bankalarımız bilir en mamur görünenimizin halini...

AYEL, manalı. — Bizim yerli bankalarımız öyle... Hakkınız var...

PRENSES, nihayet mütehakkim ve sitemli bir sesle müdahale ederek. — Ayel, güzel çocuğum...

AYEL, anlamamazlıktan gelerek. — Emrediniz Prenses...

KOMUTAN, sözü kapatmak için. — Hem yatsam da ne çıkar? Başbuğun yatacağı yatağı daha evvel muayene etmek onun muhafız alayı kumandanının vazifesi değil midir? Şimdi artık asayış yolundadır... Mareşal Kantemel milletin göz bebeğidir. Elli milyon insan onun üzerine kanat germiştir.

Fakat ilk yılların kargaşasını bilemezsin sen... Onu zehirleyecekler korkusu ile yiyeceği şeyleri daha evvel Nemrut ile ben yerdik...

AYEL. — Babamı artıklarınızla beslediniz demek?

KOMUTAN, çehresini çatarak. — Lâtife ediyorsun Ayel biliyorum... Fakat bu mevzu lâtifeye gelmez...

PRENSES, daha katî bir müdahaleye hazırlanmış. — Ders biraz sert fakat haklı Ayel...

KOMUTAN, durduğu yerde kıpırdanarak ve elini ensesinden sırtına sokmaya çalışarak. — Nitekim bu yatak teftişinde de haklı olduğum meydana çıktı... Çünkü pire var... Bir tanesi sırtımın ortasına çıkmış, bir yandan Ayel bir yandan o haşlayıp duruyorlar... Ayel'in sualleri bitince, yine odaya kapanıp bu sefer tepeden tırnağa soyunmam lâzım gelecek.

PRENSES, yerli kadınlara has asil bir nezaketle. — Hanımlar, temizliğe siz mi bakıyorsunuz? Pire var diyorlar bakın.

YAŞLI KADIN, hiç çekinmeden. — Pire yerde olur... Küçücük şey fare değil ki kapan kurasın...

(Sahnenin başından beri hiç bir şeye aldırış etmeden işine devam eden telsizci kendini tutamayarak hafif bir kahkaha atar, Ayel ona aksi bir bakış fırlatır).

PRENSES, bozulduğunu belli etmemek için gülerek. — Onun da kendine göre kapanı vardır kızım... Siz D.D.T. kullanmaz mısınız?

(Köylü kadınlar ve erkeklerde hayret).

YAŞLI KADIN, gülümseyerek arkadaşlarına. — Bakın şehirde pire kapanı varmış.

PRENSES, mahzun bir gülümseme ile. — Ah bu sizin geriliğiniz... *(Ortaya.)* Ne zaman uyandığınızı göreceğiz sizin?

DOKTOR. — Himmetinizle o da olacak Prenses. Arkasında on beş yüz yılsa yani elli milyonluk milletimiz için otuz inkılâp yılı nedir ki?

PARTİ REİSİ. — Merkezler çok şükür uyanmaya başladı... Buralara da elbette, sıra gelecek.

AYEL, Prenses'e. — Başkanı bulunduğunuz halk kadınlarını kalkındırma cemiyeti "yakında burada da şube açar elbet" Prenses... Çocuklara üstlerine dökmeden reçel yemeyi, reverans yapmayı nasıl öğretmeli, odaları nasıl süslemeli, yüzlerin tazeliğini nasıl muhafaza etmeli? Konferanslar, filimler ve sairelerle bunları elbette öğrenecekler?

YAŞLI KADIN, masum bir tavırla. — Hanımlar gelirken tuz da getirsinler... Sıkıya gelirsek yiyecek ot buluyoruz, odunumuz da var ama tuzumuz yok...

ŞAMAN, hiddetle kadını kolundan yakalar. — Sus... Senin aklın ermez...

YAŞLI KADIN — Yalan mı, dedim baba?

ŞAMAN. — Bu milleti gırtlağına kadar tuza gömsen gene tuz diye bağırır. İmparatorlar zamanında daha çok mu tuz bulurdun?

PARTİ REİSİ, gülerek. — Aferin başkan. *(Sırtına vurarak.)* Demir gibi adamdır benim bucak başkanım...

ŞAMAN, memnun. — Kusuruna bakmayın... Kadındır... Aklı ermez. *(Eliyle başını göstererek.)* Üstelik bir parça da öyledir. Çocukken bir hastalık geçirdi de kızım...

AYEL, komutana. — Sizi burada bulduğuma çok sevindim komutan fakat babam muhafız alayını aşağıda görünce bilmem ne diyecek?

KOMUTAN. — Alay değil bir bölük.

AYEL, hafif bir alayla ve elleriyle tasvir ederek. — Makineli tüfekleri taşıyan jipleri, kaskları

ve saireleri ile alay yahut bölüğü meydanda silâh çatmış görünce şaşırdım. Dağ başında bir av eğlencesi için fazla değil mi?

DAHİLİYE NAZIRI, ilerleyerek. — İzin verirseniz ben cevap vereyim... O benim emrimdir... Dahiliye Nazırı olarak başbuğunuzun hayatından, parlamentoya memlekete ve tarihe karşı ben mesulüm...

AYEL, Nazırın bu jesti ile hafifçe alay ederek. — Kusura bakmayın... *(Şaman'ı göstererek.)* Başkan arkadaşın dediği gibi kadınlık var serde... Pek ince taraflarına aklım ermiyor bu işlerin... Madem ki babamı pirelere karşı muhafaza etmek için muhafız alayına ihtiyaç varmış... Pekâlâ... Yalnız şunu söylemeliyim ki zavallı babam kim bilir ne kadar yorgun gelecek... İmparatorun yatağında onu pire değil yılan soksa farkında olacağını zannetmem.

KOMUTAN, azarlayıcı bir sesle. — Ayel...

PRENSES, aynı müşfik sesle. — Güzel çocuğum... Korkunçsunuz bugün...

AYEL, uysal. — Şaka... Hepsi şaka... Prenses buraya niye geldik, Mareşal bizi bir av eğlencesine davet etti... Eğleneceğiz tabii...

BAŞVEKİL, sözü alarak. — Orası öyle, yalnız araya sözler karıştı, Başbuğumuzun niçin gelmediklerini nerede olduklarını hâlâ öğrenememiş bulunuyoruz Ayel...

AYEL, çocukça bir tavırla. — Doğrusunu isterseniz onu biz de bilmiyoruz. İki günden beri kendisini göremedik. *(Dinleyenlerde şaşkınlık ve telâş sesleri ve alâmetleri...)*

PARTİ REİSİ, gözlerini açarak. — O ne demek o?

AYEL. — Merak edilecek bir şey yok. Çok geçmeden mutlaka burada olacaktır. Devletin büyüklerini buraya davet etsin, kendisi gelmesin olur mu?

BAŞVEKİL. — Evet, fakat...

AYEL. — Anlatayım muhterem Başvekilim. *(Dahiliye nazırını göstererek.)* Ekselânsın programları üzerine evvelsi gün başkentten doğru Samur dağı eyaleti merkezine geldik... *(Başı ile yine dahiliye nazırını göstererek.)* Emirleri ile her şey gayet iyi hazırlanmıştı. Bayraklar, takızaferler eyalette ne kadar temizce elbisesi ve pabucu olanlar varsa hepsini toplamışlar, sokaklara dizmişler. *(Öksürükler.)*

PRENSES, yerli kadın ve erkeklere. — Siz biraz dışarda dinlenmeye gidin... İşinize sonra devam edersiniz olmaz mı?

PARTİ REİSİ, ona dönerek. — Çok iyi düşündünüz Prenses... Başka çare yok.

ŞAMAN, şaşkın şaşkın bakan işçilere tavuk kışlar gibi. — Ne bakıyorsunuz. Haydi çıkın diyorlar size... Anlamaz mısınız?

PARTİ REİSİ, gülerek. — Sen önlerine düş de yol gösteriver onlara başkan *(Yerliler çıkarken telsizci de işini bırakır, kuleye girer.)*

(Evvelkiler... Yerli kadın ve erkekler eksik... Telsizci arasıra girip çıkarak işine devam eder.)

AYEL, çıkanlara bakarak. — Bu tedbir bana karşı galiba?

KOMUTAN, gülümseyerek. — Hak ettin Ayel... Sen Amerika'da tahsil gördün. Biz de gerçi oranın terbiyesine ayak uydurmaya çalışıyoruz... Fakat As-

ya'nın göbeğinde bulunduğumuzu da arasıra hatırlamak lâzım.

AYEL. — Komutan bugün dehşet... Atını nallar gibi durmadan beni nallıyor.

KOMUTAN. — Estağfurullah ama cahil insanların yanında uluorta konuşmak doğru değil...

BAŞVEKİL. — Samur dağ seyahatini anlatıyordunuz Ayel.

AYEL. — Evet Başvekilim... *(Yine dahiliye nazırını göstererek.)* Ekselansın programı üzere akşam üstü geçit töreni. Gece belediye dairesinde ziyafet ve fener alayı... Nutuklar tabii... Gece yarısına doğru Mareşal, Samur dağ valisine "bana hazırlattığınız köşkte yarın bütün gün uyuyup dinleneceğim" diye emir veriyor... Ertesi gün, yani dün şehirde arabaların dolaşması satıcıların bağırmasını yasak ediyorlar. Nafile zahmet çünki babam gün doğmadan Nemrut ile beraber bir jibe atlayarak gizlice şehirden aşmıştır.

PARTİ REİSİ. — Nasıl olur?

AYEL, alay ederek. — Babamla olur. Bilirsiniz ki aklına ne eserse yapar. *(Hazır bulunanlarda bir hareket.)*

BAŞVEKİL. — Bir hikmeti olacaktır.

SESLER, hep birden. — Ona ne şüphe... Ona ne şüphe.

DAHİLİYE NAZIRI. — Fakat nasıl oluyor da Samur dağ valisi bunu bana haber vermiyor?

AYEL. — Belki o biçarenin de haberi yoktur... Yahut biliyor da "kimseye bir şey söylemeyeceksin" diye emir aldı... Esrarı devlet...

DAHİLİYE NAZIRI. — Bana karşı esrarı dev-

let olamaz. Vali bana karşı mesuldür, emir de almış olsa.

AYEL, hafif bir alayla. — Olur Ekselans olur... Emretmişse olur. *(Umuma.)* Mareşal beni sizden bir ricada bulunmaya memur etti. *(Hepsi derhal toplanarak vaziyet alırlar.)*

"Benim görülecek bazı işlerim var. Yarın akşama gelirim. Merak etmesinler" dedi.

PARTİ REİSİ. — Madem ki o söyledi. Merak etmemek vazifemizdir.

SESLER. — Ona ne şüphe... Ona ne Şüphe.

DAHİLİYE NAZIRI, birdenbire azarak. — Sizler için öyle olabilir ama benim için değil... Onun kutsal varlığından ben mesulüm. *(Başvekil'e.)* Bu şartlar içinde ben vazifeme devam edemem Başvekilim... Başbuğu daha iyi koruyabilecek birini bulun benim yerime...

BAŞVEKİL. — Yani istifa mı ediyorsun?

DAHİLİYE NAZIRI. Öyle maalesef.

BAŞVEKİL, yorgun ve hafifçe müstehzi. — Uğraştırma beni... İstifa edeceksin, arz edeceğim... "Kim oluyormuş o... Ben git demeden nereye gidiyormuş" diyecek... sen de tabii... *(Sözünü bitirmez, dahiliye nazırı başını önüne eğer, onun sırtını okşayarak.)* Çocukluğu bırak... Biz buraya kabine buhranı çıkarmaya gelmedik... Uğursuz imparatorluğun yıkıldığı geceden otuz yıl sonra ilk defa bugün şerefimize açılan bu dağ köşkünde eğlenmeye davet edildik. *(Şahadet parmağını havaya kaldırarak.)* Onun davetlisiyiz...

SESLER, vecd ile haykırışarak. — Varolsun, bin yaşasın, Allah başımızdan eksik etmesin...

PRENSES, bürosunun koltuğuna oturmuş etrafına bakarak. — Gerçekten tarih içinde yüzüyoruz... Mareşala bu davet için minnetlerimizi sunmalıyız.

SESLER. — Ona ne şüphe... Elbette...

PRENSES, doktora. — Kıymetli profesörüm... Siz tarihçisiniz... Bu köşk ne zaman yapılmıştır.

DOKTOR. — Çok eski değil. *(Eliyle tahminleyerek.)* Nihayet yüz on, yüz yirmi sene... *(Resimlerden birini göstererek.)* İmparator Kortemur zamanında, çöküntü devrinin en müsrif imparatoru idi o... *(Duvardaki haritada yerlerini göstererek.)* Bu kuş uçmaz, kervan geçmez Tanrılar dağı bataklığına ne kadar para gömüldüğünü tasavvur edemezsiniz... Bataklıkta Çin hududuna kadar kanallar açtırmıştı. Yılda birkaç defa kalabalık maiyeti ile bu köşke gelir sedef kakmalı ceviz sandallar içinde yaban ördeği avına çıkardı, sonradan halefleri de onun izinden yürüdüler.

AYEL, Prenses'e. — En son halefleri olan bizler de yarın aynı sedef kakmalı sandallar içinde aynı töreni tekrar edeceğiz... Prensesim...

PARTİ REİSİ. — Bizimkisi uğursuz bir tarih mezarlığını ziyaretten ibarettir.

İHTİYAR MEBUS. — Ne güzel söylediniz başkanım, Kortemur kanal değil hanedanı için mezarlar kazdırmış buraya...

DOKTOR. — Bir bakıma da kaçış yolları... Kantemel'in baskınına uğradıkları gece onun son çocuklarından canlarını kurtarabilenler o kanallardan Çin'e kaçmışlardır. Karkum tarihinde ne gecedir o.

PARTİ REİSİ. — Karkum tarihinde değil, dünya tarihinde...

SESLER. — Doğru... Çok doğru...

DOKTOR, tapınak kapısını göstererek. — Burası imparatorların hususi tapınağıdır... İmparator Vişnu heykeli önünde gece ibadetini yaptıktan sonra *(kale kapısını göstererek)* bu kapıdan kuleye çıkardı. Müneccimi yıldızlara bakarak ona günün son haberlerini verirdi.

ELÇİ. — O vaktin son radyo haberleri.

DOKTOR, gülerek. — Ondan da fazla ekselans. radyo ajansları dünyanın dört bir köşesindeki dost ve düşmanların neler konuştuklarını nereden haber alırlar. Halbuki müneccim başı bunu yıldızlardan öğrenir ve söylerdi. Memleketin neresinde salgın neresinde yangın yahut su baskını olduğunu haber verirdi.

ELÇİ. — O geceki baskını da haber verdi mi acaba?

DOKTOR. — Onu hiç zannetmem, çünkü başkentte hükümet darbesi yapıldığını 62 nci alayın Tanrılar dağına yürüdüğünü haber aldılar, bir parça mukavemete çalışırlar yahut hiç değilse vaktinde kaçarak o kadar zaiyat vermezlerdi. O gece Kantemel ile burayı basmaya gelenlerden şimdi *(birer birer göstererek)* komutan ile parti reisimiz bir de ben varız burada.

LÂHUT. — Biz ne oluyoruz? Nasıl tarihçilik bu güzel profesörüm?

DOKTOR. — Pardon... Hakkın var fakat yazdığım büyük eserde unutulmuş değilsin, *(etrafa)* çün-

kü o emsalsiz kahramailık esatirinde Lâhutun da büyük mevkii vardır.

AYEL, gülerek. — Hayalimize ilişmeseniz profesör, *(Lâhut'un çenesini okşayarak)* gerçi Lâhut bizım göz bebeğimizdir. Ama!

LÂHUT, sitemle. Ziyanı yok Ayel... Kurt kocayınca işte öyle... *(Gülümserler.)*

DOKTOR, Ayel'e. — Allaha emanet. Hayalinize ilişen yok Ayel... Lâhut bugünkü Lâhut mu idi o zaman? *(Hüzünle.)* Ne o, ne hiç birimiz... Mareşal müstesna tabiî...

SESLER, koro halinde. — Ona ne şüphe, ona ne şüphe.

DOKTOR. — Lâhut millî marşı o gün bestelemişti. *(Komutana.)* On iki saatte Tanrılar dağını tutan 62 nci suvari alayınızın gece yürüyüşünü, dağa tırmanışını hatırlıyor musunuz, Komutan? *(Komutan içini çekerek başı ile tasdik eder.)*

PARTİ REİSİ, tahassürle. — Unutulur mu, demin leğenin içine düştüğüm zaman birdenbire at üzerinde Lâhut'un marşını kendimin de söylediğimi görüverdim, bana da belki güleceksin Ayel. Fakat gülme o zamanki tığ gibi suvari subayını göreydin muhakkak âşık olurdun.

DOKTOR. — O gecenin yıldızları altında atlarımız bile o marşa ayak uydurmuş gibiydiler.

LÂHUT. — Kocadım diyorsunuz ama Mareşal için yeni bir marş yaptım, öteki hiç kalır yanında, yarın gece ziyafette okuyacağım *(İnşat ederek.)*

"Sen güneşler güneşisin ey Kantemel,

"Sensız gök bir karanlık uçurum olurdu."

(Öksürüp sesini temizleyerek besteyi okumaya hazırlanırken dahiliye nazırı meneder).

DAHİLİYE NAZIRI. — Vazgeç Lâhut... Sürprizi yarın geceye sakla...

PROFESÖR, devam ederek ve eliyle sahnenin dibini göstererek. Suvariler yanar çıralar taşıyorlardı. Öncü kuvvetler de daha evvel dağın yamaçlarında funda ateşleri yakmışlardı, o akşam yine ördek avından dönen imparator, dağı bu ateşlerle sarılmış görünce dehşetli bir panik oldu. O esnada bir iki dağ topumuz da gürlemeye başlayınca... *(Cümleyi bir el işareti ile bitirir.)* Böylece bir tek kurşun atmadan bataklıktaki sandallara hücum ettiler. Biz de elimize geçen birkaç sandalla peşlerine takıldık. Tüfek ateşine tuttuk. Birçoğu battılar yahut çamurlara saplandılar, pek azı imparatorla beraber Çin hududunu tutmaya muvaffak oldular.

PRENSES. — O gecenin heyecanlarını duymayı ne kadar isterdim. *(Başa geçerek tapınağa yürür.)* Evvelâ imparatorun tapınağından başlayalım.

VALİ, kapıdaki mühürü göstererek eğilir. — Mühürlüdür maalesef Prenses... Tapınaklar kanuna göre...

PRENSES, bozulduğunu saklamaya çalışarak. — Yazık fakat mademki kanundur. Şu halde müneccim kulesinden başlarız... Kimbilir etraf ne güzel görünür... *(Kule kapısı içinde çalışan Telsizcinin yol vermediğini görerek.)* Müsaade eder misiniz çocuğum...

(Telsizci dışarı çıkar, kapıyı çevirir, terbiyeli fakat hafifçe alaylı bir jestle üstündeki

"Telsizciden başka kimse giremez" levhasını okur.)

AYEL, şaşalamış. — Bir yanlışlık olacak... Bir yanlışlık olacak bunda... *(Birdenbire parlayarak.)* Böyle saçma şey olmaz... *(Zorla geçecek gibi bir hareket yapar, Telsizci dimdik durur, yol vermez, sesi ıslık çalarak.)* Anlamıyorum bu ne iş. *(Komutan süratle aralarına girerek Telsizci ile bir iki kelime konuşur ve resmî bir çehre ile döner.)*

KOMUTAN. — Mareşal yarınki seçim haberlerinin takibi için kulede kurulmasını emrettiği telsiz istasyonuna telsizci'den başkasının girmesini yasak etmiştir.

AYEL, tıkanarak tapınağı göstererek. — Öteki münaseebetsizlik kanun... Anladık, fakat bu kanun değil.

KOMUTAN, bütün resmiyetini takınmış. — Onun emri bizim için kanunlar kanunudur Ayel...

SESLER. — Ona ne şüphe, ona ne şüphe.

PRENSES. — Ayel... Rica ederim...

AYEL, Prenses'e kesik kesik. — Devlet reisinin muhterem misafirinden utanarak özür dilerim. Bu kâğıdı yırtmak için kendisinin dönmesini beklemek lâzım gelecek. *(Öfkeden sesi ıslık çalarak.)* Mareşal hadiseyi ve hele emrinin ne kadar terbiyesiz bir şekilde tatbik edildiğini öğrenince çok üzülecek...

PRENSES. — Mareşal'e benim için bir kelime söylemeyeceksiniz çocuğum. O zaman asıl üzülecek ben olurum...

ELÇİ, hafif bir baş eğmesi ile Ayel'e. — Bu ricaya bütün hürmetimle ben de iştirake cesaret edeceğim, *(manalı bir gülümseme ile Telsizci'yi göste-*

rerek.) Bu arkadaş eski bir kolej arkadaşımızdır... *(Kibar bir nezaketle Telsizci'ye.)* Nasılsınız? Beni tanıdınız değil mi? *(Elini sıkmak ister gibi bir jest yapar.)*

TELSİZCİ, bir otomat gibi. — Hayır, maalesef... *(Geriye bir adım attıktan sonra döner yerden bir tel kangalı alarak kuleye girer, kapıyı içerden kapar.)*

(Sahnede bir an soğuk bir hareketsizlik.)

PRENSES, Ayel'i kolundan tutarak. — Güzel çocuğum, köşkü gezmek için ne kadar sabırsız olduğumu söyledim, haydi çıkalım.

AYEL, zorla kendini tutarak. — Emredersiniz Prenses... Bu uğursuz yerde mühürsüz ve bekçisiz kapı bulmak kabil olursa gezeriz... *(Ayel, prenses, elçi, vali ve genç mebus terasa çıkarak yavaş yavaş uzaklaşırlar. Sahne hâlâ hadisenin sebep olduğu durgunluk içindedir.)*

PARTİ REİSİ, kule kapısına bakarak korkmuş gibi bir tavırla yanındaki Dahiliye nazırına. - Vay, vay, vay, vay. Bu oğlan babasından da baskın çıktı.

DAHİLİYE NAZIRI, kule kapısına yumruğunu sıkarak. — Küstah... Görüyorsunuz nelerle boğuşuyoruz.

PARTİ REİSİ, dua eder gibi.. — Vişnu köpeğe kaşınacak diş vermesin. *(Dahiliye nazırı ile parti reisi bir köşede başbaşa konuşmaya başlarlar. Ötekiler de sahnenin başka tarafında komutan'ın etrafında bir ayrı grup aynı meselenin konuşulduğu belli.)*

LÂHUT, Parti Reisi'ne yaklaşarak. — İki gözüm başkanım, kim bu terbiyesiz oğlan böyle... O ne muamele, o az kaldı suratına bir şamar atacaktım.

PARTİ REİSİ, hakaretlı bir alayla. — Atmalıydın da gözümüzün önünde mükellef bir dayak yemeliydin. Seni elinden almaya gücümüz de yetmezdi.

LÂHUT. — Dayak mı? Ben mebusum ben, benim masuniyetim var.

DAHİLİYE NAZIRI, hakaretli ve acı bir gülümseme ile. — Dayak yemeye mâni değildir, masuniyet o dayak atabilenler için.

PARTİ REİSİ, yidenleri göstererek. — Hadi sen de biraz hava almaya gitsene.

LÂHUT. — Fakat iki gözüm başkanım bu âdeta beni kovmak.

PARTİ REİSİ, daha sert. — Git dedik, sen lakırdı anlamaz mısın?

İHTİYAR MEBUS, Lâhut'un koluna girip uzaklaştırarak. — Git dedi git, belânı mı arıyorsun Lâhut? Adam parti reisi...

LÂHUT. — Ama tuhaf şey... Parlamentoda da öyle. Ne zaman ağzımı açsam susturur... Yirmi bu kadar senedir mebusum... Dört çift lakırdı söyletmedi bana...

İHTİYAR MEBUS. — Senin işin şarkı söylemektir. Lâhut... Lâkırdı değil...

LÂHUT. — Canım kürsüde de şarkı söyleyecek değilim ya, ben kızarım böyle işe.

İHTİYAR, sus işareti yaparak. — Yavaş, yarın umumî seçim var, yanarsın.

LÂHUT, kafa tutarak. — Ne yanıyor muşum? Haddine mi düşmüş? Mareşal ne yapar adamı? Hem benim adaylığım ilân edildi. En aşağı beş sene sigortalıyım...

İHTİYAR MEBUS. — Ama seçime daha yirmi dört saat var. *(Kuleyi göstererek.)* Yukardan bir telsiz uçarsa görürsün sigortayı.

LÂHUT. — Çattık belâya, ne ister benden bu adam canım... Şamar oğlanına döndürdü...

(Söylene söylene terasa çıkar uzaklaşır).

SAHNE IV

PARTİ REİSİ, DAHİLİYE NAZIRI, KOMUTAN, BAŞVEKİL, DOKTOR, İHTİYAR MEBUS.

DAHİLİYE NAZIRI, kule kapısını göstererek. — Bir mesele çıkacak diye ödüm koptu.

BAŞVEKİL. — Çıkacağı var mı, çıktı bile. Prenses'ten korkmam, pişkindir, fakat Ayel bunu hazmedemez.

PARTİ REİSİ, kolundan tuttuğu dahiliye nazırı ile gruba yaklaşarak. — Arkadaşlar bu çocuğun bugün gene ateşi var. Biz bize kalmışken şurada bir oturum yapmalıyız diyor.

DAHİLİYE NAZIRI, sert bir sesle parti reisi'ne çıkışarak. — Şaka tonu ile konuşmayın başkanım. *(Başvekile.)* Buna mutlaka lüzum görüyorum başvekilim.

BAŞVEKİL, büronun koltuğuna kendisini bırakarak. — Yapma, yorgunluktan canımız çıktı zaten...

PARTİ REİSİ, dahiliye nazırına. — Şaka değil... Ben de senin fikrindeyim... *(Başvekil'e.)* Arkadaşımızın ricasını ben de destekliyorum başvekilim.

BAŞVEKİL. — Sizler lüzum gösterdikten sonra ne denir?

DAHİLİYE NAZIRI, bir nutka hazırlanmış. — Şurada bulunanlar. Komutan başta, rejimin temel taşlarıyız. Başbuğun en yakın ve sadık arkadaşlarıyız.

DOKTOR. — Mesele ciddî görünüyor.

DAHİLİYE NAZIRI. — Ciddiden de fazla, hayatî...

BAŞVEKİL. — Başla dinliyoruz.

DAHİLİYE NAZIRI, ciddî bir tavır alarak, etrafına toplanan arkadaşlara. — İlk önce bir sual arkadaşlar; yumurta mı tavuktan çıkar, tavuk mu yumurtadan? *(Gülüşmeler.)* Gülmeyin arkadaşlar, mesele ciddidir diyorum.

DOKTOR. — Ona ne şüphe, kâinatın bugüne kadar halledilememiş en büyük meselesi.

DAHİLİYE NAZIRI, aldırmayarak. — Suali tekrar ediyorum. Tavuk mu yumurtadan, yumurta mı tavuktan yani Ayel mi başbuğu azdırıyor, başbuğ mu Ayel'i?

BAŞVEKİL. — Başbuğu her şeyde müessir kabul etmek lâzım olduğuna göre.

KOMUTAN, tasdikle. — Öyledir, yumurta tavuktan.

DAHİLİYE NAZIRI, taşkın bir öfke ile. — Ayel koca devleti önüne kattı, maşa ile çağanoz tutar gibi hepimizi haşlıyor... Bu gidişle birkaç aya kalmaz hükümet otoritesi sıfır.

DOKTOR, gülerek. — Sayın arkadaşımız bahsettiği yumurtadan bir kadınlar saltanatı çıkmasından korkuyor gâliba?

KOMUTAN, araya girerek. — Çocuklar, lafın gelişinden Ayel'e çatacağınızı anlıyorum... Yumur-

cağın bütün kahrı bana olduğu halde müdafaası da galiba yine bana düşecek. Ayel anasız büyüdü. E bir bakıma babasız da sayılır. Mareşal'in çocukla uğraşmağa vakti mi vardı? Yani şımarık büyüttük. Tepemize çıkardık, üstelik Amerika'ya da gönderdik. Amerikan terbiyesinin tam modeli, yani ağzına geleni söyleyecek... Hüriyet rejimi bu. Maarif nazırı parlamentoda her kürsüye çıkışında "terbiye idealimiz çocuklarımızı Amerikan çocukları gibi yetiştirmektir," diye bangır bangır bağırıyor. *(Başvekil'e)* Senin kabinenin programı *(Parti Reisi'ne)* senin kongrelerinin kararı bu değil midir? Bir tanesiyle başa çıkamazsanız, ilerde bütün memleketi Ayellerle doldurduğunuz zaman ne yapacaksınız? *(Gülüşmeler.)* Fakat korkmayın... Çoğu gitti azı kaldı... Yavrucak pek yakında aramızdan çıkıp gidecek. Tavuk yumurta davanız da kendiliğinden fesholacak.

PARTİ REİSİ. — O ne demek?

KOMUTAN. — Ne demek olacak. Mareşal Ayel'i küçük prensle evlendiriyor. Ben sanıyorum ki Mareşal kafasına koyduğu her iş gibi bunu da yıldırım süratiyle yapacak. Demek ki ana prensesi uçağa bindirdiği gibi doğru Amerika. Sizin kadınlar saltanatı kâbusu da beraber.

(Dinleyenlerde hayret sesleri).

DAHİLİYE NAZIRI. — Bilmiyorduk. Vişnu bahtiyar etsin Ayel'i.

KOMUTAN, gözlerinden birini kırparak, saf bir gülüşle. — Bilmez olur musunuz, cin gibi bilirsiniz ama maksat bana boşboğazlık ettirmek.

DAHİLİYE NAZIRI. — Yok, büsbütün de bilmiyor değiliz. Komutan zaten memlekette bu kadar

yetişmiş insan varken küçük prensin Vaşington Büyük Elçiliğine tayini başka ne manaya gelirdi? Yalnız bu kadar çabuk olacağı aklımıza gelmemişti.

KOMUTAN. — Yirmi sene evvel Prenses'in burada yerleşmeğe gelmesi sebepsiz değildi. Mareşal'ı gözüne kestirmişti. Devlet reisi karısı olmak istiyordu. Bu olmayınca oğlunu ona damat yapmayı kafasına koydu.

BAŞVEKİL, bahsi kapatmak için. — Bize düşen, iki tarafa da saadet temennisinden ibaret... Başbuğ ne yaparsa iyi yapar...

ARKADAŞLAR, hep birden. — Ona ne şüphe, ona ne şüphe.

DAHİLİYE NAZIRI. — Şimdi asıl meseleye geçiyorum. Arkadaşlar bugün biz devletin ileri gelenleri, niçin böyle hemen hemen tam takımla bu dağ başında bulunuyoruz.

BAŞVEKİL, kendini büsbütün koltuğa bırakarak ellerini kaldırarak. — Onu biz ne biliriz? Mareşal bizi burada bir av eğlencesine davet etti, geldik...

DAHİLİYE NAZIRI. — Fakat niçin başka bir zamanda değil de bugün?

BAŞVEKİL. — Öyle münasip görmüş... Elbette bir hikmeti vardır. Madem ki bu kadar merak ediyorsun kendisine soruvermeliydin...

DAHİLİYE NAZIRI. — Yaptım. Onun davetini alır almaz saraya koştum... Mareşalim ziyafet seçim gününe tesadüf ediyor... Memleketin en nazik gününe. Hele şimdi çift parti ile seçime giriyoruz. Programın değişmesine imkân yoksa bana *(Vali'yi göstererek)* ve başkent valisine izin verseniz de vazifelerimizin başında kalsak, dedım.

PARTİ REİSİ. — Ben de parti reisi olarak kendim için ricada bulundum.

BAŞVEKİL. — Ne cevap verdi.

PARTİ REİSİ, kısa bir tereddütten sonra mahçup. — Ona bilmem, fakat bana sadece "sen adamakıllı ihtiyarladın başkan" dedi.

BAŞVEKİL, gülümseyerek Dahiliye nazırına. — Peki sana?

DAHİLİYE NAZIRI, bir iki yutkunduktan sonra süngüsü düşmüş ağlar gibi. — Bana mı? *(Bir tereddütten sonra.)* "Millî tiyatro müdürüne emir ver, bir kaç artist göndersin, avdan sonra vereceğim ziyafette bize küçük bir komedi oynarlar," dedi. *(Tekrar kendini toparlayarak ve sesini değiştirerek.)* Çıldıracağım arkadaşlar. Yarın doksan eyaletimizin seçmenleri partimizin kaderini tayin için akın akın sandık başına gidiyorlar, biz bataklıkta yaban ördeği avına..

PARTİ REİSİ. — Vişnu'ya emanet sandıklardan ne çıkacağını biliyoruz. Partim granit gibidir. Neticeden milyarda bir şüphem yok... Fakat yine de hiç değilse şekil bakımından işimin başında bulunmak lâzım. Hepimiz için de öyle ya.

BAŞVEKİL, sıkıntılı bir vaziyette ellerini uğuşturarak. — Büsbütün de hakkınız yok denemez arkadaşlar... Fakat elimizde ne var? Öyle istedi, öyle olacak. Kendi kendimize "elbette bir hikmeti vardır" diyeceğiz. Başbuğumuz hiç bir yaptığında yanılmamıştır, "bunda da öyledir", diyeceğiz ve doğrudur, hakikat budur.

DAHİLİYE NAZIRI. — Doğrudur, ona benim imanım var. Kantemel hiç bir yaptığı işte yanılma-

mıştır, fakat bu onun hiç bir zaman yanılmayacağını garanti edemez. Ne kadar büyük olursa olsun o da nihayet bir insandır.

(Parti reisi müstesna, hazır bulunanlarda hayret, birbirlerine ürkek bakışmalar).

BAŞVEKİL, şaşkın teredautler içinde. — Fakat konuşmamız garip bir şekil alıyor.

DAHİLİYE NAZIRI. — Buna mecburuz, aramızda yabancı yok; biz bizeyiz. Onun en yakınları ve sevdikleriyiz. Kendimize onu tanrı yapmış insanlarız. Bu bakımdan ona ait bazı hakikatleri söylüyorum, bütün hakikatleri görmeğe mecburuz, bu bizim vazifemizdir. *(Arkadaşları ürkmekle beraber hak verdikleri bellidir.)*

DAHİLİYE NAZIRI, bir duruştan sonra yeniden hız olarak. — Mareşal'de son senelerde bazı değişiklikler olmuştur. Epeyce değişiklikler olmuştur. Kantemel tamamiyle eski Kantemel değildir. *(Arkadaşlarının bir hareketine karşı.)* Bunu hepiniz biliyorsunuz, her zaman başbaşa konuştuklarımızı bu saatte ortaya dökmem sebepsiz değildir. Anlayacaksınız. *(Parti Reisi ağır bir baş hareketi ile tasdik eder. Ötekilerden de ürkek tasdik hareketleri.)* Başbuğumuz son senelerde halka karşı hükümet otoritesini zayıf düşürmeyi âdeta prensip edinmiştir. Aramızda bizi haşlar, büyüğümüzdür, hürmetle minnetle baş eğeriz fakat cahil halk arasında hele Ayel de yangına körükle gitmeğe başladıktan sonra, *(yine meyus tasdik hareketleri)* koca memlekettir... İçinde türlü çeşit müfsit, münafık, mürteci ve saire var. Öylelerine yüz vermek doğru mudur? Hele durup durur-

ken başımıza çıkan yeni parti derdi. *(Tasvip hareketleri, hepsinin bundan yangın oldukları bellidir.)* Son senelerde raştgele bir vatandaş gibi halk kalabalıklarının içine daldı. Muhafazasına memur ettiğim adamları hakaretle koğuyor "ağlayarak yalvardım" ne diye beni halktan ayırıyorsunuz", diye beni haşladı. Cevap isterim arkadaşlar. Bunu normal goreniniz var mı? Bakın iki gundür ortada yok mektep çocuğu gibi kaçmış, Ayel anlatırken çıldıracaktım. Ben Dahiliye Nazırınız bu saatte onun nerede olduğunu bilmiyorum, başına bir şey gelirse...

SESLER. — Allah esirgesin.

DAHİLİYE NAZIRI. — Allah esirgesini var mı? Gelir mi gelir. O zaman memlekete ne cevap veririm ben.

PARTİ REİSİ. — Arkadaşımızın söyledikleri doğrudur... Onun başına bir şey gelirse halimize köpekler güler.

(Dahiliye nazırı ve parti reisi "onu biz de bilmiyoruz" manasında kollarını kaldırırlar).

BAŞVEKİL. — Şu halde beyhude konuştuk.

DAHİLİYE NAZIRI, tereddütle. — Belki onun en eski arkadaşı olarak general Mola... Mareşal onu hepimizden fazla sever ve sayar.

KOMUTAN, bir köşede bir kâğıt parçasına dalgın dalgın karaladığı bir resimden başını kaldırarak. — Bana bakmayın çocuklar... Tanırsınız beni. Ben öyle içi dışı bir kaba saba bir askerim, ince politika gelmez. Bana *(ayağa kalkıp yürüyerek)* bir karara varamamış olmadığınıza göre biz de prenses gibi

biraz hava almaya gitsek.. *(Hep birden kapıya yürürler. Parti reisi en geriye kalmıştır.)*

PARTİ REİSİ, resimlere hitap ederek. — Hali görüyorsunuz, bir de siz söyleyin bakalım, sizler ne diyorsunuz bu hale haşmetliler?

İKİNCİ PERDE

(Aynı dekor akşam karanlığı çökmeye başlamış, telsizci terasın solunda bir merdivene çıkmış, tamir işleriyle meşgul).

SAHNE I

TELSİZCİ, AYEL

(Perde açılırken dipten giren Ayel, telsizci'yi görmemiş gibi, dik, sert bir asker yürüyüşü ile terasa geçer, birinci plandaki büroya çantasını fırlatır. Hâlâ sinirlidir).

AYEL, çantasından bir sigara çıkararak dudaklarına iliştirir, çakmağını çakar. Fakat aklına bir şey gelmiş gibi tekrar söndürür ve sert bir amir sesiyle dışarıya seslenir. — Kim var orada?

(Telsizci aldırmayarak işine devam eder).

(Daha sert ve hırçın.) Kim var orada diyorum? *(Telsizci döner bakar,)* Niçin cevap vermiyorsunuz? Sağır mısınız?

TELSİZCİ, acele etmeden merdivenden iner. — Affedersiniz, uşaklarınızı çağırıyorsunuz sandım.

AYEL, bir parmak işaretiyle garson çağırır gibi. — Buraya gelin. *(Telsizci yine acele etmeden yaklaşır.)* Ateş verin. Çakmağım yanmıyor.

TELSİZCİ, cebinden bir çakmak çıkarıp, bir iki kere çakar, yanmadığını görerek, masadan Ayel'in bıraktığı çakmağı alıp yakar. — Uzatır.

AYEL, bir tereddütten sonra, sigarasını yakar... (Yine azarlar gibi.) — Mersi... *(Telsizci gitmeğe davranır, daha hırçın.)* Biraz evvel bir söz çıktı ağzınızdan. Uşaklarınız dediniz. Demokrasi rejiminde uşak yoktur, herkes efendidir.

TELSİZCİ, soğuk ve terbiyeli bir alayla. — Öyledir. *(Yine gitmek ister).*

AYEL, aynı sertlikle bir sigara uzatarak. — Yakın bakalım bir sigara.

TELSİZCİ, aynı jestle. — Mersi, hayır. Teşekkür ederim.

AYEL. — Ben öyle istiyorum.

TELSİZCİ. — Demokrasi rejiminde zorla, emirle sigara içirmek var mıdır?

AYEL. — Her rejimde arkadaş arkadaşa emredebilir. Kolejde prensle arkadaşlık ettiğinizi biraz evvel unutmuş göründünüz ama beni de...

TELSİZCİ, aynı soğuk ve terbiyeli alayla sözünü keserek. — Mazurum. Birdenbire tanıyamadım. Prens o kadar gelişip güzelleşmişler; büyük adam olmuşlar ki...

AYEL. — Beni de unutmuş olduğunuzu iddia etmeyeceksiniz sanırım.

TELSİZCİ, hafif bir baş eymekle. — Hayır, o şerefi hatırlıyorum...

AYEL, aynı çatkın husumetle. — O halde eski bir arkadaş, hatta kolejde beraber gizli sigara içmiş bir arkadaş olarak size bir sigara vermek istedim o kadar...

TELSİZCİ. — O geçmişe ait bir şerefti.

AYEL. — Yani şimdi bitti mi?

TELSİZCİ, özür diler gibi bir hürmet ve gülümseme ile eğilir. — Öyledir maalesef...

AYEL, yine yüksek perdeden. — Zaman kıl kadar değiştirmemiş sizi... Demin bir parça sert konuştum sizinle, onun için kafa tutuyorsunuz değil mi?

TELSİZCİ. — Benim mukabelem de gevşek olmadı malesef? *(Yine eğilerek.)* Özür dilerim.

AYEL. — Ödeştik mi demek istiyorsunuz, hayır... Çünkü başlayan sizsiniz... Neydi o prenses'e ve prense ettiğiniz kaba muamele?

TELSİZCİ. — Ben aldığı emri yerine getiren bir otomattan başka bir şey değilim ki, askerin eldiveni olur mu?

AYEL, bağırarak. — Olur olur, birbirimize ağız yapmayalım. *(Onu yaralamak ister gibi zalim bir sesle.)* Prensin yakında Mareşal'e damat olacağını biliyorsunuz elbette. Yani benimle evleneceğini.

TELSİZCİ. — Öyle bir şey işittim, pek münasip.

AYEL. — Yaptığınızın ne kadar ayıp olduğunu şimdi daha iyi anladınız ya?

TELSİZCİ. — Evet tekrar özür dilerim. *(Bir tereddütten sonra yine gizli ve acı bir alayla.)* Aynı zamanda da size ve prens'e sonsuz saadetler.

AYEL. — Mersi, artık anlaştık. O halde sigaramı alabilirsiniz?

TELSİZCİ, soğuk bir resmiyetle bir adım geriler. — Yine malesef hayır... Siz kimsiniz? Ben kim oluyorum?

AYEL. — Sizi bir kere daha haşlayacağıma üzülüyorum, ama çanak tuttunuz, size bu hürmet ve tevazu maskesi takmış acayip sözleri söyleten nedir biliyor musunuz? Gurur... Gurur...

TELSİZCİ, nihayet taşacak gibi. — Olabilir. Onu da mı çok gördünüz.

AYEL, muzaffer bir gülüşle. — Gördünüz mü nasıl yakaladım? Ben size bir arkadaş jestiyle sigara kutusu uzatırken diktatör kızı olduğumu hatırladım. Ama siz diktatör oğlu olmadığınızı aklınızdan çıkarmadınız, mesele bu.

TELSİZCİ. — Bana sigara kutusunu uzatırken belki evet... Fakat ondan evvel beni haşlarken, hatta hükümet erkânını haşlarken babanızın kim olduğunu pekâlâ biliyordunuz, yani canınız istediği zaman haşlama, tehdit, küçültme canınız istediği zaman *(işaretlerle)* sırt ve çene okşama ile ağzına bir sigara ile iltifat... Bu şekilde demokrasi kediler için pek iyidir, ama benim işime gelmiyor... Gurur diye buna diyorsanız kabul... *(Yine hürmetle eğilip adım adım gerileyerek.)* Onun için aramızdaki mesafeleri muhafaza etmeme izin verin müstakbel prensesim. Hürmetlerimle...

AYEL, öfkeden çıldırarak. — Nasıl, benim demokratlığımdan şüphe... Demokratlık benim kadar iliğime işlemiş bir insandan...

TELSİZCİ. — Siz mi demokrat. *(Birdenbire kendini zaptederek.)* Muhakkak... Ona ne şüphe, ona ne şüphe. *(Birdenbire bir kahkahayı zaptedemez.)*

AYEL, kendinden geçmiş. — Alçak, küstah... *(Telsizci'ye şiddetli bir tokat atar ve o anda diktatör soldaki merdiven başında görünür.)*

SAHNE II

Evvelkiler, DİKTATÖR, sonra NEMRUT

DİKTATÖR, gürleyerek. — Ne oluyor, ne kepazelik bu?

AYEL. — Baba bu adamı hemen kurşuna dizdirmelisin. Bana hakaretlerin ağırını yaptı.

DİKTATÖR. — Babanın bugüne kadar kurşuna dizdirdiği adamlar kâfi. *(Yalancı bir gazapla.)* Hem böyle bir rezalet karşısında baba yok... Devlet reisi var, selâm al...

AYEL, derhal selâm vaziyeti alır. — Sayın Başbuğum... Bu adam bana... Bana...

DİKTATÖR. — Bu adam da yok. Bu adam dediğin ordunun bir yedek subayıdır... Yedek subaya tokat atmaya cesaret edenin yeri harp divanıdır.

AYEL. — Ben de tayyare subayıyım sayın büyüğüm. Rütbem onunkinden de yüksektir. *(Yakasını çevirerek bir rozet gösterir.)*

DİKTATÖR, komik bir korku ile. — Yavaş... utanıdrma beni... Öyle ya... Seni geçen ay hava yüzbaşısı yaptık. O münasebetsizliği de yaptırdılar bana?

TELSİZCİ, selâm vaziyetini alarak. — Mareşalimin izinlerini rica edeceğim. Biraz evvel dayak yiyen yedek subay değildir. Ayel'in çocukluk arkadaşıdır. Kolej arkadaşıdır. Vaktiyle kolejde de birçok defalar ondan dayak yemek şerefine nail olmuşumdur. Bu tokat eskilerin devamından başka bir şey değildir.

DİKTATÖR. — Bizim bildiğimize göre çocuklar mektepte birbirlerine dayak atarlar... Fakat büyüyünce silâh... Kaide budur. Misal babanla ben. Biz de

çocukken kardeş kardeş birbirimizi dövdük alabildiğine, fakat büyüyünce birbirimizi öldürmeye kalktık...

(TELSİZCİ, irkilir.)

AYEL. — Bu hadiseye sebep Başbuğun kendisidir. Ordusunda başka teknisyen yokmuş gibi kendi hususî hizmetine bu yüzsüzü... Pardon bu sayın yedek subayı getirmiştir.

DİKTATÖR. — Başbuğ tenkit edilmez, tenkit edilirse, Başbuğ olmaz o. Çabuk tarziye ver çocuğa da mesele kapansın... Yoksa...

AYEL, selâm vererek elini Telsizci'ye uzatır. — Tarziye veriyorum Telsizci... fakat kendimden değil Başbuğun emriyle.

TELSİZCİ, elini uzatarak, aynı sertlikle — Kabul ediyorum, Başbuğun emriyle.

AYEL, hemen elini çekerek. — Geri alıyorum tarziyeyi. *(Diktatör'e.)* İşittiniz ya Sayın Başbuğ.

DİKTATÖR. — Allah cezanızı versin, Başbuğun emirlerini de karikatüre çevirdiniz. *(Dolaşarak.)* Anlatın bakalım şimdi neden tazelendi. Bir eski çocuk kavgası.

AYEL — Ona arkadaşça bir sigara verdim, reddetti. Aramızda sınıf farkından bahsetti. Ben demokraside sınıf farkı olmadığını, hele kendimin sapına kadar demokrat olduğumu söylediğim zaman bilemezsiniz yaptığı küstahlığı baba... Güldü karşımda, hem de kahkaha ile...

DİKTATÖR, eliyle sözünü keserek. — Dur dur, iyi anlayayım... Sigara verdin almadı, sapına kadar demokrat olduğunu söyledin, sapına kadar demokrat

sen, öyle mi? *(Telsizci'nin attığı aynı kahkahayı atar.)*

AYEL, otomatik bir hareketle tekrar Telsizci'yi tokatlar — Affet baba, sana yapılamayacak şeyi ona yaptım...

DİKTATÖR, gülmesi geçtikten sonra. — Kız sen buna bilâkis memnun olmalısın. Demokrat olduğunu söylediğin zaman gülüyorlar hiç olmazsa. Halbuki ben nutuklarımda büyük kalabalıklara bunu söylediğim zaman gülmüyorlar, alkışlıyorlar... İşin ağlanacak tarafı bu. Kendim için de memleket için de otuz yıldan beri ben demokrasinin oyununu oynadım, daha biraz evvel bataklarda ördek avından dönerken sandalımız çamura saplandı, etraftan birkaç kişi yardıma geldi. Güçleri yetmeyince ben de çizmelerimle suya girerek sandalın bir tarafına yapıştım. *(Acı bir gülümseme ile.)* Onlar da gülmediler... Ne demokrat Başbuğ diye alkışladılar beni, felâket burada.

(Biraz evvel Nemrud'un elinde iki çanta ile merdiveni çıktığı görülmüştür Nemrut gömlekledir. Ceketini koluna almıştır. Çamur içinde pantolonunun paçaları diz kapaklarına kadar sıvalıdır).

(AYEL, Nemrud'u görünce bir kahkaha koparır.)

NEMRUT, saf bir gülüşle. — Çamura battık, Allah cezasını versin.

AYEL. — Çocukluk bu sizin yaptığınız baba.

DİKTATÖR. — Çocukluk değil, kaza.

AYEL. — Kazanın daha büyüğü de olabilirdi Allah esirgesin baba .

DİKTATÖR, onu dinleyerek. — Gel Nemrut. *(Mermer sütunlardan birini göstererek.)* Tanıdın mı şunu Nemrut?

NEMRUT, sırıtarak sütunu yakalar. — Unutulur mu?

DİKTATÖR. — Ne geceydi o? Otuz sene ha...

NEMRUT, hayran hayran sütunu seyrederek. — Evet ne gece!

DİKTATÖR. — O geceki halimizi gözünün önüne getir Nemrut... *(Ayel ile Telsizci'ye.)* Burası tarihin bir köşebaşıdır çocuklar... O gece şurada bir tek saniyelik bir gecikme... Korkum tarihini baştan başa değiştirebilirdi. *(Biraz durarak düşünür.)* O gece buraya ilk giren Nemrut ile bendim. İmparatorun adamları kurşun atmadan kanallara dökülmüşlerdi. Sadık maiyetinden yalnız bir Hintli kalmıştı burada. Kara kıvırcık sakallı arslan gibi bir Hintli birdenbire uzerimize atılarak kılıcını başıma savurdu. Ben kendimi yana atınca kılıç Nemrud'un başına indi. Bereket versin başında kocaman bir kalpak vardı. Nemrut yüzü üstü yere kapaklanmıştı. *(Jestlerle tasvir ederek.)* Fakat Hintliyi bacaklarından yakalayıp kaldırdığını ve uzun vücudunu havada bir kere çevirdikten sonra başını bu mermere çarptığını gördüm. Yumurta bu kadar kolay patlayıp dağılırdı. *(Yüzünü buruşturarak.)* Sesi hâlâ kulağımdadır.

NEMRUT, homurdanarak. — Hâlâ içim yanar o Hintliye. Adam diye bir o varmış aralarında. O da...

DİKTATÖR, sözünü keserek. — Sıkı zamanlarda insanın etrafında bazan o kadarı da kalmaz Nem-

rut. *(Değişik bir sesle Ayel'e.)* Bizimkiler ne haldeler? Hepsi tamam mı?

AYEL. — Zannederim. Seni beklerken otomobilinden benimle Prensin çıktığını görünce fena şaşırdılar. Haber vermeliyiz geldiğin.... *(Kapıya doğru bir hareket yapar.)*

DİKTATÖR, eliyle men ederek — Aman sakın ha...

AYEL. — Olur mu? Bak gece oluyor. Devlet reisi kayboldu diye ortalığı telâşa vermeye kalkarlar.

DİKTATÖR. — Biraz daha... Size avlarımı göstermek isterim. *(Nemrut'un çantalardan birinde bir şeyler aradığını görerek.)* Çıkar şunları görsünler.

NEMRUT, homurdanarak. — Yok yok, onun sırası değil... *(Bir çift çizme çıkarır.)* Evvelâ ayaklarını değiştirelim... Bak çizmelerin su içinde...

DİKTATÖR, sert. — Bırak... acelesi yok... *(Çantadan birkaç resim çıkarır.)*

AYEL, gülerek. — Bunlar mı avlar.

DİKTATÖR. — Ne yapalım, resmi de gizli yapacak hale geldik. Öyle ya Diktatör böyle uğraşır mı? Fakat ava gittik dedik mi, iş ciddileşiyor? Ucunda kan var, velev ki ördek kanı...

AYEL, resimlere bakarak. — Ne güzel manzaralar seçmişsin baba...

DİKTATÖR, Telsizci'ye. — Sen de gör nasıl?

TELSİZCİ. — Çok güzel Mareşalim...

DİKTATÖR, mahzun bir alayla gülerek. — Elbette çok güzel... Benim hangi yaptığım fena olabilir ki? Ah anlasalar otuz yıldan beri bu şarkıdan ne kadar usandığımı... *(Telsizci'ye.)* Senin için söyle-

miyorum. Bunlar gerçekten fena değil o kadar susamışım ki insanca bir iş yapmağa.

NEMRUT, resimleri toplayıp çantaya koyarak. — Otur Allah aşkına şuraya... Çizmelerini değiştireyim... *(Diktatör'ü koltuğa oturtmak ister.)*

DİKTATÖR, direnir. — Bırak ne lüzum var?

NEMRUT, yere oturarak Diktatör'ün çizmelerinden birini yakalamış, yavaşça.) Geçenki gibi basur olursan anlarsın...

DİKTATÖR, Telsizci ile Ayel'in işitmesinden korkarak telâşlı Nemrut'un ağzını kapar. — Sus Allah belânı versin...

AYEL. — Demek hükümet azaları "Mareşal" nerde diye birbirlerine girerken sen resim yapıyordun. Fakat nasıl oldu da döndüğünü haber almadılar?

DİKTATÖR, oturduğu yerden alay ederek. — Polis budur kızım, nerede lâzım değilse orada hazır nazırdır. *(Eliyle sahnenin dibini göstererek.)* Şu saatte caddede sinek uçurmadıklarına hiç şüphe etme, fakat mitralyözlü devriyeler karış karış ön sokakları tararlarken Nemrud'un dini bütün Hintlisine benzer biri girip şuralarda bir yere saklanmış olsa... *(Diktatör bunları söylerken mabet kapısının aynası aralanmış, Şaman paçavra halinde liyme liyme bir gömlek, boynuna asılmış bir ufak torba ile içeri girmiştir.)*

AYEL, Şaman'ı görünce korkarak bağırır. — Aman!...

(NEMRUT, kaplan gibi atılarak Şaman'ı ensesinden yakalar.)

DİKTATÖR, bir ayağında çorapla ayağa kalkarak Nemrut'a. — Sakın ha...

AYEL, Şaman'ı tanıyarak. – Nemrut yabancı değil, o buranın bekçisi... *(Ayel Nemrut'un elinden kurtararak.)* Aman senin elin tekin değildir...

ŞAMAN. — Ne oluyor? Ben bekçiyim...

DİKTATÖR. — Ne işin var burada.

ŞAMAN. — Hiç... Bekliyordum. İçerde uyuyup kalmışım. İhtiyarlık...

DİKTATÖR. — Kimi bekliyordun.

ŞAMAN. — Siz kimi bekliyorsanız ben de onu... Efendimizi... Daha gelmedi mi.

(Şaman Diktatör'ü tekrar oturtur.)

DİKTATÖR. — Gelmedi.

ŞAMAN. — Ne zaman gelecek.

DİKTATÖR. — Efendimiz kendi de bilmez onu. Demek sen burada bekçisin.

ŞAMAN. — Öyle.

DİKTATÖR. — Ne zamandan beri?

ŞAMAN. — Sayı saymasını pek bilmem. Kırk yıl mı? Elli yıl mı? Efendimiz, imparator efendimizi kovalıdan beri.

DİKTATÖR. — Niye ikisine birden Efendimiz diyorsun?

ŞAMAN. — O da Efendimiz de ondan.. o gitti yerine bu Efendimiz geldi. Hangisi gelirse Efendimiz odur...

DİKTATÖR, etrafındakilere. — Ne kadar doğru konuşuyor bu adam... *(Şaman'a.)* O efendimiz zamanında sen yine bekçi mi idin burada?

ŞAMAN. — Hayır, o efendimiz buraya geldikçe ben tapınakta hizmetçilik yapardım. Geceleri de kulede müneccimlik... Yıldızlara bakardım.

DİKTATÖR. - Demek senin müneccimliğin de var?

ŞAMAN. — Biz ocağız, dedelerin dedelerinin dedelerinden beri... Vişnu bu dağı yaratalı beri... Bizim ocağımız müneccimlik yapar, hastaları okur. Otlardan, köklerden ilaçlar yaparız. Arasıra Tanrılar dağına salgın, yangın, baskın, kıtlık ve idaresiz hükümet geldiği zaman çabuk gelip gitsinler diye dualar okurdum.

DİKTATÖR, eliyle durdurarak. — İşitiyor musunuz çocuklar, arasıra dağı talan eden gök belâları arasında hükümeti de sayıyor. *(İhtiyara.)* Söyle bana müneccim... İmparator başka hükümet başka mıdır?

ŞAMAN. — Elbette başkadır... Vişnu, İmparatoru, hükümetten korusun diye de dua ederdim.

DİKTATÖR, hayran. — İnsan değil, Tanrılar dağı konuşuyor... *(İhtiyara)* Yani efendin eskisini kapana kıstırdığı gece sen burada yok muydun...

ŞAMAN. — Vardım, kuleden yıldızlarla konuşuyordum.

DİKTATÖR. — Yıldızlar onun başına ne geleceğini söylemedi mi?

ŞAMAN. — Onun için bir şey söylemediler... Ama bana "sen bu gece ortalarda dolaşma hemen bir yere savuş" dediler.

DİKTATÖR, ihtiyara. — Demek ilk önce sen kaçtın.

ŞAMAN. — Dağdan kaya yuvarlanırken başka ne yaparsın? Kaçarsın? Sonra durunca üstüne çıkar oturursun...

AYEL. — Filozof bu adam.

DİKTATÖR. — Hayır sadece halk... *(İhtiyara.)* O halde yeni efendiyi görmedin sen.

ŞAMAN. — Uzaktan gördüm, ertesi gün atına binip giderken bir daha da bu gece gelecek...

DİKTATÖR. — Görünce tanıyabilecek misin?

ŞAMAN. — Tanımaz olur muyum? *(Eliyle kapıyı göstererek.)* Bir boyu var...

DİKTATÖR. — Benden uzun mu?

ŞAMAN, alay ederek. — Kime benzer o. Sen onun bacağına bile yetişemezsin...

DİKTATÖR, etrafındakilere. — Diktatörün dışardan görünüşü... Elli milyonu galiba bu hayal tutuyor. *(İhtiyara.)* Peki efendimiz tapınakları kapadıktan müneccimliği yasak ettikten sonra neler yaptın...

ŞAMAN. — Hükümet burada yokken yine eski yaptıklarımı, geldiği zaman yeni efendimizin istediklerini. Bekçiyim. Burasını beklerim. Tanrılar dağının muhtarıyım, parti reisiyim.

DİKTATÖR. — Parti reisi mi? Tanrılar dağında parti de mi var? *(Ötekilere.)* Hakikaten bulunmaz adamdır benim parti reisim... Tanrılar dağı ahalisi inlerde yaşadığına göre parti teşkilâtımız yer altına kadar inmiş, unutturmayın da biraz sonra kendisini tebrik edeyim. *(Şaman'a.)* Peki ama seni bu kılıkla yeni efendimizin karşısına nasıl çıkaracaklar?

ŞAMAN, ceketini giyerek. — Bu kılıkla olur mu? Benim bayramlığım da var...

DİKTATÖR, çizmelerini giymiştir. Ayağa kalkıp dolaşarak. — Ha şöyle... Sen de ben de biraz adam kılığına girelim... Bak ne güzel olduk... Efendimiz bizi görünce memnun olacak başardığımız inkı-

lâba... Gelecek sefere seni belki mebus da yapar. *(Yakasındaki rozetlere bakarak.)* Ne o senin iki rozetin mi var?

ŞAMAN. — Biri yeni partinin.

DİKTATÖR. — Öyle ya, şimdi muhalif parti de var. İki tane olacak ki bir şeye benzesin. Davul ile tokmağı gibi biri vuracak öteki gürleyecek... Öteki partinin reisi kim?

ŞAMAN. — O da ben?

DİKTATÖR. — Nasıl olur o?

ŞAMAN. — Burada benden başka okumak bilen yok da ondan...

DİKTATÖR. — Bu da doğru ya bucak reisi sen yarın seçim olduğunu biliyor musun?

ŞAMAN. — Bilmez olur muyum, hazır bile...

DİKTATÖR. — Nedir hazır olan?

ŞAMAN, boynundaki torbayı göstererek. — Reyler... Dağdır buraları, yarın gelen olur gelmeyen olur... İyisi mi evvelden torbaya doldurdum...

DİKTATÖR. — Aferin bucak reisi... Bak biz bunu düşünmedik. Peki sandıktan ne çıkacak. Müneccim olduğuna göre onu da bilmen lâzım...

ŞAMAN, düşünerek. — Bilmez olur muyum. Üç yüz tane eski parti... İki tane de yeni parti...

DİKTATÖR. — Mükemmel, gayet isabetli bir nispet... Peki yeni partinin iki reyini kim verdi?...

ŞAMAN. — Birini ben, yeni partinin reisi olduğum için bir rey de oraya verdim. Öteki de bir ihtiyardı, bu sabah öldü.

DİKTATÖR. — İsabet olmuş. Muhalif diye nasıl olsa yaşatmazlardı adamcağızı. Bir şey daha sorayım... Yeni efendi otuz yıl evvel tapınakları ka-

padı. Üstünde koskoca mühür de var, sen nasıl açıyorsun.

ŞAMAN, gülümseyerek. — Mühüre ne olur ki? Bu kapılar içiçe iki tanedir. Mühürlü olandan başkaları girip çıkardı, ötekinden imparator efendimiz.

DİKTATÖR, etrafındakilere. — Yasaklarımız? *(Bir sükûttan sonra.)* Biz de bir ziyaret edelim şu Vişnu'yu.

AYEL, terasa bakarak. — Geliyorlar... Nihayet haber almışlar...

DİKTATÖR, telâşla kaçacak yer arayarak. — Aman sav beni, dinleniyor de, yattı de. *(Telsizci'yi, Nemrud'u ve Şaman'ı önüne katarak mabede girer, kapıyı kapar.)*

SAHNE III

(Evvelkiler, parti reisı, dahiliye nazırı ve başvekil önde olarak heyecan ve sevinç hareketleriyle dipten sahneye girerler, ön plana doğrulurlar.)

PARTİ REİSİ. — Çok şükür Vişyu'ya meraktan ölecektik.

DAHİLİYE NAZIRI, bağırarak. — On dakika daha gecikeydi, dağları taramaya çıkıyordum. Kutsal hayatından sorumlu olan benim...

AYEL, hepsini önleyerek ve sükût işaretleri vererek, sağ kapıyı gösterir. — Yavaş, yorgun geldi. Uyuyor. Rahatsız etmesinler dedi.

(Hepsi birden yerlerinden hoplarlar, elleriyle ağızlarını kaparlar).

SESLER. — Sus... Aman...

(Adım adım ilerleyen Ayel'in önünde gürültü yapmamak için ayaklarının ucuna basarak adım adım ve tersine tersine gerilerler. Pandomima oynar gibi jestler ve işitilmez sedalarla Ayel ile konuşarak dipte kaybolurlar. Ayel geri dönerken diktatör de tapınaktan başını çıkarır).

SAHNE IV

DİKTATÖR, ŞAMAN, AYEL, NEMRUT, TELSİZCİ

DİKTATÖR, neşe ile. — Vişnu bizi korudu. Ona şükranlarımızı eda etmeliyiz, haydi hep birden.

(Hep birden kapının içinde eğilirler).

ŞAMAN, birdenbire. — Durun olmadı. Vişnu'ya öyle tapınılmaz. Siz onun usulünü bilmezsiniz. *(Kapının arkasından aldığı uydurma Brehmen mantosunu bir lâhzada sırtına, garip bir başlığı başına geçirir, heykelin önünde domalıp secdeye kapanarak.)* Siz de benim gibi yapın. *(Şaman başlar)* Vişnu... Vişnu... Gema gacceyna vana gayin gidaa.

DİKTATÖR, gülerek. — Hadi sen devam et tapınmaya... Bizimki yeter. *(Kapıyı çeker, ses kesilir.)* Gülmeyin çocuklar, bizim arkadaşların da evlerinde böyle gizli tapınakları olacaktır herhalde... *(Bir iki dolaştıktan sonra ciddileşerek.)* Gelelim meseleye çocuklar... *(Başı ile Telsizci'yi göstererek Ayel'e.)* Bunu neye aldın hizmetine diye çıkıştın bana *(Telsizci'ye.)* Sen de merak edersin herhalde, ikinize de

cevap vermeliyim. Sebebini sonra anlayacaksınız? *(Telsizci'ye.)* Dip yayla boğanda bozulan otomobilinizi tamir ettiğin zaman ne sormuştum sana

TELSİZCİ. — Künyemi sormuştunuz Mareşalim.

DİKTATÖR. — Sonra?

TELSİZCİ. — Sivilde ne iş yaptığımı, makine mühendisi olduğumu söyledim Mareşalim...

DİKTATÖR. — Daha başka?

TELSİZCİ. — Makine mühendisine neden dağ başında depo bekçiliği yaptırılıyor dediniz, Mareşalim.

DİKTATÖR. — Ne cevap verdin?

TELSİZCİ. — Cevap vermedim Mareşalim. Ben askerdim, aldığım emri yapmaktan başka bir şey bilmezdim.

DİKTATÖR. — O dakikada ben karşımda kimi görüyorum?

TELSİZCİ, bir tereddütten sonra. — Beni Mareşalim.

DİKTATÖR, esrarlı bir sesle. — Hayır, baban Erhan'ı... Daha doğrusu otuz sene evvelki Erhan'ı aynı çehre aynı bakışlar... Olmaz bu kadar benzerlik. Biri yumrukla tekrar tekrar göğsüme vuruyor gibiydi... *(Bir iki dolaştıktan sonra Telsizci'nin önünde durarak.)* Ne kadar eski arkadaşız biz general Erhan ile... Dinleyin çocuklar, biz kuzey muharebelerinin ölüleri arasında bulunmuş üç çocuğuz. Ben baban bir de general Mola... *(Soldan evvelki portreyi göstererek.)* Bir zaman sonra yetimhaneyi gezen dördüncü Kayhan bizim üçümüzün alnında bilmem nasıl bir yıldız görüyor. Böyle olunca üçümüz için de derhal bilmem hangi Asya hanları sülâlesinden

olduğumuza dair bir sicil uyduruyorlar. Yeni kurulmuş garp sistemi harp mektebinde okutuluyoruz. Büyük günlerde sırmalı yaver elbiseleriyle sarayda ayak öpmeye götürülüyoruz, sonra da Avrupa'ya tahsilimizi tamamlamaya.. ben Almanya'ya Erhan Fransa'ya, Mola İngiltere'ye.. dört yıl sonra Birinci Cihan Harbi patlıyor. Memleketimize dönmek istemiyoruz. İngiliz ordusuna gönüllü yazılıyoruz. Yine dört yıl dünyanın dört bir tarafından şimdiki kumandoslarınkine benzemeyen vahşi bir macera. Dönüşte her yer gibi bizim memleket de anarşi içindedir. İhtiyar İmparator ölmüştür. Birbiriyle saltanat kavgasına tutuşan üç oğlu memleketi üçe bölmüşlerdir. *(Haritada yerlerini göstererek.)* Merkezde İmparatorun büyük oğlu beşinci Kayman, kuzeyde ortanca oğlu Hyine, beşinci Kayhan. Biz merkezde bulunduğumuz için en büyük Kayman'ın doyasını tutuyoruz. İki alayın başında iki koldan isyan bölgelerine yürüyoruz. Üç haftada her şey tamamdır. Kaymanlar'dan biri ölmüş biri Türkistan'a kaçmıştır. İki alayla mı diyeceksiniz. Böyle yerlerde bir alay hatta bir tek adam bu işi yapabilir. *(Alay ederek.)* Bir taraftan elli milyon fakat müteferrik, öte tarafta tek adam, fakat müttefik... *(Yine durur.)* Dönüşte başkenti hemen hemen boş buluyoruz. Unvanlarına bir de "fatihler fatihi" unvanını ekleyen İmparator parlak bir zafer alayından sonra Tanrılar dağında ördek avına gitmiştir. *(Kısa bir sükût.)* Dolaştığımız yerlerde biz askerlikten daha başka marifetler de öğrenmiş bulunuyorduk. Sonra Ortaasya'nın bu izbe çöllerinde aspirin ve elektrik ampulü ile beraber yeni zamanların fikirlerinden de bir parça bir

DİKTATÖR. — Ne münasebet, benim nöbetçilerim yok mu?

NEMRUT, çehresini çatarak. — Orası benim bileceğim şey.

DİKTATÖR. — Sen diktatörün diktatörü kesildin. *(Nemrut bir şey söylemeden çantasını büronun altına yerleştirir, terasa çıkar, arkasından.)* Zavallı Nemrut, o da ihtiyarlıyor. *(Tekrar Ayel'e)* Gel yanıma kızım. Bak şöyle gözlerime.. demek Erhan'ın oğlu ile arkadaşlık böyle sille tokata kadar ilerlemişti. Bana bir tuhaf geldi bu kızım.

AYEL, kendini kurtararak. — Ne demek istiyorsun baba?

DİKTATÖR. - Hiç öyle bir lâf işte.

AYEL. — Ellerin ateş içinde... Senin yine nöbetin var. Yemeğe kadar odanda dinlenmelisin.

DİKTATÖR, yorgunluğuna kendini bırakarak manalı bir hüzünle. — Biraz daha vakit var. O kadar çok dinleneceğiz ki... Gel azıcık dizime otur. Ayrılık kokuları kokmaya başladı artık. Çocukken tadını çıkarmaya vakit bulamadık, şimdi gidiyorsun...

AYEL. — Bunu asıl isteyen sen değil misin?

DİKTATÖR, kendini büsbütün bırakarak. — Ona ne şüphe... Zarurî olduğuna inanarak imzaladığım birçok kararlar gibi vergi artması kararları gibi sürgün... İdam ve saire kararları gibi...

AYEL. — İpin ucu elinde baba, Amerika artık dünyanın öbür ucu değil... Hele senin için.. Ne zaman beni göreceğin gelirse Amerika'ya bir telsiz, yirmi otuz saat kadar sonra.

DİKTATÖR. — O yirmi otuz saati nasıl beklemeli.

AYEL, babasının dizlerinden kalkarak heyecanla güler. — Hoh ateş bacayı sarmış... Beni daha on sekiz yaşında bir çocukken de Amerika'ya gönderdin, beş sene birbirimizden uzak yaşadık...

DİKTATÖR. — O zaman bir parça daha gençtim kızım, sonra meslek icabı... Korktuğum bütün şeylerin üstüne yürümek zorundayım, zayıf olmadığımı kendi kendime ispat zorundayım. İlâhi misyonuna henüz fazla inandığım zamandı o zamanlar... *(Yalandan korkarak.)* Aman işitmesinler.

AYEL. — İşiten yok ama yalan yanlış bir şeyler seziyorlar baba... Nazırlarının en aptalları bile sendeki değişikliğin farkındalar...

DİKTATÖR, git gide kendini hüzne kaptırarak. — İktidarın yorgunluğu kızım, otuz yıl... Kayalarda bile çöküntüler oluyor bu kadar zamanda. *(Resimleri göstererek.)* Bunlar da öyle olmadılar mı? Yoksa ilk öncelerde pekâlâ inandılar. Bir şey yaptığına inandığın müddetçe mesele yok... Her şeyi ve insanları değiştireceğim diye bir çarpınıp çırpınma... Buna inandığın müddetçe cebir, zulüm her şey mübah... Fakat gerçek bir gün geliyor. Etrafına bakıyorsun asfalt birkaç caddede boyanmış birkaç bina cephesi, muhafızlarından kendini kurtararak ara sokaklardan birine dal. Hudutlara kadar eski sefalet etrafındaki insanlarda gördüğün daha da sefil her neyse. *(Gitmeye davranarak.)* Hadi bir parça dinleneyim ben...

AYEL, heyecan içinde. — Şimdi de ben seni bırakmayacağım baba, galiba sen bana muhtaçsın...

DİKTATÖR. — Ne münasebet. Elli milyonun kalbi bende çarpıyor...

AYEL, dinlemeyerek. — Gönderme beni baba, yanında alıkoy. Prense pek birinci derecede âşık bulunmadığımı da biliyorsun, bu işi nihayetinde hesaba kitaba dayanan bir iş evlenmesidir ki.

DİKTATÖR. Yok yok... O noktada hulûsunu bozmanı istemem... Yeni Vaşington Büyük Elçim meziyetlerle dolu asıl güzel bir gençtır.

AYEL. —Zengindir de.

DİKTATÖR. — Anlıyorum ne demek istediğini; fakat ben rast gele bir köylü değilim ki damadımın parası beni alâkadar etsin. Bu memlekette senin baban gibi az güvenilir bir baba yoktur. Hitler'le Musolini'nin akibetlerini gördün. Yarın beni İsa gibi çarmıha germeyeceklerini kimse temin edemez, hem nasıl? Benim başkent valisi bir gece iki sivil memurla kapıyı çalar "karakola kadar teşrif eder misiniz ekselâns". *(Ayel'in bir hareketi üzerine.)* Böyledir bu işler kızım. *(Resimleri göstererek.)* Bunlar bile bir gecede öldüler; yani demek istiyorum ki, bir gün babanın memleketi senin için barınılmaz bir hale gelirse, kocanın, kaynananın memleketine sığınırsın.

AYEL. — Ne uğursuz sözler bunlar.

DİKTATÖR, değişerek. — Geçer, hele sen biraz rahat bırak... Bir yarım saat yeter benim dinlenmeme. Sonra hep bir arada yemeğe gideriz. *(Sağdaki odaya yürürler.)*

AYEL, arkasından. — Korkuyorum baba... *(Kapının karşısında bir iskemleye yer etmeğe hazırlanan Nemrut, bu söze yanlış mana vererek bir kahkaha ile güler.)*

NEMRUT. — Ben onu beklerken korkulur mu?

ÜÇÜNCÜ PERDE

(Aynı dekor. Av dönüşü. Sahne karanlıktır. Terasta nöbetçiler konuşmaktadır... bir ses "ışıkları açın," diye bağırır, yaverin tuttuğu el feneri aydınlığında Diktatör'ün prensesi elinden tutarak soldaki merdivenden çıkardığı görülür... Arkasından Ayel, Elçi, Parti Reisi, Başvekil ve ötekiler... Işıklar birdenbire yanar; terasın fenerlerle donanmış olduğu görülür. Hazrlanmış bir ziyafet sofrası).

SAHNE I

(PRENSES, DİKTATÖR, ELÇİ, AYEL, PARTİ REİSİ, BAŞVEKİL, KOMUTAN, DAHİLİYE NAZIRI, SENATÖR, DOKTOR, PROFESÖR, VALİ, İHTİYAR MEBUSLAR, LAHUT, YAVER.

PRENSES. — Çok yoruldunuz... *(Ötekilere.)* arkadaşlar hemen olduğunuz yerlere çökün...

(Arkadaşlar, yorgunluk iniltileriyle kendilerini rastgele sandalyelere atarlar).

DİKTATÖR, ayakta kalarak. — Gariptir. Ben fazla yorgunluk duymuyorum... *(Arkadaşlar hep birden ayağa kalkarlar.)*

SESLER. — Biz de öyle Mareşal...

LÂHUT, sarhoştur. — Benden hayır kalmadı... *(Sus sesleri ve işaretler.)*

LÂHUT, gafını tamir için. — Yorgunluktan değil ya... Karanlıkta merdiveni çıkarken ayağım kaydı... Yani biri arkamdan tutmasaydı sırt üstü gidiyordüm...

DİKTATÖR. — Fakat ne de olsa büsbütün yorulmamak mümkün olmuyor. *(Oturur, arkadaşları bütün bu hareketleri cimnastcik kumandası gibi takip etmişlerdir.)*

DİKTATÖR, elinde zarflarla yanına gelen yavere. — Nedir onlar?

YAVER, zarfları birer birer masaya koyarak. — Başkentin telsizleri Mareşalim... Saat beş buçukta... Altı buçukta... Sekiz buçukta. Sekiz buçukta. *(Arkadaşlarda şiddetli bir heyecan ve elektriklenme. Hep birden ayağa kalkarlar.)*

MAREŞAL, eliyle yaverin sözünü keserek Alâ, bırakınız oraya... *(Yaver telgrafı masanın kenarına bırakır. Bu andan sonra bütün gözler telgraftadır.)*

DİKTATÖR, tekrar ayağa kalkar. — Talihsiz bir gün arkadaşlar... On saat tam on saattir bataklığı tarıyoruz.

LÂHUT. — Ne onu, tam on iki saat güzel ekselâns, on iki.

(Yine telâşlı sus sesleri ve işaretler.)

PARTİ REİSİ, Lahut'a. — Sen yorgunluktan vaktini de şaşırdın.

DİKTATÖR, gülerek. — Ah bu artistler! Lâhut yirmi bu kadar seneden beri mebustur. Aranızdan .

Fakat Başbuğun on dediği saatin on iki olmayacağını hâlâ öğrenememiştir.

LAHUT. — Affet güzel Ekselânsım, merdivinde kafamı da vurdum.

DİKTATÖR. — Eh bır parça da sarhoşsun.

LAHUT. – Sana ne malûm değil, eski bir sıtmam var... On iki... pardon, on saat bataklıkların içinde bir parça ispirto almadan...

DİKTATÖR, eliyle onu susturarak Prenses'e. — Evet on saatte bir tek ördeğe rastlamadık. *(Gülerek.)* Bugün kanallarda ördek aramak memlekette adam aramak gibi bir şey oldu, size karşı mahcup oldum Prenses...

PRENSES. — Hiç değil Mareşalim... Bunun da değişik bir zevki var... Batağın kolları Venedik kanalları gibi... Hele akşamdan sonra sulardaki kızıltılarla sedefli imparator gondollarının fenerleri birbirine karışınca...

DİKTATÖR. — Çok incesiniz Prenses... Ortaasya'nın en ücra köşesinde bir Venedik akşamı seyretmek...

PARTİ REİSİ, damdan düşer gibi. — Sen insan değilsin Ekselâns...

DİKTATÖR, komik bir hiddetle. — Ne dedin?

PARTİ REİSİ. — Sen insan değilsin...

DİKTATÖR, etraftan çıkan sesler arasında gülerek. — Teşekkür mü etmeli?

PARTİ REİSİ. — Sen insanüstü yaratılmış bir harikasın.

DİKTATÖR, gülmesine devam ederek. — Ha şöyle... neden birdenbire bu iltifat.

PARTİ REİSİ, tantanalı bir eda ile. — Birçok

büyük günlerde seni yakından gördüm. *(Eğilerek.)* Bu benim tarihi mazhariyetimdi. Genç yaşında başında defneler büyük zaferinden döndüğün günü... Sonra büyük inkılâp gününü... Son imparatoru bu bataklıklarda yaban ördekleri gibi kovalayarak Çin hudutlarına sürdüğün geceyi... Prenses, kamışlar arasındaki su şenliğini o gece seyretseydi, fakat yine seni hiç bir zaman bu geceki kadar büyük görmedim.

DİKTATÖR, iğne batmış gibi yüzünü buruşturarak. — Vay vay vay vay... Zehirli bir iğne geliyor yine. *(Prenses'e.)* Sevgili arkadaşlarım bir zamandan beri bir âdet çıkardılar... Başbaşa vererek bana karşı fısıl fısıl kumpas kurarlar...

Hepbirden dehşete gelirler. — Ne istersen yap... Fakat bu zalim şakayı bir daha tekrar etme... Biz ki senin yolunda ölmeyi cana minnet bilmişiz, bir kısmımız da gerçekten ölmüş sadık arkadaşlarınızın kılıç artıklarıyız... Bize bunu...

DİKTATÖR, sözlerini keserek. — Malûm, malûm sevgili sadık arkadaşlarım... Ona ne şüphe... *(Burnunu kaşıyarak ve elleriyle etrafı göstererek.)* Yalnız burasının tesiri midir, nedir bilmem... Zihnime bir şey takılıyor... *(Portreleri göstererek.)* Yani onların da sadık arkadaşları vardı... Onlar da yemin etmişlerdi muhakkak... *(Masum bir tavırla.)* Fakat her biri bir tarafa kaçıştılar o gece... *(Arkadaşların bozulmalarına karşı.)* Şaka canım şaka... Neye geldik buraya... Bir parça birbirimize takılıp eğleneceğiz...

BAŞVEKİL. — Mukaddesatla şaka olmaz Başbuğum...

DİKTATÖR. — Kabul kabul... Bir daha yapmam. *(Prenses'e.)* Ne diyordum Prenses, arkadaşlar başbaşa bir kumpas kurarlar; beni tenkit için bir karar alırlar. *(Yine bir protesto hareketini eliyle menederek.)* Haklarıdır da.. Hatta vazifeleridir. Hür bir demokrasi memleketinde yaşıyoruz... İşlerde kıl kadar bir pürüz gördüler mi elbette beni ikaz edeceklerdir.

DOKTOR, usulca Başvekil'e. — Bir şey var bunda bu gece...

BAŞVEKİL. — Huyunu bilmez misin? Bir ikimize kancayı takacak... Eğleneceğiz..

DİKTATÖR, kahkaha ile gülerek. — Otuz seneden beri ben her şeye alıştım. Yorgunluğa, uykusuzluğa, korkuya, yalana, iftiraya... Fakat Allah kahretsin tenkide alışamadım... Alıştırmadılar sevgili arkadaşlarım... Şimdi bir zamandan beri buna gayret ediyorlar... Fakat at terbiye eder gibi gayet ustalıkla beni arı gibi sokmağa niyetlendiler mi, çok kere *(Parti Reisini göstererek.)* bunu ileri sürerler... *(Onun taklidini yaparak.)* "Sen büyükler büyüğüsün. Seni hiç bir zaman bu kadar büyük görmedim," ve saire ve saire... Arkasından şıp diye bir hacamat... *(Birdenbire dönerek ciddî)* Haydi söyle bakalım ne var? Neden bu gece her zamandan fazla büyük göründüm sana?

PARTİ REİSİ. — Çünkü öylesin de ondan... İlk defa çift parti ile bir serbest seçim tecrübesine girişiyoruz. Gerçi kazanacağımız yüzde yüz muhakkak... Fakat seçim seçimdir... Ne de olsa memleketteki rejim ve inkılâp düşmanlarının hepsi ölmemişlerdir. Bu milletin ve hepimizin kaderleri bu saatler-

de sandıklardan çıkmış bulunuyor. Böyle bir günde başkenti boş bırakıyorsun... Hepimizi önüne katıp Tanrılar dağında ördek avına getiriyorsun.

DİKTATÖR. — Ördeklerin bize bugünkü oyunu oynayacaklarını bilseydim getirmezdim emin olun...

PARTİ REİSİ, bir iki yutkunduktan sonra. - Dua edelim ki bize oyun oynayanlar yalnız ördekler olsun...

DİKTATÖR. — Meraklanma başkan. *(Bir püro kutusu uzatarak.)* Yak şunlardan bir tane.

PARTİ REİSİ. — Teşekkür ederim...

DİKTATÖR. — Çörçil'in içtiklerinin aynıdır... Her zaman bulamazsın... *(Kendi pürosunu yaktıktan sonra çakmağını uzatır.)* Devam şimdi... *(Bir püro da Elçiye uzatarak.)* Sen de al küçük ekselânsım... *(Elçi merasimle alır.)*

DİKTATÖR, parti reisine. — Devam şimdi.

PARTİ REİSİ. — Senden ne saklanır... Kanallarda geçen on saat Lâhut'a on iki görünmüş... Bize yirmi iki, yüz yirmi iki göründü Memlekette seçim olurken biz kamışlar arasında ördek kovalıyoruz. Nihayet yürek çarpıntıları içinde şuraya dönüyoruz. Ne olduğumuz belki de şu telgraflarda... Sen onları masanın üstüne atıyorsun... Ördeklerden, Venedik'ten, benden bahsediyorsun... Tevekkeli mi senin en yakınların kalp durmasından devrilip devrilip gidiyorlar... İşte bunun için herkesten büyüksün.

DİKTATÖR, onun çenesini çekiştirerek. — İhtiyarladım diyeceğim, darılacaksın. *(Değişerek.)* Fakat büsbütün haksız da değilsin... Görelim bakalım şunları... *(Telgraflardan birincisini açarak okur... Arkadaşlar, merakla onu seyrederler... Diktatör oku-*

duğundan emin değil gibi gözlüğünü çıkarıp sonra tekrar okur. — Garip çok garip... *(Tane tane okur.)* Dört buçukta sandıklar açılacak, reylerin tasnifine başlanmıştır. İlk haberlere göre partimiz birçok yerlerde başta gidiyor...

PARTİ REİSİ, kendini tutamayarak. — Ne demek bu. Başka gitmediği yerlerde mi var. *(Sus sesleri.)*

DİKTATÖR, devam ederek — Bazı sandıklarda kayıplarımız varsa da sonunda telâfi edileceği muhakkaktır.

BAŞVEKİL. — Çok garip... Nasıl şey bu?

DİKTATÖR, devamla. — On iki eyaletten ikisinde partimiz başta geliyor. Ötekilerde reyler dalgalı ise de *(Yine okumasına ara verip kaşlarını çatarak düşünür).*

(Arkadaşlar şaşkınlık içindedir).

BAŞVEKİL, sesi tıkanarak. — Neticede telâfi edileceği muhakkaktır.

DİKTATÖR, gülümseyerek Başvekil'e. — Tahmin ettiğin gibi... *(Arkadaşlara.)* Fakat daha tuhaf şeyler de var bu telgrafta. *(Okumağa devam ederek.)* Başkentin bazı kenar mahallelerinde ayak takımının kışkırtılmalarıyle ufak tefek yolsuzluklar olmuşsa da polis ve jandarma tarafından kolaylıkla önü alınmıştır. Ölen yoktur. Asayiş yolundadır.

VALİ, tıkanarak. — Mareşalim benim bir jibe atlayarak hemen başkente gitmem lâzım...

DİKTATÖR, çatkın. — Şimdilik senin ne acele işin... Benim vereceğim emri beklemektir. *(Vali ürkerek dimdik bir asker selâmı verir.)*

DİKTATÖR, arkadaşlarına. — İlk haberler neş'eli değil arkadaşlar. *(Telgrafı manalandırır tarzda tekrar okuyarak.)* "Bazı ufak tefek yolsuzluklar olmuşsa da ölen yoktur, asayiş yolundadır. Evet muhakkak ki neş'eli değil ilk haberler. *(Arkadaşlara.)* Fakat bu kadar telâş neden? Başlarınızda mat renkli matem silindirleriyle resmî cenazeleri takip ettiğiniz zamanların uzanmış çehreleri, karanlık gözleri? Bazı eyaletlerde reyler dalgalanabilir... Bazı münasebetsizler ötede beride taşkınlık yapabilirler, bakın netice telâfi edileceğini de temin ediyor telgraf... Çok şükür ölen de yokmuş. Maneviyatınızı bozmanız doğru değil, hem birkaç eyalette kayıp da etsek ne çıkar. Bırakın aramıza birkaç muhalif karışsın... Tenkitsizlikten kokacağız. Biraz bir hareket olur memlekette. Cumhuriyetimiz bir parça daha benzer cumhuriyete... Hadi değiştirdin o çehreleri... siz benim ateş terbiyesi görmüş arkadaşlarımsınız?

BAŞVEKİL, seslenerek. — Telâş değil... Fakat...

İHTİYAR MEBUS. — Sen sağ oldukça başımızda...

LAHUT, sarhoş. - Sen başımızda olduktan sonra bize korku yok... Elbette bir şey bulursun... Olmazsa bir bahane ile seçimi bozar yeniden yaptırırsın... *(Sus sesleri ve işaretler.)* Gönderirsin vali ile komutanı... "Yanlış olmuş bu seçim... Fesat karıştırmışlar muhalifler" dersin, sandıkların hepsini yakarlar... Yeni sandıklar yaptırırlar. Altlarına da birer gizli kapak takıldı mı, tek muhalif rey kalmaz.

BAŞVEKİL, hiddetle. — Susturun şunu...

DOKTOR, Lâhut'a. — Aman arkadaş kendine gel...

PARTİ REİSİ. — Allah belâsını versin.

DİKTATÖR, şakacı tavrını kaybetmemekle beraber heyecanla. — Bırakın... Hürmet edilmesi gereken bir sestir o ses.

Etrafımdakilerin daima güzel kelimelerle peçeledikleri gerçeğin çırıl çıplak sesidir o. Otuz yıldan beri beni arasıra gafletlerimden uyandıran onun gafları olmuştur. Bırakın... Ben de insanım... Benim kulaklarım da gerçeğin sesini işitsin arada bir...

AYEL, etrafındaki telâşa karşı. — Baba...

DİKTATÖR, birdenbire değişerek, Prenses'e. — Görüyor musunuz politika ne heyecanlı bir şey Prenses...

PRENSES. — Ben heyecana çıldırırım Ekselâns.

PARTİ REİSİ, heyecandan tıkanarak. — Ekselâns her dediğinde her yaptığında daima, büyükler büyüğüsün, haklısın... Fakat Cumhuriyet ve inkılâp başı için Ayel'in başı için haberlerın arkasını oku...

DİKTATÖR, ikinci telgrafı alarak. — Belki her şey düzelmiştir bile.

LÂHUT. — Ağzını öpeyim Ekselânsım. Vişnu bana acısın...

(DİKTATÖR, ikinci telgrafa göz gezdirirken etrafında bir ölüm hareketsizliği...)

DİKTATÖR, çehresi daha kararmış, hafif bir ıslık çalarak. — Hohohoooooo... Durum ciddileşiyor... *(Telgrafı yine tane tane okur.)* Başkentte tasnifi biten sandıklarda partimiz kaybetmiştir. Fakat tasnifi bitmeyen sandıklar ve kazalardan alınacak fazla

reylerle telâfisi muhakkak görünüyor... *(Dahiliye Nazırına.)* Müsteşarın çok zeki adam...

DAHİLİYE NAZIRI, parlayacak gibi. — Yalvardım izin vermediniz benim merkezde kalmama Mareşalim.

DİKTATÖR. — Dur bakalım icabederse gidersin... *(Çıldıracak gibi olur.)*

DİKTATÖR, tane tane okumağa devam ederek. — Karşı mahallelerde bir gece nümayişi için yapılan hazırlıklara karşı gereken bütün tedbirler alınmıştır. Köprü başları mitralyözlü jandarma bölüklerinin muhafazasındadır. Bir kaza neticesinde elektrik fabrikasında yangın çıkmış, karanlıkta kalınmıştır. Telgraf ve telefonla konuşulabilen bir kısım eyaletlerde partimiz seçimi kaybetmiştir. Diğerlerinde kayıbın telâfi edileceği umuluyor...

BAŞVEKİL. — Yeni telgraf ve telefonla konuşulmayan eyaletlerde...

PARTİ REİSİ, dehşetler içinde Dahiliye nazırı'na. — Sayın Nazırımız... Müsteşarınız bizimle alay mı ediyor?

DİKTATÖR. — Ne haddıne? Adamcağız daha ne söylesin "ihtilâl çıktı, diyecek değil ya, devlet dilinde olayları adlariyle söylemek var mıdır." *(Prenses'e.)* Güzel Prenses'im devlet daireleri bu üslûp ile konuştukça halk "bizi aldatıyorlar" diye şikâyet eder. Görüyorsunuz, kimler kendi aralarında da böyle konuşuyorlar. *(Arkadaşlar arasında Diktatör'e karşı bir kaynaşma başlamıştır.)*

LÂHUT, sarhoşluğu artmış — Büyük Başbuğum... zihnim karıştı... anlamıyorum.. Başkentteki seçim ne olmuş... Ben ne olmuşum...

(Hırçın sus sesleri).

DİKTATÖR. — Bak sus diye bağırıyorlar... Onlar da senin gibi mebus, ne olduklarını soruyorlar mı?

LÂHUT. — Güzel Ekselânsım ayıp değil ya ben artistim, yalnız müzik politikasına aklım erer.

DİKTATÖR. — Anlamayacak ne var bunda. O telgrafı dinlemedin mi? Haber gelen yerlerde kaybediyor, gelmeyen yerlerde kazanıyoruz. Sen de oralardan çıkacaksın.

(Vali ve genç mebus Lâhut'un kollarına girerek terasa götürürler).

LÂHUT, giderken bağırarak. — Olsun da nereden olursa olsun... İsterse Çin'den, Hint'ten olsun, tek ben güzel Ekselânsımdan ayrılmayım... *(Vali ile genç mebus Lâhut'u terasa çıkardıktan sonra geri dönerler. Bir müddet sonra Lâhut tekrar girecektir.)*

BAŞVEKİL, birdenbire kalkınarak. — Bir felâkete doğru gittiğimiz görülüyor, bir şey yapmak lâzım.

DİKTATÖR. — Yap, ne duruyorsun.

BAŞVEKİL. — Ben mi?

DİKTATÖR. — Elbette sen... Başvekil ben miyim? Ben kanuna göre sorumsuz bir adamım...

PARTİ REİSİ, Diktatör'e. — Ayağını öpeyim Başbuğ... Kanuna göre yine öyle ol fakat ne yapılacaksa sen emret, kanunla gerçeğin ne alâkası olur?

(Yaver Diktatör'e bir kâğıt getirir ve alçak sesle bir şeyler söylemeğe başlar).

DAHİLİYE NAZIRI, son derece hırçın başvekil'e. — Gördün... Bu olacakları gördün, evvelden hepsini hepsini söyledim.

BAŞVEKİL. — Hepimiz görüyorduk, fakat ne yapabilirdik?

PARTİ REİSİ. — Birbirlerimizi yiyecek zaman değil çocuklar...

DİKTATÖR, yaverle konuşmasını bitirdikten sonra elindeki pusulaya bakarak. — Anlamadım bu işi... Anlamadım bu işi... Anlamadım bu işi.. *(Daha yüksek.)* Arkadaşlar... Görünüşte küçük, fakat çok mide bulandırıcı bir hadise... fakat belki de muammanın anahtarı burada... Bir dağ köyünde bulunuyoruz değil mi? Sayıca en kuvvetli olduğumuz yer... Sandıktan kaç muhalif rey çıksa beğenirsiniz?

SESLER. — Hiç.

DİKTATÖR, kâğıda bakarak. — Üç yüz muhalif... İki muvafık... Yanlış anlamayın, bize yalnız iki rey... *(Büyük bir heyecan dalgası.)*

SESLER. — Tahrik... Komplo... İrtica... İmparatorlar...

DİKTATÖR. — Doğrudur... Geniş, sinsi, karanlık bir suikast bizi tam tamamımızla, ciplerimiz ve makineli tüfeklerimizle bu dağ başında vurmuş olmasına göre demek ki memleketi baştan başa sarmış.

SESLER. — Yabancı devlet eli var.

SESLER. — İmparatorlar...

SESLER. — Hayır... Memleketin içinde bir şebeke...

DİKTATÖR. — Yaman esiyor... fakat yine de telâşa lüzum yok, bakalım ne çıkacak arkası. *(Prenses'e.)* Prenses özür dilerim, tekrar sizi eğlendirmeyi ümit ettiğim bu gecede keşke dairelerinize çekilse-

niz... Dinlenirsiniz. *(Ayel'e.)* Sen de öyle çocuk... görülüyor ki arkadaşlarla biraz çalışacağız...

AYEL. — Ben çocuk değilim Ekselâns... Kantemel'in kızıyım, onun yanında kalmak hakkımdır.

PRENSES. — Lütfen beni de kendinizden sayacaksınız Mareşalim.

DİKTATÖR. — Hayır, yorgunsunuz, diye.

PRENSES. — Bu durumda rahat bir yatakta bir yandan bir yana dönmek daha dinlendirici değildir Ekselâns.

DİKTATÖR. — Çok âlâ Prenses, nasıl isterseniz... *(Sahnenin başından beri durgun bir çehre ile duran Komutan'a.)* Sen bir şey söylemiyorsun Komutan.

KOMUTAN. — Söyleyecek ne var Mareşalim.

DİKTATÖR. — Bir kere daha çizmeleri çekeceğiz mi dersin?

KOMUTAN. — Bilinmez belki...

DİKTATÖR, Dahiliye nazırı'na. — Dışarıda emniyet tedbirleri almağa başlamalısın. *(Bir trajedi sesiyle.)* Etraftaki karanlık artık görüldüğü kadar masum olmaktan çıkmıştır. Terasın ışıkları sönmelidir.

(Çehreler trajedi maskeleri haline gelmiştir. Kimsede hareket yok... Dahiliye nazırı ile Vali çıkarlar, biraz sonra ışıklar söner, sahnede tek bir ışık kalır).

DİKTATÖR, çatkın bir çehre ile dolaştıktan sonra karanlıklaşmış duvardaki resimlere bakarak. — Bakışlarınız değişti gibi geliyor bana... *(Son impa-*

ratora.) Gene sen gülmüyor gibisin... Fakat daha değil daha değil...

(Kule kapısı birdenbire açılır, Telsizci elinde bir telgrafla fırlar... Arkadaşlar hep bir ağızdan garip bir ses çıkarırlar).

DİKTATÖR, sert. — Ne oluyoruz? *(Yine donmuş bir sükûnet.)*

TELSİZCİ, telgrafı verdikten sonra koşarak. — Arkası geliyor Mareşalim. *(Mareşal telgrafa bakarken arkadaşların yüzlerinde hep birbirine benzeyen bir endişe sanki.)*

MAREŞAL, nihayet okumağa başlar. — Dört vilâyette seçimi kazandık. *(Arkadaşlarda birdenbire sevinç ifadeleri ve sesleri.)*

LÂHUT. — Yaşasın... Yaşasın...

MAREŞAL, bir işaretle sükûnu temin ederek. — Fakat on dört eyalette kaybedilmiştir. *(Mukabil tezahürler.)*

DİKTATÖR. — Merkezde durum ümitsizdir.

BAŞVEKİL, bağırarak. — Yani gitti...

LÂHUT, bağırarak. — Nasıl merkez gitti mı? Büsbütün mü gitti, dış mahallelerden kazalardan da mı ümit kalmadı? Peki ben ne oldum, ayaklarını öpeyim Başbuğum, ben ne oldum?

BAŞVEKİL. — Seni istisna etmişlerdir, belki fakat bizler gittik...

LÂHUT, kendinden geçmiş çarpınıp çırpınarak. — Beni de istisna etmemişlerdir. Ben de gittim, ben ne olacağım, nasıl yaşarım, nasıl geçinirim?

PARTİ REİSİ, onu kolundan yakalayarak. — Maskara herif...

LÂHUT, isyan ederek. — Yeter artık senin istipdadın, bak sen de gitmişsin. Artık reisimiz değilsin, bağırmağa ne hakkın var bana?

DİKTATÖR. — Susalım. *(Ağır bir sükût Lâhut'a.)* Gam yeme, ben de gitmişim. İkimize de geçmiş olsun...

LÂHUT, inşat ederek. — Sen gidemezsın, sana el sürmek kimin haddine düşmüş. Canlarını sokakta mı buldular? Gitsen bile gene gelirsin. Kazananlardan birini istifa ettirirler yerine sen geçersin. Ben senden ayrılmam.

DİKTATÖR, garip bir neş'e ile. — Söz mü? Ver elini? Ben de seni bırakmam, sülük gibi yapıştırdım seni enseme... Nasıl yaşarız sensiz... Olmazsa imparatorlar gibi seninle beraber Çin'e kaçarım... Sokaklarda sen sazını çalarsın Ayel şarkı söyler. Ben parsa toplarım...

LÂHUT, bayılacak gibi ağlayarak. — Demek ben artık mebus değilim... *Lâhut'u âdeta karga tulumba ederler.)*

DİKTATÖR. — Başına ıslak bir havlu sarır....

PARTİ REİSİ. — Ayıp... Ayıp... Bu kadar zaaf beni insanlıktan iğrendirdi.

DİKTATÖR, gülerek. — Ne dedin? Seni insanlıktan iğrendirdi mi bu? Sarhoş, görmüyor musun? *(Manalı.)* Ayık değil ki duygularını saklayabilsin...

BAŞVEKİL, tıkanacak gibi. — Lütfen telgrafın son kısmını sayın Başbuğum.

DİKTATÖR, ciddî. — Son kısım da neşeli değil arkadaşlar. Dinleyin. *(Yine gözlüğünü takarak, tane tane.),* Başkentte köprü başlarına yerleştirilen makineli tüfekler dış mahalleler nümayışçilerinin neh-

ri geçmesine mani olmağa çalışmaktadırlar, fakat akşamdan sonra sandallar ve dubalarla sızan olmuştur. Çapulcuların merkez mahallelerinde çıkardıkları birkaç yangın ve zafer meydanındaki anıta el bombalariyle yapmağa yeltendikleri hücum, jandarma ve itfaiye gruplarının fedakâr gayretleriyle önlenmektedir.

DOKTOR. — Fakat bu bir ihtilâl Ekselâns.

DİKTATÖR, acı bir alayla. — Yok canım... O kelimeyi nasıl ağzınıza alıyorsunuz? Birkaç zevzeğin münasebetsizliği.. fedakâr polisimiz dağıtıyor; yalnız zafer meydanındaki benim tunç heykel gitti. Ne yapalım yenisini yaptırırım. Kısmet olursa... *(Telgrafın son kelimelerini okuyarak.)* Nümayişçiler, hükümet binasının önünde "yaşasın, kahrolsun" diye bağırıyorlar. *(İçeri giren dahiliye nazırı ile vali'e.)* Son telgrafı okumadınız...

(Telgrafı vali ile dahiliye nazırı'na uzatır. Onlar başbaşa okurlar).

DİKTATÖR. — "Kahrolsun... Yaşasın" diye bağırıyorlarmış. Kahrolsunların kime olduğu malûm fakat yaşasınlar kimin için? Bu dakikada onu öğrenmeği çok isterdim. Evet yaman esiyor. Sayısız yüzyıllardan beri bir batak durgunluğu içinde çürüyen bir zavallı memlekette kırk elli yılda bir korkunç bir kasırga kopar. Bunlardan biri bir gece imparatorluğu karmakarışık bu bataklıklara sokmuştu. Bir ikincisinin de bugün kopmuş olmasından yeni bir tarihe girmek üzere olduğumuzu zannediyorum. *(Arkadaşlar bayılacak haldedirler.) (Sesini değiştirerek.)* Arkadaşlar bana imanınız devam ediyor mu?

SESLER, karma karışık. — Ona ne şüphe Kantemel ümidimiz sensin. Kantemel bizi sen kurtaracaksın Kantemel. Emrinizdeyiz Kantemel.

DİKTATÖR, şüphe ile. — Zayıf geliyor bana bu sesler.

SESLER, zoraki. — Zayıf değil Kantemel.

PARTİ REİSİ, gürleyerek. — Otuz yıl evvelki sesimizle o gecedeki sesimizle bağırıyoruz Kantemel... Emrinizdeyiz...

DİKTATÖR. — O halde mesele yok, elden geleni yapacağız. Seçimin aleyhimize çıkmasına bir diyeceğimiz olamaz. Bizden yalnız hükümeti isteseydiler verirdik, fakat anlaşılıyor ki başlarımızı da beraber istiyorlar, onu zor veririz, sokakta mı bulduk onları.

NEMRUT, sakin. — Gelsinler zorla alsınlar.

BAŞVEKİL, yanındakilere. - Allah belânı versin.

DİKTATÖR. — Ben de senin fikrindeyim Nemrut.

DAHİLİYE NAZIRI, yanındakilere. -- Bizi artık Nemrut idareye başlıyor galiba.

DİKTATÖR. — Komutan.

KOMUTAN, durgun ve isteksiz. — Efendim.

DİKTATÖR. — Bir şey söyle.

KUMANDAN. — Söz daima senin.

DİKTATÖR. — Ne kadarız?

KUMANDAN. — Bir bölük.

DİKTATÖR. — Cephanen kâfi mi? *(Kumandan cevap vermez.)* Cephane ne halde?

Kumandan, ümitsiz bir hareketle. — Ördek avına geldik Mareşal. Nereden bilinirdi ki.

DİKTATÖR. — Komutan hemen hazırlık emri ver... *(Saatine bakarak.)* Tam gece yarısında hareket edeceğiz. Tan atmadan başkentin kapılarında olmalıyız.

KUMANDAN. — Bir bölükle mi Mareşalim.

DİKTATÖR, omuzlarını sarsıp gözlerine bakarak. — On iki asırlık bir imparatorluğu buradan bataklığa döktüğümüz gece kaç kişiyiz diye bana sormamıştın?

KUMANDAN. — O zaman 62 nci alayın başındaydık Mareşalim.

DİKTATÖR. — Yine o alayın başında değil miyiz.

KUMANDAN, ağır ağır. — Numarası ve sancağı ve madalyası duruyor Mareşalim, fakat kendisi artık tarih içindedir. 62 nci alay senin o zamanki hücum alayın değildir. Politika ondan ancak Başbuğu korumakla vazifeli bir hassa alayı çıkarmıştır. Bu kuvvetten de bu saatte elimiz de yalnız bir bölük var.

NEMRUT. — Çoktur bile.

DİKTATÖR, Komutan'ı omuzlarından sarsarak. — Ne oldu benim eski arkadaşlarıma.

KOMUTAN, kendini toparlayarak resmi bir selâmla. — Askerim elde olanı yapacaktır Mareşalim.

DİKTATÖR. — Bana şımdilik bu da yeter Komutan. O halde emirlerini ver, muavinine bizi Değirmen boğazında karşılaması için şimdi bir şifre uçursunlar, yolumuzun üstündeki Kumtepe garnizonuna da uğrarız. İnsan, silâh ne bulursak alırız. *(Ani olarak kule kapısı açılır, Telsizci bir telgrafla girer.)*

DİKTATÖR. — Yeni haber mi? *(Telsizci'nin elinden telgrafı kapar, açar okur ve düşünür.)*

DİKTATÖR, acı bir gülüşle. — Arkadaşlar deminki sualimin cevabı "yaşasın" ların kim için olduğunu anladık...

(Arkadaşlarda bir dehşet hareketsizliği).

DİKTATÖR, ağır bir sesle okur. — "Hareketin başında general Erhan'ın bulunduğu öğrenilmiştir. General üç gün evvel Kulavan eyaletinden bilinmeyen bir semte hareket etmiştir.

HEP BİR AĞIZDAN. — Kahrolsun.

PARTİ REİSİ. — Bunu da yaptı öyle mi alçak.

(Sus sesleri... Başlar hep birden Telsizci'ye dönmüştür).

DİKTATÖR, bir el hareketiyle arkadaşlarını susturarak. — Telsizci'ye bir şifre vereceğiz.

DAHİLİYE NAZIRI, birdenbire isyanla bağırarak. — Mareşal düşmanımızın oğluna mı emniyet ediyorsunuz bu şifreyi?

DİKTATÖR, yine hâkim. — Hayır... Genç bir askerin namusuna...

DAHİLİYE NAZIRI, isyanla. — Ekselâns şifre gitmeyecektir... Yerine kim bilir ne gidecektir. Şimdiye kadar gitmiştir de...

PARTİ REİSİ, kalkınarak. — Ben de aynı fikirdeyim Kantemel... Biz artık bir devlet ve hükümet değiliz, bir çeteyiz. Onun için çeteci gibi konuşmama izin ver, Erhan'ı vaktiyle affetmen hata oldu... Oğlunu en mahrem işine getirmen hata oldu.

DİKTATÖR. — Bunları sonra konuşuruz. *(Kumandan'a.)* Şifren yanında tabii... Onu ver bana... *(Komutan ceplerinde şifresini ararken Telsizci'ye.)*

KOMUTAN, Telsizci'ye gozlerini dikerek. — Baban mızıkçılık etti çocuk... Fakat ben sana yine emniyet ediyorum.

TELSİZCİ, hiç istifini bozmadan. — Mareşalim şifre gidemeyecektir, çünkü makine tekrar bozulmuştur.

(Arkadaşlarda yine bir hareket).

DAHİLİYE NAZIRI, bağırarak. — Söyledim.

DİKTATÖR, bir el hareketiyle hepsini durdurarak, Telsizci'ye. — Beni konuşturmağa çalış... Mümkün olanı yap...

TELSİZCİ. — Emredersiniz Mareşalim. *(Telsizci kaybolur.)*

DİKTATÖR. — Komutan haydi sen bölüğün başına... Ne olursa olsun on ikide hareket... *(Komutan selâm verir. Çıkar.)* Parti Reisi iyi söyledi çocuklar... Biz artık çeteyiz... General Erhan'ın bu saatte nerede olduğunu bilmiyoruz belki de zannetiğimizden daha yakınımızdadır. Otuz sene evvel Tanrılar dağının yolunu öğrendi o, tedbirli bulunmalıyız... *(Arkadaşlarda dehşet son dereceyi bulmuştur.)*

DİKTATÖR. — Nemrut.

NEMRUT. — Efendim. *(Birdenbire öksürmeğe başlar.)*

DİKTATÖR. — O ne, ne var ağzında?

NEMRUT, ağzı dolu homurdanarak. — Açlıktan midem ezildi. Kusura bakma. Aç karnına yola çıkılmaz, birkaç lokma bir şey yiyelim dedim. İzin verirsen sofradaki yiyeceklerin birazını sepete doldurayım.

PARTİ REİSİ, bağırarak. — Herif kır eğlencesine çıkıyor gibi...

DİKTATÖR, bütün soğukkanlılığını toplamış. — Arkadaşlar bu maceraya yine böyle güzel bir gecede bir avuç insanla başlamıştık... Demek otuz yıl sonra bir daha tekrar edeceğiz... Garip kader: *(Prenses'e.)* Güzel Prenses'im böyle istemezdim... Siz heyecanı seversiniz, fakat dozu galiba fazla kaçtı.

PRENSES, bitkin bir halde boğularak. — Hayır Mareşal, hayır...

DİKTATÖR, inanmış gibi. — Ona pek sevindim... Arkadaşlar vakaları güler yüzle karşılamaktan başka çaremiz yok...

SESLER, ağlar gibi. — Öyledir Kantemel.

DİKTATÖR. — Tehlike bana âdeta o geceki genç heyecanımı iade ediyor. Netice iyi olur umarım... Fakat aksini de hesap etmek lâzım... Onun için imparatorların köşkünde son bir kadeh şampanya içmeliyiz... *(Arkadaşlar dehşetle birbirlerine bakarlar.)* Nöbetçi... *(Kapıda görünen nöbetçiye.)* Hepimize şampanya... *(Birkaç askerin karanlık terasdaki masada şampanya hazırladıkları görülür.)* Hatta daha iyisi Nemrut'un yaptığını da yapmalıyız... Hazırlanmış yemeklerden yemeliyiz.

(Arkadaşlar arasında bir kargaşalık olur).

PARTİ REİSİ, vakarla. — Kantemel... Daha evvel de söylediğim gibi insanüstü bir mahlûksun bu saatte sana ulaşabiliriz. Her zamandan daha kuvvetli... Sana bağlıyız... Bağlı olmayıp da ne halt edeceğiz zaten? *(Karanlıkta bir maceraya gidiyoruz.)* Sonu iyi çıkacak inşallah... Fakat belki de öleceğiz hepimiz... *(Nutkun arkasını getiremeyerek.)* Ancak senden sonra bir istirhamımız var. *(Askerlerin getirdikleri tepsilere bakar, bitkin bir halde.)* Şam-

panyanı içelim... Fakat yemek yemeğe zorlamam... Biz yiyeceğimizi yedik...

DİKTATÖR. — Olmaz öyle şey, olmaz...

(Şampanyalar dağılırken Lâhut başında ıslak havludan bir sarık ile görünür).

LÂHUT. — Ben rüya gördüm... Mutlaka rüya gördüm... Rüyada artık mebus olmayacağımızı gördüm... Rüyadı o değil mi güzel Ekselânsım... Rüya olmasa Şampanya içer miyiz?

Ben rüya gördüm... Mutlaka rüya gördüm... Rüyada artık mebus olmayacağımızı gördüm... Rüyada o değil mi güzel Ekselâns... Rüya olmasa Şampanya içer miyiz?

DİKTATÖR. — Rüyadır Lâhut... Merak etme... Al sen de bir kadeh bakalım... *(Kadehini kaldırarak, resimlere hitap eder.)* Gülüyorsunuz... Şimdi hepinizin birden güldüğünüzü görüyorum. Buradaki son bezminizde sizi rahatsız etmiştik. Halimiz size tanrılarınızın bir intikamı gibi görülüyor. Belki öyledir. Belki bizim için de bataklıktan başka kaçacak yer kalmamıştır. Çerçevelerinizin içinden belki bunu da seyredeceksiniz... Fakat bir şey var ki onu asla göremeyeceksiniz... Ölüm karşısında korktuğumuzu... Size karşı üstünlüğümüz bu olacak... Haydi arkadaşlar bu kadehin belki son olduğunu düşünerek bir damlasını kaçırmayalım, ziyan etmeyelim.

(Meşum bir hava içinde kadehler kalkar).

DÖRDÜNCÜ PERDE

(Aynı dekor. Gece yarısı. Diktatör büronun koltuğunda uyuyor. Kollarını büroya, başını kollarına yaslamış, önünde bir şampanya kadehi... Arkadaşlar ayakta, oturmuş yahut çömelmiş, insanlıktan çıkmış bir halde bekleşiyorlar).

SAHNE I

DOKTOR, derin bir oh çekerek. — Onun sofrasındayız. Kaç milyon insan ona yakınız diye bizi kıskandı değil mi?

VALİ. — Yavaş uyuyor.

BAŞVEKİL. — Böyle zamanda nasıl uyku girer gözüne ya Rabbi...

DOKTOR. — Büyüklüğünün sırrı belki de burada.

PARTİ REİSİ. — Belki de düşünüyordur. Ne zaman uyur, ne zaman düşünür belli olmaz.

DAHİLİYE NAZIRI. — Uyuyan bizleriz yıllardır. Onun rüyasını, onun sayıklamasını ilham sandık, körü körüne peşinden yürüdük, ayaklarımızla tıpış tıpış salhaneye geldik, cezamızı çekmek üzereyiz.

DOKTOR. — Diktatörlük budur. Çok kere iyi başlar, fakat daima böyle biter. Tarih ve ilim böyle söylüyor.

PARTİ REİSİ. — Söylerler mübarekler ama geç söylerler. *(Kule kapısı hızla açılır, Telsizci girer, hemen o saniyede de Diktatör uyanır ve kalkar.)*

TELSİZCİ. — Makineyi işlettim haber var Mareşalim... *(Arkadaşlarda hayret ve telâş.)*

DİKTATÖR. — Şifremi verebildin mi?

TELSİZCİ. — Başladım fakat hemen durdurdular. *(Kâğıdı uzatarak.)* Şu cevabı verdiler.

DİKTATÖR, okuyarak. — Hak muzaffer oldu. *(Arkadaşlarda gürültülü sevinç sesleri, aman çok şükür yaşasın sesleri.)*

DİKTATÖR, bir el işaretiyle. — Acele etmeyin... Hak muzaffer oldu... Yarından evvel müstebitlerin kafası kopacaktır... Mukavemet beyhudedir. Yaşasın general Erhan... *(Arkadaşları yıldırım çarpmış gibi.)*

PARTİ REİSİ, bağırarak. — O ne demek?

DİKTATÖR, aynı şiddetle. — O demek ki? Sevgili bunak arkadaşım hapı yuttuk. Vaktiyle bizim yaptığımıza benzer bir el çabukluğu ile hükümeti al aşağı etmişlerdir. Hareketin başında general Erhan vardır ve bu saatte bildiğimiz yoldan üzerimize yürümektedir. Çapkın bu defa muvaffak oldu. Fakat son zar atılmamıştır. Daha hemen hareket... *(Dışarda korna sesleri, Ayel koşarak terastan girer.)*

SAHNE II

Evvelkiler, AYEL

AYEL, heyecandan tıkanarak. — Baba Mareşalim.

DİKTATÖR. — Ne oluyor.

AYEL. — Muhafız bölüğü nereye gidiyor. Sen mi emir verdin?

DİKTATÖR, bağırarak. — Telâş istemem... açık konuş...

AYEL. — Jipler meydanda hazırlanıyorlar. Sıraya diziliyorlardı, birdenbire hep birden yürüdüler. Kafile halinde dağı iniyorlar, manevradır diyorum fakat bu nasıl manevra.

DİKTATÖR, bağırarak. — Bu ne iş benden emir almadan Komutan'ı bulun. *(Diktatör önde olarak terasa koşarlar.)*

SESLER, haykırışarak. — Gidiyorlar, gidiyorlar. *(Diktatör geri dönerken yaverle karşılaşır.)*

YAVER, elinde bir zarf soluk soluğa. — Mareşalim Komutan mareşalime vermeyi emretti.

DİKTATÖR. — Komutan nerede.

YAVER. Bölükle beraber hareket etti.

DİKTATÖR, zarfı ortasından parçalar, sonra kâğıtları birleştirerek okur, Bağırarak. — Sen de mi Brütüs? Erhan'dan sonra sende mi? Dinleyin arkadaşlar, dinleyin şu şenaat vesikasını... En sadık arkadaşım Mola da bizi sattı, dinleyin *(okur.)* "Seni severim Kantemel fakat millet ve memleketimi daha fazla onun iradesine baş eğmek zaruridir... Mukavemet imkânsızdır. Seni boş yere kan dökmekten men etmek için bunu yapmaya mecbur oldum. Özür dilerim, Prenses ile Prens de kendilerini beraber götürmemi rica etmişlerdi. *(Arkadaşlarda korku tezahürleri ve diktatör öfke ile)* gafil, ahmak Erhan'a teslim olmaya gidiyor. Başını kurtarmayı umuyor... Bana yakın olanlardan birine aman verilmeyece-

ğini bilmiyor. Belki benim masum kızımı bile kurşuna dizecekler... *(Arkadaşlar, bağıranlar, ağlayanlar, birbirlerini kucaklayanlar.)*

LÂHUT, haykırarak. — Ben nerelere gideyim, ben nerelere gideyim. *(Yumrukları ile kafasına vurarak.)* Çalgımı çalıp gidiyorum... Politika benim neme idi? Ben ne halt aradım bunların arasında. *(Telsizci'ye.)* Babana yalvar, ayağını öpeyim bana şefaat et, ben artistim.

PARTİ REİSİ, Lahut'a şiddetli bir tokat atarak. — Çirkef herif... Yüz karamız... *(Lâhut Telsizci'nin kucağına düşer.)*

DİKTATÖR, dik ve hâkim bir sesle. — Ne oluyoruz, arkadaşlar, ne oluyoruz. *(Arkadaşlar birdenbire ayrılırlar.)*

PARTİ REİSİ, tıkanarak. — Heyecanlarını mazur gör Başbuğ, bu öyle bir darbe ki.

DİKTATÖR, kapıdan uzaklara bakarak, hâkim ve sakin bir sesle. — Evet darbe büyüktür... Hak vermiyor değilim, jiplerin dağın dönemecinde kaybolan ışıkları bütün ümidimizi götürüyor. Issız bir dağ başında kaderimizle başbaşa kalmış bulunuyoruz... Birkaç nöbetçiden başka adamımız yok... Silâhımız; bir miktar tabanca ve av tüfeğinden ibaret. Fakat yine de dayanacağız.

DAHİLİYE NAZIRI, birdenbire bağırarak. Hâlâ mı? ne ile?

SESLER, isyanla. — Evet ne ile?

DİKTATÖR. — Bunu sizden mi işitiyorum arkadaşlar. Hani hepiniz uğrumda ölmeğe hazırdınız? Otuz sene ben ağzınızdan bundan başka lâf işitmedim.

PARTİ REİSİ. — Hakikaten de öldürdük Kantemel... fakat bir ümit mukabilinde kudret ve kuvvetimiz bu kadar hiçe indikten sonra...

DAHİLİYE NAZIRI. — Bu kadar çalışıp çabalamanın sonu bu bataklıkta ördekler gibi ölmek olduktan sonra... Bizi bu batağa sen düşürdün. *(Arkadaşlar âdeta tehdit vaziyetlerini alarak Diktatör'e yaklaşmaktadırlar. Bütün bu sahneleri hiç sükûtunu bozmadan vahşî bir gülümseme ile dinleyen Nemrut elleri cebinde sükûn ile aralarına girer.)*

NEMRUT, onları adım adım gerilemeğe mecbur eder. Babayani ve hâkim bir tehdit ile. — Ne oluyor kardeşler... Ne var telâş edecek, Başbuğumuzla böyle mi konuşulur? Hadi biraz geri çekilin, ayıp ayıp güzel güzel konuşalım, yaraşır mı size?

DİKTATÖR, Nemrut'u azarlayarak. — Sen çekil şu yana Nemrut. *(Nemrut çekilir. Diktatör sakin, tatlı ve biraz mahzun resimleri göstererek.)* Bizi dinliyorlar, arkadaşlar inkılâbın şerefini korumağa mecburuz. Otuz yıl "birbirimizin kucağında öleceğiz" diye yeminler ettik, birbirimize. Buna rağmen aramızdaki mukaveleyi feshe hazırım. Ben gönül hoşnutluğu ile nihayet.. can pazarıdır bu. İsteyenler komutan Mola arkadaşımın, sevgili Prenses'le Prensin yollarını tutmakta serbesttirler. *(Kolu ile karanlığı göstererek.)* Yol açık. Ben Nemrut'la da yalnız kalabilirim.

AYEL. — Ben de baba.

DİKTATÖR, Ayel'i okşayarak. — Evet seninle de, Nemrut'la; ayrılmak isteyenler ellerini kaldırsınlar. *(Lâhut elini kaldırır. Fakat herkesin taş gibi donmuş olduğunu görerek indirir.)*

DAHİLİYE NAZIRI, bitkin. - Bize sitem etme, Başbuğ otuz senedir kafamızı ve kalbimizi sana bağladık, kendi başımıza ne yapmalı. Halimiz mi var bize yol açık diyorsun. *(Haykırarak.)* Nereye?

DİKTATÖR, Dahiliye nazırı'nın çenesini okşayarak. — Sinirli çocuğum benim.

DAHİLİYE NAZIRI, birdenbire hıçkırarak. — Evet sırf sinir Başbuğ, sinir, yorgunluk... Korkaklıktan değil.

DİKTATÖR, yanağını okşayarak. - Ona ne şüphe, ona ne şüphe.

LÂHUT, ağlayarak. — Ben de öyle. El kaldırdımsa ne halt edeceğimi bilmediğimden... Alışkanlıktan... Kendimi parlamentoda sanıverdim.

DİKTATÖR. — Nemrut.

NEMRUT. — Efendim.

DİKTATÖR, merdiveni göstererek. — Hemen kayıkhaneye in beş altı kayık hazırlat, ikişer kuvvetli kürekçi alırsın şimdiden yerlerine yerleştir, başlarından ayrılma... Dikkat et, bir hiyanet havası içindeyiz.

NEMRUT. — Merak etme.

DİKTATÖR. — Kayıkların geri kalanlarını yakmak lâzım...

NEMRUT. — Doğru bizi kovalamaya kalkmasınlar. *(Bavulunu açar.)* İhtiyat biraz dinamit var, hareket ederken kayıkhaneleri atarız. *(Çantadan bir balta çıkarır... İrili ufaklı tabancalar dağıtmaya başlar.)* Vardır sizlerde ama, ihtiyat bir tane daha bulunsun... *(Hepsi taş kesilmiş gibidir, Diktatör'e.)* Sen de ister misin?

DİKTATÖR. — Var ama iyi olur.

NEMRUT, tabanca vererek. — Al öyleyse. *(Geri atarak.)* Ver ver, onu. *(Bütün ceplerinden tabancalar çıkarır, bir tanesini ışığa tutup muayene ettikten sonra diktatöre verir.)* Bu daha iyidir.

PARTİ REİSİ, yanındakilere. — Herife gün doğdu.

DİKTATÖR. — Arkadaşlar, dört beş saatte Çin'i tutabiliriz...

NEMRUT, bavuldan bir kutu çıkararak, korkunç bir sırıtma ile. — Arkadaşlar ne olur ne olmaz, size birer de nane şekeri vereyim. Ferahlıktır. *(Ampuller dağıtarak.)* Nane şekeri, nane şekeri, nane şekeri. Üstünüzde bulunsun, olura insanı diri diri yakalayıverirler... *(Çocukça bir neşe ile gülerek.)* Sevinirler yakaladık diye. Siz bunlardan birini avurdunuzun içinde saklarsınız, elleriniz bağlandıktan sonra beni yakaladın mı sandınız, yağına mı var dersiniz? Nane şekerinin camını dişlerinizle çıt diye kırdınız mı beş saniyede tamamdır. Bulsunlar da assınlar sizi. *(Mesut bir kahkaha, bazıları ampulleri dehşetle yere atarlar.)*

PARTİ REİSİ, dehşetle. — Herif adam öldürmeyi fen haline getirmiş.

(Nemrut çantaları ile merdivenden iner.)

DİKTATÖR. — Arkalarınıza kalınca bir şeyler alın, ceplerinize yiyecek doldurun.

LÂHUT. — Ne zahmet, Nemrut bize son nafakamızı verdi. *(Yanındakilere.)* Ben gelenlerden değil asıl bu heriften korkuyorum. *(Ağlar.)* ya Rabbi.

DİKTATÖR. — Şimdi artık vukuatı bekleyebiliriz...

LÂHUT, yine telâş ederek. — Beklenecek zaman mı, sayın Başbuğ, hemen şimdiden bizi sandallara bindir... Ne duruyoruz.

DİKTATÖR, eğlenir gibi. — Ayıp... Ayıp sana Lâhut, ayıp be, bu kadar telâş.

LÂHUT, ağlayıp bağırarak. — Yarabbi ayıbı kaldı mı bu işin... gidiyoruz...

PARTİ REİSİ, tokatla tehdit ederek. — Herif senin aklın başına gelmeyecek mi? Kapa şu iğrenç gaganı...

LÂHUT. — Ya Rabbi bu durumda insanın dayakla aklı başına gelir mi, nasıl koparmışım yakamı?

GENÇ MEBUS, birdenbire şiddetle bağırarak. — Kapayacaksın. Ağzı kapalı yaşadık, ağzı kapalı öleceğiz. Bizi bunun için satın aldılar. *(Herkeste hayret, bütün gözler ona dikilir.)*

İHTAYAR MEBUS, kolundan çekerek. — Ne yapıyorsun, çıldırdın mı?

PARTİ REİSİ, gülerek. — Sırası mı, bunların, sırası mı?

GENÇ MEBUS — Ne zaman sırası gelecek bağırmanın. Hadi. *(Lâhut'u göstererek ve meydan okuyarak.)* Onun gibi bana da vurmaya cesaret etsene.

DAHİLİYE NAZIRI, aralarına girerek. — Hakkı var çocuğun, hakkı var, anlıyorum.

GENÇ MEBUS, ona da sataşarak. — Hele sen hiç ağzını açma, anlamak için bu dakikayı mı bekledin. *(Diktatörü göstererek.)* Sen değil miydin onunla bizim aramıza aşılmaz bir duvar çeken, bizim

en masum kelimelerimizi ona jurnal eden; sen ki partinin en parlak idealisti geçiniyordum, gençlik teşkilâtının şefi idin.

BAŞVEKİL, araya girerek. — Gençsin, çocuksun, heyecanını anlıyorum, korku sinirlerini bozdu fakat.

GENÇ MEBUS, ateş püskürerek. — Korku mu? fakat ben daha korkacak yaşta değilim, askerliğimde Çin hudutları içinde üç kişi ile bir Çin karakolunu basmaya gittiğim için devletin en büyük madalyasını verdiniz. Siz bana ölümle değil sözden korkmayı öğrettiniz, askerliğimi bitirdikten sonra memleketin en parlak gençleriyle beni de aranıza aldınız, vazifeniz hakikatleri söylemektir dediniz... Sonra ne zaman ağzımızı açtıksa hâlâ bu saat'te de yaptığınız gibi sus dediniz, kaşlarınızı ağzınızı burnunuzu oynatarak başınızı öte tarafa çevirdiniz, "sus o daha senin anlayacağın şey değil çocuk" dediniz. Memleket gençliğini takımımızla dejenere ettiniz...

DAHİLİYE NAZIRI, Parti Reisi'ne bir ittiham işareti ile. — Onun hesabını Parti Reisi'nden sor çocuk.

PARTİ REİSİ, bağırarak. — Parti Reisi'nden mi? Dönüp dolaşıp kabak benim başıma mı patlıyor? Parlamentodan en masum bir tenkit sesi çıktığı zaman sabotaj var, çoluk çocuğu hükümete karşı ayaklandırıyorlar diye bizi *(diktatöre işaretle)* ona jurnal eden sizler değil miydiniz?

DAHİLİYE NAZIRI, aynı sertlikle. — Parti, mesul hükümeti bir gün rahat bıraktı mı? Açık tenkit, yasak, o malûm, kutsal milli birliğe dokunur...

Fakat lezyif makinesi durmadan işledi. Hükümeti örs ile çekiç arasında ezdiniz.

PARTİ REİSİ. — Kene gibi yapışmıştınız koltuklarınıza.

DOKTOR, araya girerek. — Ayıptır arkadaşlar Bizans da böyle bitmişti; birbirimizi yiyecek zaman mı?

DİKTATÖR, otoriter bir jestle hepsini durdurarak. — Eskiden konuşamıyorduk şimdi konuşmayacağız. Peki ama biz hakikatleri ne zaman konuşacağız, söylesenize bana. Halbuki benim bir kere olsun yüzlerinizi maskesiz görmeye ne kadar ihtiyacım var bilseniz batarken de birbirinizi yiyorsunuz, fakat dilinizin altındakini çıkarmaktan hâlâ korkuyorsunuz "sebep sensin" diye yüzüme bağırmaya cesaret edemiyorsunuz.

DAHİLİYE NAZIRI, tehevvürle. Öyle mi istiyorsun Başbuğ. Pekâlâ sebep sensin, iş arkadaşları diye etrafına topladığın insanlara hiç bir zaman kıymet vermedin. Hepimizi ağzı dili bağlı otomatlar haline getirdin. Düşündüklerimizi söylemeye bırakmadın.

DİKTATÖR. — Düşündüklerinizi söyletmedim. Kabul, fakat düşünmediklerinizi söylemeye de ben mi zorladım sizi? Susamaz mıydınız. Hiç değilse üstelik hakikati söyleyecek olanları da bucak bucak etrafımdan kaçırıyordunuz, münafık, müzevir diye lekeliyordunuz.

DAHİLİYE NAZIRI. — Evet çünkü ondan da memnun olmuyordun Başbuğ.

DİKTATÖR. — Olabilir, fakat sizin vazifeniz beni memnun etmek miydi, memnun olmadıklarımı hapse, sürgüne, darağacına mı gönderiyordum.

DAHİLİYE NAZIRI. — Ekmeği ile oynuyordun Başbuğ.

DİKTATÖR. — Ekmekten maksat sadece ekmekse siz o kadarını benden uzakta da pekâlâ bulabilirdiniz; fakat siz otomobili, lüksü, apartmanları ve daha birçok şeyleri de bu ekmek kelimesinin içine koyuyordunuz. Ben otomobile binemediği, şampanya içerek kadın oynatamadığı için gözlerini belerterek açız diye ağlayanları da bilirim, evet benim de her diktatör gibi başımın dikine gittiğim zamanlar olmadı değil, fakat yaptıklarımdan şüphe ederek kurttan kuştan imdat aradığım zamanlar daha çok olmuştur. Günlerce ne düşünüyorlar acaba diye en yakın iş arkadaşlarımın gözlerini aradım, onlar da o esnada o ne düşünüyor ki ona göre konuşalım diye benimkileri aradılar. Böylece boş yere yıllarca birbirimizi aradık durduk.

DAHİLİYE NAZIRI. — Çin gölgeleri gibi perde arkasından oynatılan insanlarda şahsiyet aranır mı?

DİKTATÖR. — Şahsiyeti olan kırk yaşındaki elli yaşındaki insan kendini Çin gölgesi gibi oynattırır mıydı?

DAHİLİYE NAZIRI. — Sayın Başbuğ, sen bizi büsbütün hiçe saymasaydın bu olanlar olmazdı, yahut bu kadarı olmazdı.

DİKTATÖR, babayani bir alayla. — O kadar da değil canım. Bütün hulûsumla işleri size bıraktığım zamanlar da oluyordu, fakat siz o zaman maiyetinizdekilere karşı birer küçük diktatör kesiliyordu-

nuz *(Acı bir gülüşle.)* Bir tanesi yetmezmiş gibi o zaman ötede beride alayla diktatörcükler türemeye başlıyordu. *(Yorgun bir tavırla.)* Hasılı öyle fasit bir dairedi ki bu diktatörlük rejimi, bir kere içine düşüldü mü, bir daha çıkılamıyordu. Neyse, biz sıramızı savdık... Yarından itibaren başkaları düşünsün...

DAHİLİYE NAZIRI. — Sizi gücendirdim belki Başbuğ: fakat.

DİKTATÖR, onu kucaklayacak gibi. — Bilâkis ne kadar memnunum seni bir kere olsun vekar ile bana kafa tutuyor gördüğüme.

AYEL, terastan koşup gelerek. — Baba... Zannederim ki vakittir, yolun dönemecinde otomobil fenerleri görülmeye başladı...

(Arkadaşlar birbirlerini yıkıp devirerek terasa koşuşmaya başladılar. Ve kapıda Lâhut'la kucaklaşırlar).

LÂHUT, bağırıp ağlayarak. — Ya Rabbi geliyorlar... Dağın eteklerinde ateşler yanıyor, daha ne bekliyoruz Ya Rabbi... Daha ne bekliyoruz. *(Merdivene koşar, elinde çatalları ile yukarı çıkan Nemrut'-la kucaklaşır.)*

SAHNE III

Evvelkiler, NEMRUT

NEMRUT, Lâhut'u kolundan yakalayarak. — Dur... Boşuna zahmet etme. *(Tabiî bir tavırla âdeta memnun.)* Boşuna zahmet etmeyin arkadaşlar.

DİKTATÖR. — Ne oldu?

NEMRUT. — Sandallar yok Kantemel, sandalları kaçırmışlar.

(Dehşet sesleri ve hareketler).

DİKTATÖR. — Ne demek sandalları kaçırmışlar.

NEMRUT. Deminden beri her yana koşuyorum bir tane sandal bırakmamışlar.

PARTİ REİSİ. — Sarıldık.

SESLER, hep bir arada. — Sarıldık... Mahvolduk...

DİKTATÖR, yumruklarını sıkarak. — Demek kaçış yollarımızı kesmeye kadar her şey hesaplı... *(Bütün arkadaşları bir saniyede susturan ve bir otamat haline getiren bir acele ile.)* Arkadaşlar son saatimiz çaldı artık. Akrep gibi ateşin ortasında bıraktılar bizi.

LÂHUT, bağırarak. — Pencerelerden kayıkçılara bağıralım, bol para vadedelim, derelere saklanalım... *(Merdiven ağzından bağırarak.)* Kayıkçılar... Dinini imanını, parayı seven yok mu?

NEMRUT, onu yakalayarak. — Ne var telâş edecek... Bak arkadaşların canı yok mu, ne biçim Lâhut'sun sen... *(Babasının yanında dimdik duran Ayel'i göstererek.)* Bak şu parmak kadar kız çocuğundan utan.

LÂHUT. — Kıza bir şey yapmazlar ama bizi keserler.

(PARTİ REİSİ, Lâhut'a bir tokat daha atar.)

LÂHUT. — Ya Rabbi hem ölmek, hem de dayak yiyerek ölmek.

NEMRUT, Ayet'in omuzunu okşayarak düşünceye dalmış diktatör'e. — Ne yapacağız Başbuğ, emret?

DİKTATÖR, silkinerek. — Ölmek... Başka yol kalmadı mı? *(Resimleri göstererek.)* Umarım kı onlara benzemeden vekar ile ölmeyi bileceğiz arkadaşlar... *(Türlü sesler, iniltiler.)*

NEMRUT, Diktatör'e âdeta şefkatle. — Sen merak etme hiç, ben seni sağ teslim etmem onlara... Ama yine de nane şekerini ağzında bulundur, bakarsın daha evvel kurşun geliverir bana... *(Kornalar klaksonlar işitilmeye başlamıştır. Nutkuna devam ederek.)* Arkadaşlar siz pencerelere direklerin arasına siper olun... Yanaşanlara ateş edersiniz, ötesini merak etmeyin. Başbuğ izin verirse ben yola çıkarım... El bonbalarıyle jiplerin birkaçını haklarım. *(Telsizci'ye.)* Baban önden geliyorsa yandı... *(Dinamit paketlerini çıkararak.)* Dinamitlerin gerisini merdivenin altına yerleştiririm... Buraya çıkarlarsa hiç tınmazsınız kollarınızı kaldırıp teslim oluyor gibi yaparsınız ben dinamitlere ateş veririm. *(Korkunç bir gülüşle.)* Hükümeti mi istiyorsunuz, alın bakalım ne sana ne bana... Hep birden kardeş kardeş uçuyoruz. *(Âşıkane bir bakışla gözlerini ve kollarını havaya kaldırır, sonra.)* Hadi şimdi hepiniz iş başına arkadaşlar.

PARTİ REİSİ, Nemrut'u göstererek, heybetli bir sesle. — Kantemel sana bu kadar hakkımız geçti, son ricamız bizi bu adama himaye ettirme.

SESLER, hep birden. — Ettirme Kantemel.

DOKTOR. — Hem mutlaka ölmek lâzım mı?

DİKTATÖR. — Başka yol var mı?

DOKTOR. — Son bir ümit görür gibiyim Başbuğ... *(Telsizci'yi göstererek.)* Bu asil çocuğun aramızda bulunması belki de bize Vişnu'nun bir lütfudur... Onu General Erhan'a elçi çıkaralım, emredersen ben de onunla beraber giderim, esasen ben politikanın daima üstünde kalmış bir fikir, ilim adamıyım.

DİKTATÖR. — İsterseniz Lâhut'u da alırsın... O da artisttir... Zaten bu onun hakkıdır... Çünkü şefaat fikri gerçekte ondan doğdu

PARTİ REİSİ. — İzin verirsen bu fikir pek fena değildir. Bu durumda son çaremizdir.

DİKTATÖR. — Hepiniz bu fikirde misiniz arkadaşlar? *(Arkadaşlara.)* Evet öyle mi? Hepinize verdiğiniz sözü iade ediyorum, arkadaşlar hürsünüz, gidebilirsiniz. Erhan'ın ayaklarına kapanırsınız, bütün kabahat Diktatörün'dür... Biz sadece onun alet leriydik dersiniz sizi affeder.

PARTİ REİSİ. — Seni de öyle Kantemel... Erhan asiller asilidir, seni affetmeye mecburdur, çünkü sen de onu dar ağacından indirmiştin.

DİKTATÖR. — Ne dersiniz arkadaşlar.

SESLER. — Doğrudur Kantemel... Parti Reisimiz haklıdır.

DİKTATÖR. — Sen ne dersin Nemrut.

NEMRUT, homurdanarak. — Öyle kepazelik olmaz.

DİKTATÖR, birdenbire. — Ben Nemrut'un tarafına geçiyorum.

AYEL, ona sarılarak. — Ben de baba.
(Korna sesleri arasından yaver, soluk soluğa terastan girer.)

YAVER. — Geldiler.

DİKTATÖR. · Erhan mı?

YAVER. — O ilk arabada Mareşalim'in arabasında.

DİKTATÖR. — Arabamı da mı kaçırmışlar? *(Birdenbire parlayarak.)* Demek artık yollarımız ayrılmıştır. Arkadaşlar siz onunla bir anlaşma yolu ararsınız, ben kendi hesabımı kendim göreceğim. *(Sert bir hareketle kapıya yürür, dönerek Nemrut'a.)* Bir tane daha ver. *(Nemrut hemen ona bir tabanca uzatır, tabancalı iki elini ceplerine sokarak korkunç bir gülüş ve sesle.)* İktidarı teslime gidiyorum. *(Arkadaşlar, yerlere yuvarlanarak, ayaklarına sarılarak, haykırışa, bağırışa yolunu kesmeğe uğraşırlar.)*

SESLER. — Yapma Kantemel... Acı bize. Memlekete acı, kızına acı, bırakmayız seni.

DİKTATÖR, kapının önünde duran Nemrut'a. — Kimse arkamdan bu eşiği geçemeyecek.

NEMRUT, kapının ağzına dayanır. — Haydi arkadaşlar, kardeşler. *(Kapı eşiğini göstererek.)* Şu çizgiyi geçmek yok, onun emridir.

(Buna rağmen arkadaşlar birbirlerini iterek, terasa yürümek isterler, fakat Nemrut tabancasını çıkarınca dehşetle haykırışarak gerilerler, yalnız arkasından itilen Lâhut terasa fırlar, fakat dehşetle "aman" diye haykırarak geriye kaçar).

LÂHUT. — Gittim mi? Herif vurdu mu beni, sağ mıyım?...

ARKADAŞLAR, tapınağa doğru. — Vişnu sen koru bizi.

DAHİLİYE NAZIRI, yırtıcı bir feryat ile. — Çekeceğiz cezamızdır.

(Dışarda birkaç silâh sesi... Sahne bir an taş kesilmiştir, fakat birdenbire terasın ışıkları yanar, dipte General Erhan görülür. Onun arkasında Diktatör ve General Mola, sonra Yaver ve nöbetçiler).

ARKADAŞLAR, bir ağızdan. — Yaşasın General Erhan... Yaşasın kurtarıcımız.

LÂHUT, birdenbire marşını okumaya başlar. — "Sen güneşler güneşisin büyük Erhan", "Sensiz göz kapkara bir umman olurdu. *(Erhan durduğu yerde yana döner, iki elini Diktatör'e uzatır. İki arkadaş kucaklaşırlar sonra General Mola'yı da yanlarına alarak el ele, ağır ağır birinci plana yürürler. Arkadaşlar onların önünde adım adım geriler ve bir yarım halka teşkil ederler.)*

DİKTATÖR. — Erhan, eski arkadaşlarının seni nasıl muhabbetle, hasretle karşıladığını görüyor musun, bu senin hakkındır. Mola ile beraber sen bu rejimin kurucularındansın. *(Nutuk verir gibi.)* Arkadaşlar General Erhan bu gece bizim büyük misafirimizdir. Tanrılar dağı ziyafeti için size vaat ettiğim sürpriz odur. Aramızdaki 30 senelik ayrılık sona ermiştir, aylardan beri uzaktan birbirimizle haberleşiyorduk, gizli âşıklar gibi... Nihayet oğlu ile bir mektup göndererek ziyafete davet ettim. Onun da beni

göreceği gelmişti. Kuvani'deki çiftliğinden ayrılmaya ve üniformasını bir kere daha giyerek ziyafetime şeref vermeğe razı oldu. *(Bir kere daha kucaklaşırlar. Arkadaşlarının yüzleri hayret ve dehşet maskesi hareketsizliği içindedir.)*

PARTİ REİSİ. — Anlamıyoruz Kantemel, anlamıyoruz.

DİKTATÖR, Telsizci'ye. — Son telgrafı ver oğlum. *(Telsizci bir kâğıt uzatır. Diktatör okuyarak.)* İhtilâl bütün doğu eyaletlerine sirayet etmiştir. *(Kâğıdı atarak).* Yanlış bu benim uydurduğum telgraflardan dahiliyeden gelen sahici telgrafı ver.

TELSİZCİ. — Affedersiniz Mareşalim. *(Başka bir kâğıt verir.)*

DİKTATÖR. — Arkadaşlar bugünkü seçimlerin neticesi hakkındaki son resmî tebliği okuyorum. "Seksenbeş eyâlette, seçimlerin neticesi belli olmuştur. istisnasız hepsinde parti adayları kazanmışlardır. Şu halde hepinizi tebrik ederim arkadaşlar. Aramıza bu seçimde birkaç muhalif karışmasını umuyordum, istiyordum, ne yalan söyleyeyim. Fakat olmadı... Olmadı. O kadar pasif hale düşürmüşüz ki zavallı memleketi bununla beraber seçim işlerini sıkı tuttuğun için seni tebrike mecburum Parti Reisi. *(Parti Reisi'nin elini sıkar).*

PARTİ REİSİ, sallanarak. — Ben rüya mı görüyorum, rüya mı görüyorum.

LAHUT, kendinden geçmiş tavana bakıp gülümseyerek kollarını açar. — Hayır, Nemrut köşkün altına koyduğu dinamitleri ateşledi, hep birden uçtuk ruhlarımız Vişnu'nun etrafında uçuşuyorlar,

ben kendimi yeniden mebus olmuş görüyorum, fakat mana aleminde de olsa tekrar edin, bana başkent seçimi kazandı değil mi?

PARTİ REİSİ, tehdit ederek. — Sus.

LÂHUT. — Yoo, burada artık senin borun ötmez, burada Parti Reisi yok, dayak yok...

PARTİ REİSİ. — O halde ne olduk Başbuğ.

DİKTATÖR. — Ördek avında size bir de komedi vaadetmiştim, millî tiyatro artistleri gelmediler, onu biz oynadık. Rejisörü, baş aktörü ben. Bilirsiniz ki diktatör icabında her şeydir, hatta rejisör ve aktör bile aktörleri *(etrafına bakarak.)* Dün geceden yazıp teslim ettiğim uydurma telgrafları getiren Telsizciyi bir hiyanet rolü oynamaya razı etmek için çok zorluk çektim komutan.

KOMUTAN, mahçup. — Bırak onun oyunu bile çok zor Kantemel.

DİKTATÖR, takdim ederek. — Kızım Ayel... Nemrut... *(Etrafın sükûtuna karşı.)* Gülmüyorsunuz arkadaşlar, her komedi gibi hoş bir netice ile biten bu komedi sizi eğlendirmiş görünmüyor.

DOKTOR. — Gülmeye mecal mi bıraktın bizde?

DAHİLİYE NAZIRI, acı bir yeisle. — Hazin komedi, hazin komedi.

DİKTATÖR. — Yok canım, gerçi tek ördek vuramadık ama.

BAŞVEKİL, birdenbire sözünü keserek. — Ördekleri değil, siz bizi vurdunuz bu gece Başbuğ... Çehrelerimizi bu kadar yakından gördükten sonra bizi iş başında tutmayacağınız muhakkak, onun için müsaade edin yiğitlik bizde kalsın. Takımımızla istifa ediyoruz.

DİKTATÖR, sahte bır hayretle. — Neden? Hele bak, şakaya kızılır mı, ben sizin ne olduğunuzu bu gece mi öğreniyorum? Ben diktatörüm. *(Muhabbetle kollarını açarak.)* Sizden vazgeçebilir miyim? Sizin yerinize gelenler başka türlü mü yapacaklar. *(Erhan'ı göstererek.)* Yarın bununla tekrar bozuşabilirim. Fakat sizlersiz yaşamam kabil mi? Siz benim kanımın içindesiniz? *(Ve bir sükûttan sonra ağır ve teatral bir jestle.)* Bilmem nasıl anlatmalı, bazı ağaçların kurtları gibi sizi de bizi de bu müessesenin bünyesi yarattı, yoksa sizler de ben de pekâlâ insanlardık. Dünya kuruldu kurulalı her zaman da her yerde bu böyle olmuştur. Diktatörlükler çok kere iyi başlarmış, fakat daima böyle fena bitmişlerdir. *(Parti Reisi'ni okşayarak.)* Haydi surat asmayın bana bak şimdi gölgelere karşı kazandığımız seçim zaferini kutlamak için sofraya geçeceğiz. *(Yine bir sükûttan sonra değişik bir sesle.)* Bu gece bir komedi oynadık dedim, yanlış bu sadece bir provadır. Ergeç başımıza gelecek şeyin provası. Bu zavallı memleketin bir gün nihayet uyanmasından ümit kesmemek lâzım. Haydi şimdi sofraya. *(Etrafına bakarak.)* Eksiğimiz yok, ah Prenses'le küçük Prens... Komutana onlar gittiler değil mi?

KOMUTAN, gülerek. — Alıkoymak kabil olmadı, o kadar korkmuşlar ki lâf anlayacak halde değillerdi. Zannederim ki yarın pasaportlarını alıp memleketten de gidecekler.

DİKTATÖR, sahte bir teessürle. — Vah vah vah... fakat elden ne gelir? Yolları açık olsun. *(Erhan'a.)* Sen kızımı yeni gördün...

ERHAN, Ayel'i okşayarak. — Ne güzel çocuk.

DİKTATÖR, Telsizci'yi okşayarak. — Senınki de öyle, fakat birbirleriyle döğüşüyorlar yumurcaklar... *(Ayel'i yanına çekerek kulağına.)* Komedinin en hayırlı neticesi galiba. Seni küçük Prensten kurtarmak oldu kızcık... *(Senatör'le ihtiyar Mebus, orta yaşlı Mebuslar, Vali durup durup ah kardeşim, ah ah kardeşim" diye birbirlerine sarılmaktadırlar. Parti Reisi'nin "sen bizim babamızsın, sen bizım babamızsın" diye üstüne saldırıp zorla yanaklarından öpen Lâhut'tan kurtulamayarak avazı çıktığı kadar "bırak ulan tıkanacağım, alın herifi üstümden" diye bağırmaları arasında perde iner.)*